

กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวกับการแจ้งข้อหา

3.1 มูลเหตุในการตั้งข้อหา

คง ได้กล่าวมาแล้วว่า คดีอาญาส่วนมากมัก เริ่มต้นในชั้นสอบสวน มิได้เริ่มต้น โดยวิธีการยื่นฟ้องต่อศาล เหมือนอย่างที่ได้สิทธิแก่ผู้เสียหาย ในการสอบสวน ซึ่งมีพนักงานสอบสวนเป็นเจ้าพนักงานที่มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวนคดีอาญา ก่อนที่จะถึงชั้นตอนที่พนักงานสอบสวนจะต้องแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบ ย่อมมีความจำเป็นต้องพิจารณาเสียก่อนว่าคดีนั้นพนักงานสอบสวนมีอำนาจทำการสอบสวนหรือไม่ เพราะหาก ไม่มีอำนาจทำการสอบสวนแล้วย่อมจะมีการแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหา ไม่ได้ ในเบื้องต้นคดีที่พนักงานสอบสวนจะทำการสอบสวน ได้นั้น ต้อง เป็นคดีอาญาเท่านั้น หาก เป็นคดีแพ่ง พนักงานสอบสวนย่อม ไม่มีอำนาจทำการสอบสวน ¹ โดยทั่วไปการสอบสวน จะ เริ่มต้นเมื่อพนักงานสอบสวน เชื่อว่ามีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น ² และ พนักงานสอบสวนจะตั้งข้อหาขึ้น แม้ว่าจะ ไม่รู้ตัวผู้กระทำความผิดก็ตาม การตั้งข้อหา ก็เพื่อจะได้ทราบว่า ข้อเท็จจริงหรือ เรื่องที่เกิดขึ้นนั้น เป็นความผิดทางอาญาหรือไม่ อันจะเป็นเหตุให้พนักงานสอบสวนเริ่มมีอำนาจทำการสอบสวนในเรื่องนั้น ๆ และหาก เรื่องนั้น ไม่เป็นความผิดทางอาญา ก็ไม่อาจมีการตั้งข้อหา ได้ พนักงานสอบสวนก็ ไม่มีอำนาจทำการสอบสวนหรือเริ่มการสอบสวน ก่อนที่พนักงานสอบสวนจะตั้งข้อหา จึงต้องทำการสืบสวนจนมีเหตุ

¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 121 วรรค 1

² Dando Shigemitsu, Japanese Criminal Procedure, translated by B.J. George, Jr., (Fred. B. Rothman Co., New Jersey, South Hackensack, 1955), p.322.

อันควร เชื่อว่า มีการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้นจริง ^๓

การสืบสวน หมายถึง การแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน ซึ่งพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ ได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อจะทราบรายละเอียดแห่งความผิด ^๔

การสืบสวนความความหมายดังกล่าว จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อทราบรายละเอียดแห่งความผิด ฉะนั้น การสืบสวนจึงอาจกระทำการได้ก่อนเกิดการกระทำความผิดอาญาขึ้น และภายหลังที่การกระทำความผิดทางอาญาได้เกิดขึ้นแล้ว ในกรณีที่เกิดความผิดขึ้นแล้วการสืบสวนเป็นการช่วยก่อนที่จะมีการ เริ่มการสอบสวน และหลังจากที่มีการ เริ่มการสอบสวนแล้ว

การสืบสวนแม้ว่าจะ ไม่มีบทบัญญัติ ไว้โดยชัดแจ้งว่า จะต้องมีการสืบสวนเสียก่อน พนักงานสอบสวนจึงจะ เริ่มการสอบสวน ได้ แต่เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติ ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 121 วรรค 1 แล้ว จะเห็นได้ว่า คดีที่พนักงานสอบสวนจะทำการสอบสวน ได้นั้นจะต้องเป็นคดีอาญา การที่พนักงานสอบสวนจะทราบว่า มีคดีอาญาที่จะต้องทำการสอบสวนเกิดขึ้นจริง ก็จะต้องทำการสืบสวนในเรื่องนั้น ๆ เสียก่อน เมื่อพนักงานสอบสวนเชื่อว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้น จึงตั้งข้อหาว่าเป็นความผิดอาญา เรื่องอะไร และเริ่มทำการสอบสวนจากอำนาจที่เชื่อว่า เรื่องที่เกิดขึ้นนั้นเป็นความผิดอาญา แต่อย่างไรก็ตาม การสอบสวนอาจเริ่มทำการได้โดย ไม่ต้องอาศัยการสืบสวนเลย เช่น เมื่อมีการกระทำความผิดแจ้งชัด

^๓ กวีล สุนทรสารทูล, รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลวิธีพิจารณาความอาญา, ครั้งที่ 475-41/2516 วันที่ 27 พฤศจิกายน 2516, หน้า 4

ค่อน้ำพยานหลายคน และกระทำค่อน้ำพนักงานสอบสวน ๕ พนักงานสอบสวนย่อมเริ่มทำการสอบสวนได้เลย และทำการสอบสวนต่อไปโดยไม่ต้องมีการสืบสวนในระหว่างสอบสวนนั้นด้วย

การสืบสวนคดีอาญา เป็นอำนาจของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ๑ ดังนั้นเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (17) และเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้น้อย เช่น พลตำรวจ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ย่อมมีอำนาจสืบสวนคดีอาญา ได้ ทั้งนี้ รวมทั้งพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจอยู่แล้วในตัว ๗ จึงมีอำนาจสืบสวนคดีอาญาคด้วย

การสืบสวนคดีอาญาของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีได้กำหนดเขตอำนาจไว้ เช่น เขตอำนาจการสอบสวน แต่อย่างไรก็ตาม ได้มีคำพิพากษาฎีกาวางแนวไว้ คือ

คำพิพากษาฎีกาที่ 140/2490 (อัยการศรีสะเกษ โจทก์ สืบตำรวจโทพัน สมศรี จำเลย) โจทก์ฎีกาคัดค้าน อ้างว่า เป็นปัญหาข้อกฎหมายว่าอำนาจจับกุมตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 78 ประกอบมาตรา 16 ย่อมหมายความว่าเฉพาะพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ซึ่งมีอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมายและข้อบังคับกำหนดไว้เท่านั้น ทาใช้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจทั่วไป ไม่ อานางและหน้าที่ของตำรวจตามสถานีต่าง ๆ ต้องเป็น ไปตามพระราชกฤษฎีกา จัดวางระเบียบราชการในกระทรวงมหาดไทย (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2484 ประกอบข้อบังคับซึ่งวางไว้ให้ตำรวจภูธรประจำสถานี ย่อมมีอำนาจและหน้าที่กระทำได้เฉพาะ ในเขต

๕ คณิง ภาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพมหานคร : มิตรนราการพิมพ์, 2530), หน้า 64.

๖ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 17

๗ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18

สถานนั้น แต่ศาลฎีกากล่าวว่า ปัญหาที่ว่าจำเลยโดยตำแหน่งเป็นตำรวจจะมีอำนาจจับกุมราษฎรนอก เขตสถานที่คนประจำการอยู่ได้หรือไม่ เห็นว่าไม่มีบทกฎหมายจำกัด ไว้ในที่ใดว่า ตำรวจจะทำการสืบสวนคดีอาญา ได้แต่เฉพาะในเขตที่คนประจำอยู่ ถ้านอกท้องที่แล้ว ไม่เป็นตำรวจ ได้ในที่ทุกสถาน เป็นตำรวจของประเทศ ไม่เหมือนกับพนักงานฝ่ายปกครอง ซึ่งได้รับการแต่งตั้งเป็นตำแหน่งเฉพาะท้องที่หนึ่ง ๆ เท่านั้น คดีนี้ปรากฏว่าจำเลยได้แสดงตนเป็นตำรวจ ทำการจับกุมนายป่วนผู้กระทำความผิดอาญาซึ่งหน้า จำเลยย่อมกระทำการจับกุม ได้ตามอำนาจ ในมาตรา 78 (1) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1538/2511 วินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 78 (1) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และคำกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมตำรวจ กระทรวงมหาดไทย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2504 ซึ่งกำหนดไว้ว่า " ข้อ 6 กองปราบปรามมีเขตอำนาจการรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และตามกฎหมายอื่นอันเกี่ยวกับความผิดคดีอาญาทั้งหลายทั่วราชอาณาจักร " ย่อมหมายความว่า การให้มีเจ้าหน้าที่ตำรวจกองปราบปรามมีอำนาจหน้าที่สืบสวนคดีอาญา ได้ทั่วราชอาณาจักร แม้จะมีข้อบังคับกรมตำรวจ กำหนดเขตอำนาจหน้าที่ของกองกำกับการแต่ละกองไว้ก็เป็นเพียงคำสั่งภายในเท่านั้น หากผู้บังคับบัญชาสั่ง ให้นายตำรวจคนใดไปสืบสวนนอก เขตที่กำหนดไว้นี้ นายตำรวจผู้นั้นย่อมมีอำนาจหน้าที่ในฐานะเจ้าพนักงานช่วยกฤษฎีกา และนั่น การที่จำเลยกระทำการนอกเหนือเขตอำนาจหน้าที่ซึ่งแบ่งไว้ ไม่ทำให้จำเลยที่ 1 ไม่เป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมาย

จำเลยที่ 1 เป็นเจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจหน้าที่สืบสวนสอบสวนความผิดอาญา ฉะนั้น การจับกุมผู้กระทำความผิดในฐานะ เป็นเจ้ามือสลากกินรวบ จึงเป็นการ ใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่โดยชอบ มิใช่การแก่งแย่งกล่าวหา แต่เมื่อ ไปขู่เชิญให้จ่าย เงินสินพนันสลากกินรวบแก่ผู้เล่นแล้วละ เว้น ไม่จับกุม ย่อมมีความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 149

จากคำพิพากษาศาลฎีกาทั้งสอง เรื่องดังกล่าว ได้วางแนวในการกำหนดเขตอำนาจ ในการสืบสวนคดีอาญาสำหรับเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ดังนี้

เจ้าพนักงานตำรวจ ไม่ถูกจำกัด เขตอำนาจในการสืบสวนคดีอาญา เฉพาะ เขตท้องที่ที่ตนประจำอยู่ แต่มีอำนาจการสืบสวนคดีอาญาทั่วราชอาณาจักร

พนักงานฝ่ายปกครอง มีอำนาจสืบสวนคดีอาญาจำกัด เฉพาะ ในเขต ที่ตนประจำอยู่เท่านั้น เช่น นายอำเภอมีอำนาจสืบสวนคดีอาญา เฉพาะ ในเขต ที่ตนประจำอยู่ กำนันมีอำนาจสืบสวนคดีอาญา เฉพาะ เขตตำบลที่ตน ได้รับการ แต่งตั้ง เท่านั้น

การสืบสวนคดีอาญาก่อนเจ้าพนักงานตั้งข้อหา เป็นการสืบสวนภายหลังที่มีการกระทำผิดเกิดขึ้นแล้วว่ามีเหตุอันควร เชื่อว่า มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นหรือไม่ ๒ ข้อเท็จจริงที่เจ้าพนักงานรู้อันจะ เป็นเหตุให้มีการสืบสวน

๒ การสืบสวน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มิได้กำหนดหลักเกณฑ์ เจັอน ไทหรือแบบพิธี เกี่ยวกับการสืบสวน ไว้ทั้งนี้อาจเป็น เพราะการสืบสวนส่วนใหญ่เป็น เรื่อง การดำเนินการของ เจ้าพนักงานของรัฐแต่ฝ่ายเดียว มิได้กระทบกระทั่งสิทธิเสรีภาพของ เอกชนบุคคลใด บางกรณี การสืบสวนต้องกระทำเป็นการลับ เพื่อประโยชน์ในการปราบปราม อาชญากรรม และบางกรณี ก็เป็น เรื่องวิชาการ โดยเฉพาะ การสืบสวนจึงแบ่งออก ได้เป็น 2 ระยะ คือ

1. การสืบสวนก่อนที่การกระทำผิดอาญาเกิดขึ้น เป็นกรณีเมื่อมีเหตุอันควร สงสัยว่าจะมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น เจ้าพนักงานก็จะไปทำการแสวงหาข้อเท็จจริง เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนอันเป็นการป้องกันการกระทำความผิดอาญา เกิดขึ้น ในขณะที่เดียวกันถ้ามีการกระทำผิดอาญาเกิดขึ้น ก็อาจแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อค่า เน้นคดีกับผู้กระทำผิด ได้ทันที

2. การสืบสวนภายหลังที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น เป็นการสืบสวนโดย การแสวงหาพยานหลักฐาน เพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด เช่น ในกรณีที่มีการร้องทุกข์หรือการกล่าวโทษ เจ้าพนักงานผู้รับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ จะต้องสั่ง เอกภิกขียา ทำทางของผู้ร้องทุกข์หรือผู้กล่าวโทษ และพดติการณ์ในคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษนั้น ว่ามี เหตุอันควรสงสัยว่า มีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นหรือไม่

ก่อนที่จะมีการตั้งข้อหา และเริ่มทำการสอบสวนนั้น อาจรู้ได้ 4 ทาง คือ การร้องทุกข์ หรือการกล่าวโทษ การรู้เอง และการขึ้นสูทรพริกศพ

การร้องทุกข์ เป็นการร้องกล่าวหาต่อเจ้าพนักงานด้วยการทำคำร้องทุกข์ ^๑

คำร้องทุกข์ หมายความว่า " การที่ผู้เสียหาย ได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ว่ามีผู้กระทำความผิดขึ้น จะรู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่ก็ตาม ซึ่งกระทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหายและการกล่าวหาเช่นนั้น ได้กล่าวโดยมีเจตนาจะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ ¹⁰

คำร้องทุกข์ เป็นการกระทำของผู้เสียหาย กล่าวหาต่อเจ้าพนักงาน ว่ามีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น หากเป็นการกระทำของบุคคลอื่นนอกจากผู้เสียหาย ไม่มีผลเป็นคำร้องทุกข์ แต่เป็นคำกล่าวโทษ แต่อย่างไรรู้คดีคดี ได้หมายความว่า เฉพาะผู้เสียหายเท่านั้นที่จะทำคำร้องทุกข์ได้ เพราะผู้เสียหายอาจมอบอำนาจให้บุคคลอื่นร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานแทนคนได้ดังเช่นคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1534/2503 วินิจฉัยไว้ว่า การร้องทุกข์นั้น ย่อมมอบอำนาจให้ร้องทุกข์แทนกันได้ และกฎหมายก็ไม่ได้บังคับให้ร้องทุกข์ได้เฉพาะต่อพนักงานสอบสวนเสมอไปเท่านั้น จะร้องทุกข์ต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจก็ได้

คำร้องทุกข์ กฎหมายได้กำหนดไว้ว่า จะต้องกระทำต่อเจ้าพนักงาน ซึ่งมีได้หมายถึงเจ้าพนักงานตามความหมายทั่วไป แต่หมายถึงเจ้าพนักงานที่ได้กำหนดไว้ คือ พนักงานสอบสวน ¹¹ เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือ

^๑ คณิง ภา ไซย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, หน้า 260

¹⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (7)

¹¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 123 วรรคแรก

คารวซึ่งมีตำแหน่งหน้าที่รองหรือเหนือพนักงานสอบสวน และเป็นผู้ซึ่งมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยตามกฎหมาย 12 เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือคารวซึ่งมีตำแหน่งรองพนักงานสอบสวน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปลัดอำเภอ (ที่ไม่ได้เป็นหัวหน้ากิ่งอำเภอ) หรือเจ้าพนักงานคารวซึ่งมียศตั้งแต่ร้อยคารวตรี (ที่ไม่ได้เป็นหัวหน้าสถานีคารวหรือกิ่งสถานีคารว) ลงไป ส่วนพนักงานฝ่ายปกครองหรือคารว ซึ่งมีตำแหน่งเหนือพนักงานสอบสวน คือ ข้าราชการคารวซึ่งมีตำแหน่งตั้งแต่ชั้นรองผู้กำกับการคารวขึ้นไป จนถึงอธิบดีกรมคารว บุคคลอื่น แม้เป็นผู้บังคับบัญชาหรือมีตำแหน่งเหนือพนักงานสอบสวนหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือคารวก็ ไม่เป็นเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจรับคารร้องทุกข์ ดังเช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1226/2503 " โจทก์ฟ้องว่าจาเลขยกษอก อันเป็นความผิดต่อส่วนทั่ว ข้อเท็จจริง ได้ความว่า ก่อนคดีคารอายุความร้องทุกข์ โจทก์ทำหนังสือร้องเรียนถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย กล่าวหา จาเลขในเรื่องนี้กระทำผิดต่อ โจทก์ แต่ภายหลังที่คดีคารอายุความร้องทุกข์แล้ว โจทก์จึงมาร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานคารว ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า คดีคารอายุความ และพนักงานสอบสวนกับพนักงานฝ่ายปกครองหรือคารว ความมาตรา 123, 124 เท่านั้นที่มีอำนาจรับคารร้องทุกข์ และมาตรา 2(17) ซึ่งบัญญัติว่า พนักงานฝ่ายปกครองหรือคารวชั้นผู้ใหญ่ให้ หมายถึง บุคคลผู้ครองตำแหน่งนั้น มิได้ระบุนิติว่าการกระทรวงมหาดไทยด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย จึงมิใช่ผู้ที่ จะรับคารร้องทุกข์ได้ การที่โจทก์ยื่นเรื่องราวต่อรัฐมนตรีดังกล่าว จึงไม่มีผลเป็นคารร้องทุกข์ตามกฎหมาย " จากคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้ ได้วางหลักไว้ว่า เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจรับคารร้องทุกข์ จะต้อง เป็นเจ้าพนักงานที่กฎหมายได้กำหนดไว้เท่านั้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย มิได้อยู่ในตำแหน่งที่กฎหมายกำหนดไว้ จึงมิใช่เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจรับคารร้องทุกข์ อันมีผลทำให้คารร้องทุกข์นั้น ไม่มีผลเป็นคารร้องทุกข์ตามกฎหมาย

อนึ่ง ในกรณีที่ผู้เสียหายนั้น เป็นเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจรับคารร้องทุกข์ ผู้เสียหายอาจร้องทุกข์ต่อตนเอง ได้ดัง เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 292/2482

" จาเลขสองคนสมคบกันฉ้อโกง เอาผ้าของปลัดอำเภอไป ปลัดอำเภอร้องทุกข์คดีนั้นต่อตนเอง แล้วสอบสวนเป็นคดีขึ้น ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า การรับคำร้องทุกข์และการสอบสวนเป็นการชอบตามกฎหมายข้างต้น "

ความผิดที่ผู้เสียหาย ได้นำมาร้องทุกข์นั้น อาจเป็นความผิดอาญาแผ่นดินหรือความผิดต่อส่วนตัวก็ได้ เพียงแต่ว่าหากความผิดอาญาที่นำมาร้องทุกข์นั้นเป็นความผิดอาญาแผ่นดิน แม้ว่าคำร้องทุกข์นั้น ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น เจ้าพนักงานผู้รับคำร้องทุกข์ไม่ใช่เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจรับคำร้องทุกข์ พนักงานสอบสวนก็มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญานั้นได้ หรือแม้ไม่มีการร้องทุกข์เลย พนักงานสอบสวนก็ยังมีอำนาจสอบสวนได้ ถ้าความผิดอาญาที่เกิดขึ้นนั้นเป็นความผิดอาญาแผ่นดิน แต่ถ้าเป็นความผิดต่อส่วนตัวแล้ว หากไม่มีการร้องทุกข์หรือคำร้องทุกข์นั้น ไม่ชอบด้วยกฎหมาย พนักงานสอบสวนย่อมไม่มีอำนาจสอบสวน ๑๓ แต่อย่างไรก็ตาม ในคำร้องทุกข์ที่ผู้เสียหายนำมาร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงาน ไม่จำเป็นต้องระบุ ฐานความผิดของการกระทำตามที่กล่าวหา การที่ผู้เสียหายได้แจ้งข้อเท็จจริงของการกระทำต่าง ๆ ให้เจ้าพนักงาน ได้ทราบ ก็เป็นการเพียงพอแล้ว ที่จะถือว่าเป็นการร้องทุกข์ที่ชอบดังเช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 703/2483 " จาเลขทดลองผู้เสียหายว่า มีผู้ต้องการซื้อ เครื่องเพชร ให้จาเลขนำไปให้ดู ผู้เสียหายจึงมอบเครื่องเพชรให้จาเลข ไป จาเลขเอาไปเป็นประโยชน์ส่วนตัวเสียเอง ผู้เสียหายจึงมาแจ้งเหตุกับเจ้าพนักงาน เจ้าพนักงานเห็นว่า เป็นเรื่องยกยอก จึงทำใบมอบอำนาจให้ผู้เสียหายลงชื่อ และดำเนินการสอบสวนไปในทางยกยอก แต่พนักงานอัยการเห็นว่า เป็นคดีฉ้อโกง จึงให้พนักงานสอบสวนเพิ่มเติมไปในทางความผิดฐานฉ้อโกง แล้วพนักงานอัยการก็ฟ้องฐานฉ้อโกง จาเลขโต้แย้งว่า ผู้เสียหาย ไม่ได้ร้องทุกข์ในความผิดฐานฉ้อโกง ศาลอุทธรณ์เห็นว่า การร้องทุกข์ไม่จำเป็นต้องให้ผู้เสียหายระบุฐานความผิด เพียงแต่ผู้เสียหายนำความ ไปแจ้ง ในทางอรรถคดีก็เป็นการเพียงพอแล้ว ถือได้ว่า มีการร้องทุกข์ในเรื่องนั้นแล้ว ใบมอบอำนาจเป็นบันทึกของเจ้าพนักงานซึ่งเป็นวิธีการของเจ้าพนักงานผู้รับแจ้งเท่านั้น ศาลฎีกาเห็นพ้องด้วยกับข้อวินิจฉัยของศาล

อุทธรณ์และเห็นต่อไปว่า อัยการไม่ได้ฟ้องจำเลยเป็นอีกคนละเรื่อง คงฟ้องจำเลยในเรื่องเอาทรัพย์สินไปแล้ว ไม่สงสัย ผู้เสียหายมาร้องทุกข์ในเรื่องทรัพย์สินเป็นการเพียงพอแล้ว ส่วนรูปคดีจะเป็นความผิดฐานฉ้อโกง หรือลักขโมยนั้น เป็นปัญหาข้อกฎหมายซึ่งผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องรู้เห็นหรืออ้างถึงด้วย ทั้งนี้ ต้องแล้วแต่เจ้าพนักงานจะเห็นว่า จำเลยได้กระทำความผิดฐานใดก็ฟ้องไปฐานนั้น "

ในกรณีที่ผู้เสียหายร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงาน ซึ่งข้อเท็จจริงของการกระทำนั้นเป็นความผิดหลายฐานความผิด แต่ผู้เสียหายประสงค์จะให้ดำเนินคดีเฉพาะการกระทำบางฐานความผิด ต้องถือว่า ผู้เสียหายไม่ประสงค์ที่จะร้องทุกข์ในการกระทำผิดฐานอื่น ดังเช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 719-720/2483 อัยการ โจทก์ ฟ้องว่าจำเลยที่ 1 และจำเลยที่ 2 สมคบกันใช้กำลังกายและศาสตราวุธ ชูเชิญตุคร่าเจ้าทุกข์ไปเพื่อการอนาจาร และจำเลยที่ 1 ได้ข่มขืนกระทำชำเราเจ้าทุกข์ ฯ ทาโบมอบคดีต่อเจ้าพนักงานมีข้อความว่า "ด้วยคามที่ข้าพเจ้าร้องทุกข์ท้าวว่า ค. และ น. ตุคร่ากระทำอนาจารข้าพเจ้านั้น ข้าพเจ้าขอมอบให้เจ้าพนักงานฟ้องร้อง ค. และ น. แทนข้าพเจ้าจนกว่าคดีจะถึงที่สุด" วินิจฉัยว่า เมื่อมีความชดคังนี้ ก็เป็นอันพึงได้ว่า ได้มอบคดีให้ฟ้องร้อง เฉพาะคดีตุคร่าทำอนาจารเท่านั้น หาได้มีการร้องทุกข์ให้เอาความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราด้วยไม่

ข้อสำคัญอีกประการหนึ่งที่เกี่ยวกับการร้องทุกข์ คือ ผู้เสียหายจะต้องมีเจตนาที่จะให้ผู้กระทำผิดได้รับโทษ โดยข้อความในคำร้องทุกข์จะต้องแสดงให้เห็นอย่างชัดแจ้งถึงเจตนาของผู้เสียหาย มิฉะนั้น จะไม่มีผลเป็นคำร้องทุกข์ตามกฎหมาย ดังเช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 314/2529 ในคดีความผิดต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เชื้อ คาแจ้งความที่ว่ามาแจ้งความร้องทุกข์ เพื่อที่จะให้ดำเนินคดีแก่ผู้ต้องหาให้ถึงที่สุด แต่ในชั้นนี้ ผู้แจ้งยังไม่ขอมอบคดี โดยจะขอไปติดตามทวงถามด้วยตนเอง ถ้าได้รับการปฏิเสธการใช้เงิน จะกลับมามอบคดี ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการถึงที่สุด จึงขอลงประจำวันเป็นการแจ้งไว้เป็นหลักฐานเท่านั้น จึงมิใช่คำร้องทุกข์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (7)

ตามกล่าวมาแล้วข้างต้น เป็นลักษณะทั่วไปของคำร้องทุกข์ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (7) แต่อย่างไรก็ตาม คำร้องทุกข์โดยเฉพาะ ในคดีอาญาความผิดต่อส่วนตัวที่จะทำให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจทำการสอบสวน ได้นั้น จะต้องเป็นคำร้องทุกข์ตามระเบียบตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ ดังต่อไปนี้

1. คำร้องทุกข์ที่ผู้เสียหายนำมากล่าวหาต่อเจ้าพนักงานนั้น อาจทำได้ 2 วิธี คือ ทำเป็นหนังสือหรือร้องด้วยปากก็ได้¹⁴ แต่ในกรณีที่คำร้องทุกข์ทำเป็นหนังสือและมีข้อความบกพร่องของการเป็นคำร้องทุกข์ เจ้าพนักงานผู้รับคำร้องทุกข์อาจสอบถามผู้ร้องทุกข์เพิ่มเติม และผู้ร้องทุกข์ก็อาจร้องทุกข์ด้วยปากเพิ่มเติมข้อความบกพร่องนั้น ๆ ได้¹⁵

2. คำร้องทุกข์จะต้องปรากฏชื่อและที่อยู่ของผู้ร้องทุกข์ ลักษณะแห่งความผิด พฤติการณ์ต่าง ๆ ที่ความผิดนั้นได้กระทำความเสียหายที่ได้รับ และชื่อหรือรูปพรรณของผู้กระทำความผิดเท่าที่จะบอกได้¹⁶ ถ้าคำร้องทุกข์ได้ทำเป็นหนังสือยื่นต่อพนักงานสอบสวน คำร้องทุกข์ที่ทำเป็นหนังสือจะต้องมีวัน เดือน ปี และลายมือชื่อของผู้ร้องทุกข์ ส่วนคำร้องทุกข์ที่กระทำด้วยปากให้พนักงานสอบสวนบันทึกไว้ ลงวัน เดือน ปี และลงลายมือชื่อผู้บันทึกกับผู้ร้องทุกข์ในบันทึกนั้น¹⁷ ในกรณีที่มีการร้องทุกข์ต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่มีตำแหน่งหน้าที่รอง หรือเหนือพนักงานสอบสวน และเป็นผู้ซึ่งมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยตามกฎหมาย ถ้าเป็นคำร้องทุกข์ที่เป็นหนังสือให้เจ้าพนักงานผู้รับคำร้องทุกข์ รับผิดชอบส่งคำร้องทุกข์ไปยังพนักงานสอบสวน และจะ

14 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 123 วรรคท้าย

15 คณิง ภา ไซย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, หน้า 267

16 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 123 วรรคสอง

17 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 123 วรรคท้าย

จดหมายเหตุอะไรไปบ้าง เพื่อประโยชน์ของพนักงานสอบสวนก็ได้ ส่วนคำร้องทุกข์ที่กระทำด้วยปาก ให้เจ้าพนักงานผู้รับคำร้องทุกข์รับจัดการให้ผู้เสียหายไปพบพนักงานสอบสวนเพื่อจดบันทึกคำร้องทุกข์ไว้ 1๐ ซึ่งจะต้องมี วัน เดือน ปี และลงลายมือชื่อผู้บันทึกกับผู้ร้องทุกข์ไว้ด้วย ในกรณีเร่งร้อนเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่มีอำนาจรับคำร้องทุกข์ดังกล่าว จะจดบันทึกเสียเองก็ได้ แล้วรีบส่งบันทึกนั้น ไปยังพนักงานสอบสวน และจะจดหมายเหตุอะไรไปบ้าง เพื่อประโยชน์ของพนักงานสอบสวนก็ได้

ในทางปฏิบัติของพนักงานสอบสวน เมื่อมีผู้เสียหายมาร้องทุกข์ ไม่ว่าจะเป็นคำร้องทุกข์ด้วยปากหรือเป็นหนังสือก็ตาม พนักงานสอบสวนจะทำการบันทึกเรื่อง ไว้ในรายงานเบ็ดเสร็จประจำวัน ซึ่งเป็นการบันทึกไว้ต่างหากจากการบันทึกการรับคำร้องทุกข์ตามแบบฟอร์มของทางราชการ แต่ก็มีบางกรณีที่พนักงานสอบสวน ไม่ได้ลงบันทึกคำร้องทุกข์ไว้ในรายงานเบ็ดเสร็จประจำวัน อาจจะเป็นเหตุขึ้นเพราะความหลงลืมหรือจงใจก็ตาม ก็ไม่ทำให้คำร้องทุกข์ที่ได้กระทำตามระเบียบแล้วเสียไป ดังเช่นคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2371/2522 วินิจฉัยว่า คำร้องทุกข์ซึ่งผู้เสียหายแจ้งต่อพนักงานสอบสวน แม้พนักงานสอบสวนยังไม่ได้ลงบันทึกประจำวัน ก็เป็นคำร้องทุกข์แล้ว

คำร้องทุกข์ที่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าพนักงานไว้แล้ว ย่อมเป็นสิทธิของผู้เสียหายที่จะแก้คำร้องทุกข์ในระยะใด หรือจะถอนคำร้องทุกข์เสียเมื่อใดก็ได้ 1๐ ทั้งสิทธิดังกล่าวนี้ อาจเป็นสิทธิที่ตกทอดไปยังทายาทได้ ถ้าความผิดที่ได้ร้องทุกข์ไว้ นั้นเป็นความผิดที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน อันจะทำให้ทายาทของผู้เสียหายมีสิทธิแก้ หรือถอนคำร้องทุกข์ได้ ดังเช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 11/2518 ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 358 เป็นสิทธิเกี่ยวกับทรัพย์สิน เจ้าของทรัพย์สิน (ต้นไม้) ความระหว่างฎีกา สิทธิในการร้องทุกข์ตกทอดแก่ทายาท มารดาซึ่งเป็นทายาทถอนคำร้องทุกข์ได้ ศาลฎีกาจำหน่ายคดี

1๐ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 124 วรรคท้าย

1๑ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 126 วรรคแรก

การแก้หรือถอนคำร้องทุกข์ เป็นสิทธิของผู้เสียหายหรือผู้ร้องทุกข์ โดยเด็ดขาด เจ้าพนักงานผู้รับคำร้องทุกข์ พนักงานสอบสวนหรือผู้ต้องหา ไม่มีอำนาจคัดค้านการแก้หรือถอนคำร้องทุกข์ของผู้ร้องทุกข์ได้ เพราะกฎหมายมิได้บัญญัติเงื่อนไขในการแก้ หรือถอนคำร้องทุกข์ไว้ ต่างกับการแก้คำฟ้องหรือถอนคำฟ้อง ในชั้นศาลซึ่งจำเลยมีสิทธิคัดค้านได้ และศาลมีอำนาจอนุญาตหรือไม่ก็ได้ 20 แต่อย่างไรก็ตาม การถอนคำร้องทุกข์ จะมีผลกระทบกระเทือนต่อการสอบสวนของพนักงานสอบสวน ก็เฉพาะคดีความผิดต่อส่วนตัวเท่านั้น โดยจะทำให้พนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจสอบสวนคดีนั้นต่อไป ส่วนในกรณีที่เป็นความผิดอาญาแผ่นดิน การถอนคำร้องทุกข์ ของผู้ร้องทุกข์ไม่คัดอำนาจพนักงานสอบสวนที่จะทำการสอบสวนต่อไป หรือพนักงานอัยการที่จะทำการฟ้องร้องคดีนั้น 21

การแก้คำร้องทุกข์ เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหรือตัดทอนข้อความในคำร้องทุกข์ โดยไม่ทำให้ข้อความที่เป็นสาระสำคัญของคำร้องทุกข์ขาดไป เช่น การแก้ราคาทรัพย์สินที่เสียหาย และถ้าข้อความที่เป็นสาระสำคัญของคำร้องทุกข์ขาดไปโดยสิ้นเชิง ถือว่าเป็นการถอนคำร้องทุกข์ 22

การถอนคำร้องทุกข์ เป็นการแสดงความประสงค์ไม่คิดใจความเป็นคดีความที่ได้ร้องทุกข์ไว้ทั้งเรื่อง หรือเฉพาะการกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่ง หรือเฉพาะผู้กระทำความผิดคนหนึ่งคนใด

การร้องทุกข์มีความสำคัญสำหรับความผิดต่อส่วนตัว ซึ่งกฎหมายได้กำหนดให้ผู้เสียหาย ต้องร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงาน ภายในกำหนดเวลา 3 เดือน นับแต่วันที่อยู่เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด มิฉะนั้น ถือว่าคดี

20 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 35, 163

21 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 126 วรรคท้าย

22 คณิง ภาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, หน้า 270

ขาดอายุความ 23 ทำให้พนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจทำการสอบสวน

ทางที่สองที่เจ้าพนักงานจะรู้ว่า ได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นก็คือ มีการกล่าวโทษ คากล่าวโทษ หมายความว่า การที่บุคคลอื่น ซึ่งไม่ใช่ผู้เสียหาย ได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ ว่ามีบุคคลรู้ตัวหรือไม่ก็ได้กระทำความผิดอย่างหนึ่งขึ้น 24 คากล่าวโทษเป็นการกระทำของบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้เสียหาย ถ้าเป็นผู้เสียหายดำเนินการกล่าวหาเสียเองต่อเจ้าพนักงานและการกล่าวหา นั้นมีเจตนาให้ผู้กระทำผิด ได้รับ โทษ ก็จะเป็นคำร้องทุกข์ ดังนั้นคากล่าวโทษ บุคคลอื่นใดที่กล่าวหาต่อเจ้าพนักงานนั้น ไม่จำเป็นต้องมีเจตนาให้ผู้กระทำผิด ได้รับ โทษ เพียงแต่มีการกล่าวหาต่อเจ้าพนักงานว่า มีความผิดอาญา เกิดขึ้นเท่านั้น จะรู้ตัวผู้กระทำผิดหรือไม่ก็ตาม ความผิดที่จะมีการกล่าวโทษ ได้ั้น กฎหมาย ไม่ได้กำหนดไว้ว่า จะต้องเป็นความผิดอาญาแผ่นดินหรือความผิดต่อส่วนตัว ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นความผิดอาญาแผ่นดินหรือความผิดต่อส่วนตัว ก็ย่อมจะมีการทาคากล่าวโทษได้ ส่วนปัญหาที่ว่า ในกรณีที่มีคากล่าวโทษสำหรับ ความผิดต่อส่วนตัว ไม่เป็นเงื่อนไข ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนคดี ความผิดต่อส่วนตัว ได้ั้น พนักงานสอบสวนอาจทำการสืบสวน หรือสั่งให้เจ้าพนักงานอื่นทำการสืบสวนเสียก่อน และเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่า มีความผิด ต่อส่วนตัวเกิดขึ้นจริง ก็อาจจัดให้ผู้เสียหายร้องทุกข์ตามระเบียบความที่บัญญัติ ไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 125 ก็ย่อมจะทำได้ แต่อย่างไรก็ดี มีนักวิชาการบางท่านเห็นว่าความผิดที่จะมีการกล่าวโทษ ได้ั้น จะต้องเป็นความผิดอาญาแผ่นดิน 25 เท่านั้น

23 ประมวลกฎหมายอาญา, มาตรา 96

24 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (8)

25 อาจารย์คณิง ภาไชย มีความเห็นว่า ความผิดที่จะกล่าวโทษได้จะต้อง เป็นความผิดที่พนักงานสอบสวนมีอำนาจทำการสอบสวนได้ กล่าวคือ ความผิดอาญาแผ่นดิน (ดู คณิง ภาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, หน้า 272).

บุคคลที่จะทำคากล่าวโทษต่อเจ้าพนักงานผู้รับคากล่าวโทษนั้น นอกจากราษฎรที่ไม่เป็นเจ้าพนักงานแล้ว พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ และพนักงานสอบสวนเอง ก็ย่อมทำคากล่าวโทษได้

เมื่อมีคากล่าวโทษต่อเจ้าพนักงานที่มีอำนาจหน้าที่ รับคากล่าวโทษ โดยไม่มีผู้เสียหายมาร้องทุกข์ และพนักงานสอบสวนเชื่อว่า ความผิดตามคากล่าวโทษได้เกิดขึ้น จะรู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่ก็ตาม หากความผิดนั้นเป็นความผิดอาญาแผ่นดิน พนักงานสอบสวนจะต้องทำการสอบสวนความผิดนั้น เพราะประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 121 พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาทั้งปวงและมาตรา 122 ให้อำนาจพนักงานสอบสวนที่จะไม่ทำการสอบสวนในกรณีดังต่อไปนี้ ก็ได้ เท่านั้น

- (1) เมื่อผู้เสียหายขอความช่วยเหลือ แต่ไม่ยอมร้องทุกข์ตามระเบียบ
- (2) เมื่อผู้เสียหายฟ้องคดีเสียเอง โดยมีได้ร้องทุกข์ก่อน
- (3) เมื่อมีหนังสือกล่าวโทษเป็นบัตรสนเท่ห์ หรือบุคคลที่กล่าวโทษด้วยปาก ไม่ยอมบอกว่าเขาคือใคร หรือไม่ยอมลงลายมือชื่อในคากล่าวโทษ หรือบันทึกคากล่าวโทษ

ในทางปฏิบัติ ในกรณีดังกล่าวข้างต้น ก็มีระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ 8 บทที่ 2 ข้อ 224 วรรคท้าย กำหนดไว้ว่า " ทั้งนี้ ให้พึงเข้าใจว่า การสอบสวนความผิดอาญาที่มีใช้ความผิดต่อส่วนตัวนั้น แม้จะไม่มี การร้องทุกข์ ก็ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนได้ ถ้าการสอบสวนมีมูลให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้จัดให้มีการร้องทุกข์ตามระเบียบ หรือจะเป็นผู้ร้องทุกข์เองก็ได้ แม้จะมีผู้เสียหายร้องทุกข์ไว้ แล้วถอนคำร้องทุกข์เสีย ก็ไม่คัดอำนาจพนักงานสอบสวนที่จะทำการสอบสวนคดีนั้น ส่วนการที่กฎหมายยอมให้พนักงานสอบสวนงดการสอบสวนตาม (1) และ (3) แห่งข้อนี้ ได้นั้น ความผิดเรื่องนั้นจะต้องเป็นกรณีเล็กน้อยไม่สำคัญ หรือไม่มีมูลเหตุอันควรจะต้องจัดทำเป็นคดีต่อไปเท่านั้น ส่วนตาม (2) จะไม่ทำการสอบสวนก็ได้ " และข้อ 242 กำหนดไว้ว่า แม้คากล่าวโทษซึ่งบันทึกแล้วแต่ผู้กล่าวโทษไม่ยอมลง

ลายมือชื่อพนักงานสอบสวนจำเป็นจะต้องสืบสวนตามคำกล่าวโทษนั้น หากมีมูลความจริงในการกระทำผิดอาญาแผ่นดินขึ้นแล้วพนักงานสอบสวนจะต้องดำเนินการต่อไปตามความผิดนั้น ดังนั้นโดยทั่วไปพนักงานสอบสวนจึงต้องทำการสอบสวนความผิดอาญาแผ่นดินแม้มีคำกล่าวโทษเท่านั้น

เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจรับคำกล่าวโทษ ก็จะต้อง เป็นพนักงานสอบสวน หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ซึ่งมีตำแหน่งหน้าที่รองหรือเหนือพนักงานสอบสวน และเป็นผู้ซึ่งมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน เช่นเดียวกับเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจรับคำร้องทุกข์ และ เมื่อเจ้าพนักงานดังกล่าว ได้รับคำกล่าวโทษแล้ว ก็จะต้องจัดการให้มีการกล่าวโทษตามระเบียบ โดยนำเอาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 123 และ 124 มาบังคับใช้โดยอนุโลม และคำกล่าวโทษนั้น ผู้กล่าวโทษจะแก้คำกล่าวโทษระยะใด หรือถอนคำกล่าวโทษเมื่อใดก็ได้ แต่การถอนคำกล่าวโทษในคดีอาญาแผ่นดิน ไม่ตัดอำนาจพนักงานสอบสวนที่จะทำการสอบสวนต่อไป หรือพนักงานอัยการที่จะทำการฟ้องร้องคดีนั้นต่อไป ทั้งนี้ โดยนัยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 126 วรรคท้าย มาบังคับใช้โดยอนุโลม 26

การบันทึกคำกล่าวโทษ ของเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่รับคำกล่าวโทษ ในกรณีที่มิบุคคลใดกล่าวโทษ เจ้าพนักงานจะต้องบันทึกทำนองเดียวกับการบันทึกคำร้องทุกข์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 123 และ 124 โดยอนุโลม แต่ก็มีบางกรณีที่กฎหมายให้อำนาจเจ้าพนักงานรับคำกล่าวโทษหรือไม่ก็ได้ คือ 27

1. เมื่อผู้กล่าวโทษ ไม่ยอมแจ้งว่า เขาชื่อใคร
2. เมื่อคำกล่าวโทษ เป็นบัตรสนเท่ห์

26 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 127

27 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 127 วรรคสอง

แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเจ้าพนักงานผู้รับค่ากล่าวโทษ ได้จัดการ บันทึกล่ากล่าวโทษดังกล่าวไว้แล้ว แต่ผู้กล่าวโทษ ไม่ยอมลงลายมือชื่อ เจ้าพนักงานผู้รับค่ากล่าวโทษจะไม่จัดการแก่ค่ากล่าวโทษนั้นก็ได้^{๒๘} กล่าวคือ จะไม่ทำการสืบสวนและไม่ตั้งข้อหา เพื่อเริ่มการสอบสวนต่อไปก็ได้ โดยให้อำนาจเจ้าพนักงานที่จะดำเนินการ หรือไม่ดำเนินการต่อไปเกี่ยวกับค่ากล่าวโทษนั้น

นอกจากการร้องทุกข์หรือการกล่าวโทษ เป็นเหตุให้มีการสืบสวน และตั้งข้อหาเริ่มทำการสอบสวนคดีอาญานั้นแล้ว ยังมีเหตุอีกทางหนึ่งที่ทำให้ เจ้าพนักงานรู้เรื่องว่ามีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น คือ การรู้เอง ซึ่ง หมายความว่า การรู้อันมิใช่เนื่องจากทางการ เช่น อ่านหนังสือพิมพ์พบว่า มีการกระทำความผิดอาญาขึ้น^{๒๙} การรู้เองต้องหมายถึง การรู้เองของ พนักงานสอบสวนเพราะหากเป็นการรู้เองของเจ้าพนักงานอื่นว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้น และนำมากล่าวหาต่อพนักงานสอบสวน หรือพนักงานฝ่าย บกครองหรือตำรวจซึ่งมีอำนาจรับคำร้องทุกข์ ตามที่บัญญัติไว้ในประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 124 วรรคแรก ก็เป็นค่ากล่าวโทษ และแม้เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งมีอำนาจรับคำร้องทุกข์ รู้ว่ามี การกระทำความผิดเกิดขึ้นเองและนำมาบันทึกส่งมายังพนักงานสอบสวน ก็มีลักษณะ เป็นค่ากล่าวโทษอยู่นั่นเอง

การรู้เองนี้ หากพนักงานสอบสวนได้ทำการสืบสวน จนเชื่อโดยมี เหตุอันสงสัยว่า มีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นแล้ว พนักงานสอบสวนก็มี อำนาจตั้งข้อหาและเริ่มการสอบสวนต่อไปแต่คดีอาญาดังกล่าวข้างต้นต้อง เป็น ความผิดอาญาแผ่นดินเท่านั้น เพราะความผิดต่อส่วนตัวพนักงานสอบสวนจะหา การสอบสวนได้ต้องมีคำร้องทุกข์โดยชอบเสียก่อน แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่า ความผิดอาญานั้นจะเป็นความผิดอาญาแผ่นดินการที่พนักงานสอบสวนจะดำเนิน

^{๒๘} ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 127 วรรคท้าย

^{๒๙} คณิต ๓ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพ : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2528), หน้า 119.

การสอบสวน ควรจะพิจารณาเสียก่อนว่า คดีอาญาแผ่นดินนั้นมีฐานความผิด อาญาเกี่ยวข้องกับประโยชน์ส่วนได้เสียของสาธารณชน หรือความอยู่เย็นเป็น สุขของประชาชนโดยส่วนรวมเป็นอย่างมาก แต่ถ้าความผิดอาญานั้นประโยชน์ ส่วนได้เสียของสาธารณะ หรือความอยู่เย็นเป็นสุขของประชาชนส่วนรวม ไม่ ถูกกระทบกระเทือนมากมาถึงขนาด พนักงานสอบสวนก็ไม่ควรเริ่มการสอบ สอน ๓๐ แต่ทั้งนี้ ก่อนตั้งข้อหาและเริ่มการสอบสวน พนักงานสอบสวนย่อมมี อำนาจทำการสืบสวน หรือจัดให้มีการสืบสวน โดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือ ตำรวจ เพื่อให้มีเหตุอันควร เชื่อว่ามีความผิดอาญาเกิดขึ้น แม้ว่าภายหลัง จะไม่มีการสอบสวนคดีอาญานั้น ๖ ก็ตามเพราะการสืบสวนคดีอาญา กฎหมาย ไม่ได้จำกัด โดยกำหนดเงื่อนไข ไว้แต่อย่างใด

อนึ่ง การชั้นสูตรพลิกศพเป็นเหตุให้เริ่มทำการสอบสวน ได้โดย ไม่ จำเป็นต้องตั้งข้อหาเสียก่อน ในกรณีที่ปรากฏแน่ชัดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่า บุคคลใดตายโดยผิดธรรมชาติ หรือตายอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานให้ มีการชั้นสูตรพลิกศพ เว้นแต่เป็นการตายโดยการประหารชีวิตตามกฎหมาย ๓๑ การตาย โดยธรรมชาติกฎหมาย ได้กำหนดเหตุที่ตาย ไว้ 5 กรณี ดังต่อไปนี้ ๓๒

- (1) ช้ำตัวตาย
- (2) ถูกผู้อื่นทำให้ตาย
- (3) ถูกสัตว์ทำร้ายตาย
- (4) ตาย โดยอุบัติเหตุ
- (5) ตายโดยยังมีปรากฏเหตุ

๓๐ คณิต ๓ นคร, เรื่องเดียวกัน, หน้า 119-120.

๓๑ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148 วรรคแรก

๓๒ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148 วรรคท้าย

เมื่อมีการตายด้วยเหตุดังกล่าวเกิดขึ้น ณ ที่ใด สามัญญา ญาติ มิตรสหาย หรือ ผู้ปกครองของผู้ตายที่รู้เรื่องการตายหรือบุคคลอื่นซึ่ง ได้พบศพ ในที่ซึ่ง ไม่มีสามัญญา ญาติ มิตรสหาย หรือผู้ปกครองของผู้ตายอยู่ในที่นั้น จะ ต้องเก็บศพไว้ ณ ที่ซึ่งพบนั้นเอง เพียงเท่าที่จะทำได้ และแจ้งความแก่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจโดยเร็วที่สุด ๓๓ ให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ ที่ศพนั้นอยู่กับสาธารณสุขจังหวัด หรือแพทย์ประจำสถานีนอนามัย หรือแพทย์ประจำโรงพยาบาล หากการชันสูตรพลิกศพโดยเร็ว และให้บันทึกรายละเอียดแห่ง การชันสูตรพลิกศพนั้นไว้ ถ้าบุคคลดังกล่าว ไม่มี หรือ ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ ใช้เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขประจำท้องที่ หรือแพทย์ประจำตำบลร่วมกับ พนักงานสอบสวนทำการชันสูตรพลิกศพ ๓๔ สำหรับแพทย์ประจำโรงพยาบาล จะต้อง เป็นแพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐเท่านั้น ไม่รวมถึงแพทย์ประจำ โรงพยาบาลเอกชนด้วย ๓๕ แต่ได้มีนักวิชาการบางท่าน มีความเห็นว่ารวม ถึงแพทย์ประจำโรงพยาบาลเอกชนด้วย ๓๖

๓๓ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 149

๓๔ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคแรก

๓๕ สัจจันท์ ทิมสุวรรณ, กรมอัยการกับการดำเนินคดีให้แก่รัฐ (เอกสารวิจัย ส่วนบุคคลของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร), (กรุงเทพฯ : ศูนย์บริการเอกสารและวิชาการ กองวิชาการ กรมอัยการ, 2525), หน้า 125.

๓๖ โดยพิจารณาคำความเป็นมาของบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคหนึ่ง ในปัจจุบันประกอบแล้วเห็นว่า การที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคหนึ่ง บัญญัติถึงเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นเพียงการกำหนดหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐเท่านั้น มิได้หมายความว่า แพทย์ประจำโรงพยาบาลเอกชนจะร่วมกับพนักงานสอบสวนทำการชันสูตรพลิกศพไม่ได้ เพียงแต่ว่าเขา ไม่มีหน้าที่เท่านั้น ดังนั้นถ้า แพทย์ประจำโรงพยาบาลเอกชนยินยอมร่วมกับพนักงานสอบสวนทำการชันสูตรพลิกศพแล้ว การชันสูตรพลิกศพนั้นย่อมชอบด้วยกฎหมาย และการนำแพทย์เข้าร่วมชันสูตรพลิกศพก็เพื่อช่วยเหลือองค์กรในกระบวนการยุติธรรม ในฐานะที่แพทย์เป็นผู้มีความรู้ในเรื่องนี้ (ดู คณิต ฅ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 141-142)

การชันสูตรพลิกศพ เป็นวิธีการตรวจสอบเพื่อค้นพบสาเหตุและพฤติ
การที่ทำให้เกิดการตายนั้นขึ้น 37

เมื่อมีการชันสูตรพลิกศพแล้ว ให้เจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพหา
ความเห็นเป็นหนังสือแสดงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน
เมื่อใด ถ้าตายโดยคนทำร้ายให้กล่าวว่า ใครหรือสงสัยว่าใครเป็นผู้กระทำ
ผิดเท่าที่จะทราบได้ 38 แต่อย่างไรก็ตาม ในบางกรณีเจ้าพนักงานผู้ชันสูตร
พลิกศพ ไม่อาจยืนยันความเห็นถึงเหตุและพฤติการณ์ที่ตายได้ ในบางกรณีเจ้า
เป็นเจ้าพนักงานผู้ทำการชันสูตรพลิกศพมีอำนาจสั่งให้ ผ่าศพแล้วแยกธาตุส่วน
ใด หรือจะให้ส่งทั้งศพ หรือบางส่วน ไปยังแพทย์หรือพนักงานแยกธาตุของ
รัฐบาล 39 แล้วให้แพทย์หรือพนักงานแยกธาตุของรัฐบาลผู้ทำการตรวจสอบ
หรือส่วนของศพ มีความเห็นหรือแสดงเหตุที่ตายเท่าที่จะทำได้ 40

ศพที่ฝังไว้แล้ว ผู้ชันสูตรพลิกศพอาจจักให้ขุดศพขึ้นเพื่อตรวจดู วัน
แต่จะเห็นว่าไม่จำเป็นหรือจะเป็นอันตรายแก่นามิยของประชาชน 41

เนื่องจากการชันสูตรพลิกศพ กฎหมายได้บังคับให้พนักงานสอบสวน
ผู้ชันสูตรพลิกศพต้องหาความเห็นเป็นหนังสือ แสดงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย
และอื่น ๆ ดังกล่าวข้างต้น การชันสูตรพลิกศพแต่เพียงอย่างเดียว ไม่ทำให้
เจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพหาความเห็นได้อย่างถูกต้อง ประมวลกฎหมาย

37 คณิตา ณ นคร, เรื่องเดียวกัน, หน้า 139.

38 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 154

39 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 151

40 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 152

41 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 153

วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 155 จึงให้นำบทบัญญัติในประมวลกฎหมาย
นี้อันว่าด้วยการสอบสวนมาใช้แก่การชันสูตรพลิกศพโดยอนุโลม ทำให้พนักงาน
สอบสวนมีอำนาจในการชันสูตรพลิกศพ เสมือนหนึ่งการชันสูตรพลิกศพเป็นการ
สอบสวน ดังนั้นพนักงานสอบสวนจึงมีอำนาจออกหมายเรียกบุคคลใดมาให้ปาก
คำในฐานะพยาน เพื่อรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ มาประกอบในการหา
ความเห็นในการชันสูตรพลิกศพนั้น ซึ่งโดยลักษณะของชันสูตรพลิกศพไม่ใช้การ
สอบสวน จึงเห็นได้ว่า เมื่อมีการชันสูตรพลิกศพเกิดขึ้น แม้ยังไม่มีการตั้งข้อ
หาว่าเป็นความผิดอะไร พนักงานสอบสวนก็มีอำนาจสอบสวนแล้ว การสอบ
สวนในกรณีนี้ จึงเป็นกรณีที่กฎหมายได้ให้อำนาจไว้โดยเฉพาะ เพื่อในการมี
ความเห็นในการชันสูตรพลิกศพเท่านั้น และหลังจากที่พนักงานสอบสวนได้ชัน
สูตรพลิกศพและเริ่มการสอบสวนเพื่อมีความเห็นแล้ว หากปรากฏว่าความตาย
มิได้เป็นผลแห่งการกระทำผิดอาญา พนักงานสอบสวนจะต้องส่งสำนวนชันสูตร
พลิกศพนั้นไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด แต่ถ้าความตายเป็นผลแห่งการกระทำ
ความผิดอาญา พนักงานสอบสวนจะต้องตั้งข้อหา และหากการสอบสวนต่อไป
และถือว่าสำนวนชันสูตรพลิกศพ เป็นส่วนหนึ่งของสำนวนการสอบสวนด้วย 42
เว้นแต่การกระทำผิดอาญา ไม่อยู่ในเขตอำนาจการสอบสวนของพนักงานสอบ
สวนผู้ชันสูตรพลิกศพ พนักงานสอบสวนที่ชันสูตรพลิกศพจะต้องส่งสำนวนชันสูตร
พลิกศพไปยังพนักงานสอบสวนที่การกระทำผิดได้เกิด อ้างว่า หรือ เชื่อว่า
ได้เกิดขึ้นอยู่ในเขตอำนาจ 43 เพื่อให้พนักงานสอบสวนดังกล่าวหากการสอบ
สวนต่อไป พนักงานสอบสวนที่รับสำนวนชันสูตรพลิกศพ เชื่อว่ามีการกระทำผิด
เกิดขึ้น ก็จะต้องตั้งข้อหาและเริ่มการสอบสวนต่อไป โดยถือว่าสำนวนชัน
สูตรพลิกศพนั้นเป็นส่วนหนึ่งของสำนวนการสอบสวนด้วย เช่นเดียวกัน

การชันสูตรพลิกศพในกรณีความตายเกิดขึ้น โดยการกระทำของเจ้า
พนักงาน ซึ่งอ้างว่า ปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือค้ายระหว่างอยู่ในความ
ควบคุมของ เจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ พนักงานสอบสวน

42 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 129

43 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18

ซึ่งหากการชันสูตรพลิกศพ จะต้องส่งสำนวนชันสูตรพลิกศพไปยังพนักงานอัยการ พนักงานอัยการจะทำการร้องขอต่อศาลชั้นต้นแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ ให้ทำการ ไล่สวนและทำคำสั่งแสดงว่า ผู้ตายเป็นใคร ตายที่ไหน เมื่อใด และถือเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ถ้าตายโดยคนทารุร้าย ให้กล่าวไว้ว่า ใครเป็นผู้ทารุร้ายเท่าที่จะทราบได้ 44

ก่อนทำการ ไล่สวน ศาลจะต้องปิดประกาศแจ้งกำหนดวันที่จะทำการ ไล่สวนที่ศาล ไม่น้อยกว่าสิบห้าวันก่อนวันทำการ ไล่สวน และพนักงานอัยการจะต้องแจ้งกำหนดการ ไล่สวนให้สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้อนุบาลผู้ตาย บุคคลใดบุคคลหนึ่งทราบเท่าที่จะทำได้

การ ไล่สวน พนักงานอัยการจะนำพยานหลักฐานทั้งปวงที่แสดงถึงการตายมาสืบ และก่อนการ ไล่สวนเสร็จสิ้น บุคคลดังกล่าวข้างต้น อาจจะมียื่นคำร้องต่อศาลขอซักถามพยานที่อัยการนำมาสืบ รวมทั้งนำพยานอื่นมาสืบได้ โดยอาจแต่งตั้งทนายความดำเนินการแทนได้ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลจะเรียกพยานที่สืบมาแล้วมาสืบเพิ่มเติมได้ หรือจะเรียกพยานอื่นมาสืบได้ คำสั่งของศาลที่แสดงเกี่ยวกับการตายเป็นที่สุก 45 พนักงานอัยการจะอุทธรณ์ฎีกาต่อไปไม่ได้

หลังจากที่ศาล ไล่สวนเสร็จสิ้นและมีคำสั่งแล้ว จะส่งสำนวนการ ไล่สวนไปยังพนักงานอัยการ เพื่อส่งให้แก่พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ทำการชันสูตรพลิกศพดำเนินการตามควรแก่กรณีต่อไป 46 และพนักงานสอบสวนจะต้องใช้สำนวนการ ไล่สวนเป็นพื้นฐาน ในการพิจารณาว่า มีการกระทำความผิดอาญา

44 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคสาม

45 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรค 3, 4, 5 และ 6

46 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคท้าย

เกิดขึ้นหรือไม่ 47 หากเชื่อว่าการกระทำผิดอาญา พนักงานสอบสวนจะต้องตั้งข้อหาและเริ่มดำเนินการสอบสวนต่อไป เว้นแต่พนักงานสอบสวนนั้นจะไม่มีอำนาจสอบสวนการกระทำผิดอาญาที่เกิดขึ้น พนักงานสอบสวนจะต้องส่งสำนวนการไต่สวนไปยังพนักงานสอบสวน ที่มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญานั้น พนักงานสอบสวนที่รับสำนวนการไต่สวน จะต้องพิจารณาว่ามีการกระทำ ความผิดอาญาเกิดขึ้นหรือไม่ โดยถือสำนวนการไต่สวนเป็นพยานหลักฐาน เช่นเดียวกัน หากพนักงานสอบสวนเชื่อว่าการกระทำผิดอาญาเกิดขึ้น พนักงานสอบสวนก็จะตั้งข้อหาและเริ่มดำเนินการสอบสวนต่อไป แต่ในกรณีที่พนักงานสอบสวนที่ได้รับสำนวนการไต่สวนจากพนักงานอัยการ และเห็นว่าความ คายมิได้ เป็นผลแห่งการกระทำผิดอาญา พนักงานสอบสวนก็ต้องส่งสำนวน การไต่สวนไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญา มาตรา 156

การร้องขอความช่วยเหลือของผู้เสียหาย ในกรณีที่ผู้เสียหายยังมี ได้ร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงาน เพียงแต่ร้องขอความช่วยเหลือจากเจ้าพนักงาน เท่านั้น อาจเป็นเพราะผู้เสียหายยังไม่แน่ใจว่ามีการกระทำผิดอาญาเกิดขึ้น อันเกิดความเสียหายแก่ตน หรือแม้จะทราบแน่ชัดว่ามีการกระทำผิดอาญา เกิดขึ้นแก่ตน แต่ก็ยังไม่มีความประสงค์ที่จะให้ผู้กระทำผิด ได้รับโทษ เช่น ผู้เสียหายนำกระบือของตนมาเลี้ยง โดยปล่อยไว้กลางทุ่งใกล้ๆ กับกระบือของ ผู้อื่น ต่อมากระบือที่ถูกปล่อยเลี้ยงไว้หายไ้ เช่นนี้ผู้เสียหายอาจยังไม่แน่ใจ ว่ามีการกระทำผิดเกิดขึ้น โดยกระบือของตนถูกคนร้ายลักไปหรือไม่ เพราะ กระบืออาจหลัดเพรีคติดไปกับกระบือของผู้อื่นก็ได้ แม้ความจริงกระบืออาจ ถูกคนร้ายลักไปแล้วก็ตาม เช่นนี้ผู้เสียหายก็จะร้องขอความช่วยเหลือจากเจ้า พนักงานให้เจ้าพนักงานทำการสืบสวน และเมื่อเจ้าพนักงานตำรวจได้ทำการ สืบสวนแล้วเชื่อว่า กระบือดังกล่าวถูกคนร้ายลักไป และทำการกล่าวโทษต่อ พนักงานสอบสวน หากพนักงานสอบสวนเชื่อว่า มีการกระทำผิดอาญาเกิดขึ้น จริงก็ตั้งข้อหาและเริ่มดำเนินการสอบสวนต่อไป และกรณีตามตัวอย่างข้างต้น แม้ผู้เสียหายจะแน่ใจว่า กระบือของตนถูกนายคาลัก ไปก็ตาม แต่เนื่องจากผู้

47 คณิต ฌ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 144.

เสียหายกับนายคาอยู่บ้านใกล้กัน และผู้เสียหาย ไม่อยากจะให้นายคาได้รับโทษ ผู้เสียหายก็อาจ ไปร้องขอความช่วยเหลือจากเจ้าพนักงานตำรวจ ให้ติดตามเอากระเป๋าสองคนที่ถูกนายคาลัก ไปกลับคืนให้ตน โดยผู้เสียหาย ไม่มีเจตนาจะให้ให้นายคาได้รับโทษตามกฎหมาย เจ้าพนักงานตำรวจที่ได้รับการแจ้งดังกล่าว ก็ยอมทำการสืบสวนและหาก เชื่อว่ามีการกระทำผิดอาญา โดยนายคาได้ลักกระเป๋าสองของผู้เสียหาย ไปจริง และนายคา ก็ยอมคืนกระเป๋านั้นให้กับผู้เสียหาย โดยเต็มใจแล้ว เจ้าพนักงานตำรวจอาจกล่าว โทษต่อพนักงานสอบสวน ทำให้พนักงานสอบสวน เชื่อว่ามีการกระทำความผิดฐานลักทรัพย์เกิดขึ้นจริง ก็จะต้องตั้งข้อหาและ เริ่มการสอบสวนต่อไป

แต่การร้องขอความช่วยเหลือของผู้เสียหายในกรณีนี้ กฎหมายได้บังคับให้เป็นหน้าที่ของ เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ซึ่งทำการสืบสวนหรือพนักงานสอบสวนซึ่งทำการสอบสวน ไปแล้วทั้งหมดหรือแต่บางส่วน จะต้องจัดการให้ผู้เสียหายร้องทุกข์ตามระเบียบ ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 123 และ 124 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 48

การร้องขอความช่วยเหลือในกรณีนี้ จะต้องเป็นการร้องขอความช่วยเหลือของผู้เสียหายตามกฎหมายเท่านั้น เพราะหากเป็นการร้องขอความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น นอกจากผู้เสียหายย่อมเป็นคากกล่าวโทษ เนื่องจากคากกล่าวโทษ ไม่จำเป็นที่ผู้กล่าวโทษจะต้องมีเจตนาให้ผู้กระทำผิด ได้รับโทษ ความผิดที่ร้องขอความช่วยเหลืออาจมิได้ทั้งความผิดอาญาแผ่นดินและความผิดต่อส่วนตัว ในกรณีที่ เป็นเรื่องอยู่ในชั้นสืบสวนของ เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ แต่ในการสอบสวนพนักงานสอบสวน จะทำการสอบสวนได้ โดยเพียงแต่มีการร้องขอความช่วยเหลือของผู้เสียหาย เฉพาะความผิดอาญาแผ่นดินเท่านั้น เพราะถ้าเป็นความผิดต่อส่วนตัว พนักงานสอบสวนจะมีอำนาจสอบสวนได้จะต้องมีคำร้องทุกข์ตามระเบียบเสียก่อน ส่วนเจ้าพนักงานที่มีอำนาจหน้าที่ ในการรับคำร้องขอความช่วยเหลือ โดยยังไม่มีการร้องทุกข์นี้

จะต้อง เป็นเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ ซึ่งมีอำนาจสืบสวนคดีอาญา และพนักงานสอบสวนซึ่งมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาเท่านั้น เพราะเจ้าพนักงานดังกล่าวประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 125 ได้กำหนดให้มีหน้าที่จัดให้ผู้เสียหายร้องทุกข์ตามระเบียบ แต่อย่างไรก็ตามในความผิดต่อส่วนตัว ผู้เสียหายจะต้องมีการร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานภายในกำหนดเวลา 3 เดือน นับแต่วันที่รู้ เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด มิฉะนั้นพนักงานสอบสวน ย่อม ไม่มีอำนาจทำการสอบสวนการกระทำความผิดอาญานั้น

เหตุผลที่กฎหมายกำหนดให้ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือ พนักงานสอบสวนที่ได้ทำการสืบสวนหรือสอบสวน ไปทั้งหมดหรือแต่บางส่วนตาม คำร้องขอ ให้ช่วยเหลือ จัดการ ให้มีคำร้องทุกข์ตามระเบียบนั้น โดยปกติคดี อาญาทั้งปวง พนักงานสอบสวนมีอำนาจทำการสอบสวนได้ ตามบทบัญญัติของ มาตรา 121 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เว้นแต่คดีความผิด ต่อส่วนตัว จะทำการสอบสวนได้ ก็จะต้องมีคำร้องทุกข์ตามระเบียบเสียก่อน อันเป็นไปตามหลักพื้นฐานที่ว่า ในความผิดต่อส่วนตัวนั้น ผู้เสียหายจะไม่เอา ความกับผู้กระทำความผิดก็ได้ 49 โดยทั่วไปอำนาจการสอบสวนจะต้องมีจุดเริ่มต้น มาจากการร้องทุกข์หรือการกล่าว โทษเพื่อที่จะให้รู้ว่าผู้ต้องหาจะต้องถูกจับกุม ในข้อหาอะไร เพราะมีผลไปถึงขอบเขตของการจับกุมและการควบคุม หรือ การขังผู้ต้องหาต่อไป ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 มิใช่ว่าพนักงานสอบสวนจะนำตัวผู้ต้องหา ไปควบคุมไว้ตามอำเภอใจในข้อ หาใดก็ได้ 50 คำร้องทุกข์มีประโยชน์ทั้งสองด้าน คือ ในด้านของรัฐก็จะได้ ข้อเท็จจริงจากผู้เสียหายสำหรับ ใช้เป็นพยานหลักฐาน ในการกล่าวหาฟ้องร้อง ผู้กระทำความผิด ในด้านผู้ต้องหาที่ใช้เป็นหลักประกันว่า ข้อกล่าวหาที่ผู้ต้องหา

49 พระยาอิศรภักดิ์ธรรมวิเทศ, รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณา
ปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 446-12/2516, (กรุงเทพฯ :
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2516), หน้า 7.

50 ทยุค แสงอุทัย, รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประ
มวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 450-16/2516, (กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2516), หน้า 3.

ถูกกล่าวหาว่านั้น จะไม่ถูกนับเป็นให้เป็นข้อหาอื่น 51 ระบบกฎหมายไทยถือหลักว่าต้องมีคู่ความเช่นเดียวกับระบบของอังกฤษ ดังนั้น จึงต้องมีการกล่าวโทษหรือร้องทุกข์กันก่อนจึงจะทำให้เกิดมีการสอบสวนได้ ซึ่งหากเป็นคดีอาญาแผ่นดินเจ้าพนักงานอาจต้องเป็นผู้กล่าวหาผู้ต้องหาเสียเอง แล้วจึงจะทำการสอบสวน 52 เมื่อมีการร้องทุกข์พนักงานสอบสวนจะต้องพิจารณาเสียก่อนว่าเรื่องที่ร้องทุกข์มีมูลความผิดอาญาหรือไม่ ซึ่งจะเป็นเรื่องของการสืบสวนและเมื่อเห็นว่า เรื่องมีมูลความผิดทางอาญาแล้ว จึงจะมีการรวบรวมเอาพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อพิสูจน์ความผิดก็เป็นกรณีของการสอบสวน การสืบสวนและสอบสวนจะต้องมีอยู่คู่กัน จะแยกออกจากกันไม่ได้ 53 คำร้องทุกข์กฎหมายได้ให้ความสำคัญ สำหรับการสอบสวนคดีอาญา และบางกรณีก็ถึงกับกำหนดไว้เป็นเงื่อนไขในการสอบสวนคดีอาญา อันได้แก่ ความผิดต่อส่วนตัวแต่อย่างไรก็ตาม มีนักวิชาการบางท่าน เห็นว่า ในกรณีที่ผู้เสียหายขอความช่วยเหลือ โดยยังไม่มีการร้องทุกข์ สำหรับความผิดต่อส่วนตัวพนักงานสอบสวนก็มีอำนาจสอบสวนคดีนั้น ๆ ได้ และตก เป็นหน้าที่ของ เจ้าพนักงานที่จะต้องจัดให้ผู้เสียหายร้องทุกข์ตามระเบียบ 54

การร้องขอความช่วยเหลือ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 125 การสืบสวนและสอบสวนมิได้ริเริ่มมาจากเจ้าพนักงานเองดัง เช่นกรณีของการรู้เองดังกล่าวมาแล้ว แต่เป็นกรณีผู้เสียหายขอให้ทำ ดังนั้น การรู้เองของพนักงานสอบสวน ซึ่งได้มีการสืบสวน และเชื่อว่าการกระทำผิดอาญาเกิดขึ้นจริงพนักงานสอบสวนย่อมมีอำนาจตั้งข้อหาและเริ่มการ

51 หยุด แสงอุทัย, "รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา", ครั้งที่ 461-27/2516, หน้า 4.

52 หยุด แสงอุทัย, "รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา", ครั้งที่ 452-18/2516, หน้า 4.

53 สมคิด สารทูลสิงห์, "รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา", ครั้งที่ 450-16/2516, หน้า 5.

54 ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 125 แสดงให้เห็นว่าการสอบสวนความผิดต่อส่วนตัวก็กระทำได้ก่อนการร้องทุกข์ แต่ถ้าผู้เสียหายไม่ยอมรับร้องทุกข์พนักงานสอบสวนก็ไม่มีอำนาจสอบสวนต่อไป (คดีท ๓ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 119)

สอบสวนได้ สำหรับความผิดอาญาแผ่นดิน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 121 วรรคแรก ส่วนการร้องขอความช่วยเหลือของผู้เสียหายนั้น แม้จะได้มีการสืบสวน และ เชื่อว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้นจริง พนักงานสอบสวนย่อมมีอำนาจตั้งข้อหาและ เริ่มทำการสอบสวน ได้สำหรับความผิดอาญาแผ่นดิน และเป็นหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ซึ่งทำการสอบสวนคดีนั้น จะต้องจัดให้ผู้เสียหายทำคำร้องทุกข์ตามระเบียบ หากผู้เสียหายไม่ยอมรับร้องทุกข์ตามระเบียบ พนักงานสอบสวนจะไม่ทำการสอบสวนคดีอาญานั้นต่อไปก็ได้ ๕๕ และกฎหมายมิได้ห้ามเด็ดขาด ไม่ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนคดี เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 273/2498 วินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 122 ไม่ห้ามเด็ดขาด ไม่ให้สอบสวนตามหนังสือกล่าวโทษซึ่งเป็นบัตรสนเท่ห์

สำหรับคดีอาญาแผ่นดิน ที่พนักงานได้ทำการสอบสวน ไปแล้วทั้งหมดหรือบางส่วน ตามคำร้องขอความช่วยเหลือ แต่ผู้เสียหาย ไม่ยอมรับร้องทุกข์ตามระเบียบ ในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนก็อาจเป็นผู้กล่าวโทษ และให้การในฐานะเป็นผู้กล่าวหา โดยมีพนักงานสอบสวนคนอื่นเป็นผู้ทำการสอบสวนคน

โดยทั่วไป เมื่อพนักงานสอบสวนเชื่อว่ามีกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นภายหลังที่ได้มีการสืบสวนจน ได้ความเช่นนั้นแล้ว พนักงานสอบสวนจะต้องตั้งข้อหาและ เริ่มทำการสอบสวน โดย ไม่ชักช้า โดยผู้ต้องหา ไม่จำเป็นต้องอยู่ด้วย ๕๖ เนื่องจากการดำเนินคดีอาญาของพนักงานสอบสวน ใช้หลักดำเนิน

๕๕ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 122 (1)

๕๖ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130

คดีอาญาตามกฎหมาย 57 แต่ก็ยังมีบางกรณีที่ถูกหมายให้อ่านางแก่พนักงานสอบสวนที่จะใช้ดุลพินิจไม่ทำการสอบสวนได้ ทั้งนี้ จะต้องคำนึงถึงลักษณะของความผิดนั้นด้วยว่าเป็นความผิดอาญาที่ประโยชน์ส่วนได้เสียของสาธารณะหรือความอยู่เย็นเป็นสุขของประชาชนส่วนรวม ถูกกระทบกระเทือนถึงขนาดหรือไม่ 58 เช่นในกรณี ต่อไปนี้

(1) เมื่อผู้เสียหายขอความช่วยเหลือ แต่ไม่ยอมรับทุกซ์ตามระเบียบ 59 เป็นกรณีที่ผู้เสียหายขอความช่วยเหลือจากพนักงานให้ทำการสอบสวน และเจ้าพนักงาน ได้ทำการสืบสวนหรือสอบสวน ไปแล้วทั้งหมด หรือบางส่วน ซึ่งตกเป็นหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือพนักงานสอบสวน จัดการให้ผู้เสียหายร้องทุกซ์ตามระเบียบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 125 แต่ผู้เสียหายไม่ยอมรับทุกซ์ตามระเบียบดังที่ผู้เขียนได้กล่าวมาแล้ว

(2) เมื่อผู้เสียหายฟ้องคดีเสียเอง โดยมีได้ร้องทุกซ์ 60 กรณีนี้คงหมายถึง เฉพาะคดีอาญาแผ่นดินเท่านั้น เพราะถ้า เป็นความผิดต่อส่วนตัว

57 หลักคำเนนคดีอาญาตามกฎหมาย คือหลักการคำเนนคดีอาญาที่เจ้าพนักงานมีหน้าที่ดำเนินการสอบสวน โดยลำพัง เมื่อทราบว่ามีกรกระทำผิดอาญาเกิดขึ้น โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าจะมีการร้องทุกซ์หรือกล่าวโทษหรือไม่ และ เมื่อการสอบสวนเสร็จสิ้นเห็นว่าผู้ต้องหา มีความผิด เจ้าพนักงานก็จะต้องมีหน้าที่ฟ้องผู้ต้องหาต่อไป ตรงกันข้ามกับหลักคำเนนคดีอาญาคามดุลพินิจ กล่าวคือ เมื่อมีการกระทำผิดเกิดขึ้น เจ้าพนักงานอาจไม่ดำเนินการสอบสวนได้ และ เมื่อการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้วเห็นว่าผู้ต้องหากระทำผิดจริง เจ้าพนักงานก็อาจไม่ฟ้องผู้ต้องหา นั้น ขึ้นอยู่กับเหตุผลแต่ละคดี (คดีต ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 116)

58 คณิต ณ นคร, เรื่องเดียวกัน, หน้า 119.

59 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 112 (1)

60 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 112 (2)

พนักงานสอบสวนย่อมไม่มีอำนาจทำการสอบสวน จนกว่าจะมีคำร้องทุกข์ตามระเบียบ เนื่องจากรัฐมิได้ผูกขาดการฟ้องคดีอาญา แต่ยังมีให้อำนาจผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีอาญาเอง ได้ ๘1 แม้ว่าคดีอาญานั้นจะเป็นความผิดต่อส่วนตัว ผู้เสียหายก็ไม่จำเป็นต้องร้องทุกข์ต่อพนักงานภายใน 3 เดือนนับแต่วันที่รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด แต่ต้องฟ้องต่อศาลภายในกำหนดควลาครั้งกล่าวคั้งนั้น เมื่อผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาเสียเอง โดยมีคำร้องทุกข์ และการกระทำความผิดนั้นจะปรากฏแก่พนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนก็อาจจะไม่ทำการสอบสวนก็ได้ การที่พนักงานสอบสวนจะไม่สอบสวนในกรณีนั้นนอกจากจะต้องคำนึงถึงลักษณะของความผิดครั้งกล่าวข้างต้นแล้ว อาจจะต้องพิจารณาถึงเหตุผลอย่างอื่นประกอบด้วย ๘2 เช่น เมื่อเห็นว่าคดีที่ผู้เสียหายฟ้องนั้น จำเลยรับสารภาพแล้ว เป็นต้น

(3) เมื่อมีหนังสือกล่าวโทษเป็นบัตรสนเท่ห์ หรือบุคคลที่กล่าวโทษด้วยปาก ไม่ยอมบอกว่าเป็นใคร หรือไม่ยอมลงลายมือชื่อในคำกล่าวโทษหรือบันทึกล่าวโทษ ๘3 กรณีนี้เป็นเรื่องที่ถูกกฎหมายให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานผู้รับคำกล่าวโทษที่จะ ไม่บันทึกล่าวโทษหรือไม่จัดการตามคำกล่าวโทษตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 127 คั้งนั้น จึงให้พนักงานสอบสวนใช้ดุลพินิจที่จะ ไม่ทำการสอบสวนก็ได้

(4) คดีความผิดลหุโทษ ๘4 ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 189 บัญญัติว่า " ผู้ใดช่วยผู้อื่น ซึ่งเป็นผู้กระทำความผิด หรือเป็นผู้ต้องหาว่ากระทำความผิด อันมิใช่ความผิดลหุโทษ เพื่อไม่ให้ต้องโทษ โฆษให้พยานแก่ผู้นั้น

๘1 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28 (2)

๘2 คั้ง ภาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, หน้า 274.

๘3 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 122 (3)

๘4 คณิศ ฌ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 119.

โดยซ่อนเร้น หรือโดยช่วยผู้หนึ่งด้วยประการใด เพื่อมิให้ถูกจับกุม ต้องระวางโทษจำคุก ไม่เกินสองปี หรือปรับ ไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ " จากบทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๓๓๑ แสดงให้เห็น ได้ว่า การที่พนักงานสอบสวน ไม่ดำเนินการสอบสวนการกระทำความผิดอาญาที่เป็นความผิดลหุโทษ เพื่อมิให้ผู้ต้องหาว่ากระทำความผิด ไม่ให้ถูกจับกุม พนักงานสอบสวนย่อม ไม่อาจถูกฟ้องร้อง ให้ลง โทษในความผิดดังกล่าว ถือ ได้ว่า ไม่มีกฎหมายบังคับให้พนักงานสอบสวนต้องสอบสวนความผิดลหุโทษ ดังนั้นพนักงานสอบสวนจึงใช้ดุลพินิจที่จะ ไม่สอบสวนความผิดลหุโทษก็ได้

3.2 ผู้มีอำนาจในการตั้งข้อหา

ในกรณีที่มิใช่ตำรวจ ทหาร ตำรวจ โทษ การชั้นสูตรพลิกศพ หรือการรู้เองของพนักงานสอบสวนว่า ได้มีการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้น พนักงานสอบสวนจะต้องดำเนินการสืบสวนจนเชื่อว่า ได้มีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นจริง ทั้งนี้ จะรู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่ก็ตาม อันจะทำให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจทำการสอบสวนคดีอาญานั้น เนื่องจากพนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาเท่านั้น เจ้าพนักงานที่จะมีอำนาจทำการสืบสวนก่อนที่จะมีการตั้งข้อหาและเริ่มดำเนินการสอบสวนนั้น ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง การที่มิใช่ตำรวจ ๘๕ หรือศาลกล่าวโทษ การชั้นสูตรพลิกศพ และการรู้เองของพนักงานสอบสวนนั้น ก็เป็นเพียงข้อเท็จจริง (fact) อันหนึ่งเท่านั้น คดียังไม่เกิดขึ้น คดีอาญาจะเกิดขึ้นเมื่อพนักงานสอบสวนเชื่อว่า มีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นและมีการตั้งข้อหาการสืบสวนก่อนมีการตั้งข้อหาเป็นการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน ซึ่งพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ ใต้ปฏิบัติไปตามอำนาจหน้าที่ เพื่อจะทราบรายละเอียดแห่งความผิด ความที่บัญญัติไว้ในมาตรา 2 (11) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังนั้นเจ้าพนักงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนก่อนมีการตั้งข้อหา ก็คือ เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ พนักงานสอบสวนก็เป็นข้าราชการตำรวจ ๘๖ พนักงาน

๘๕ พระยาอิศรภักดีธรรมวิเทศ, รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 453-19/2516, หน้า 3.

๘๖ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18

สอบสวนจึงมีอำนาจสืบสวนการกระทำผิดอาญาก่อนมีการตั้งข้อหาได้ และการสืบสวนของเจ้าพนักงานดังกล่าวต้องถือว่า เป็นการสืบสวนหลังจากความผิดอาญาเกิดขึ้น คือ มีการอ้างว่าความผิดอาญาได้เกิดขึ้นแล้ว แต่อย่างไรก็ตาม การสืบสวนก่อนมีคำร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ การชันสูตรพลิกศพ หรือการรู้เอง ก็อาจมีได้ ซึ่งเป็นการสืบสวนก่อนมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม เช่น นาย ก. ได้มาแจ้งความต่อเจ้าพนักงานตำรวจว่า นาย ข. ไล่พุดกับ นาย ง. ว่าจะมาทำร้ายร่างกายของ นาย ก. ในวันที่ 20 ซึ่งยังไม่ถึง เจ้าพนักงานตำรวจก็จะไปทำการสืบสวน โดยการแสวงหาข้อเท็จจริงว่า มีการพุดขู่เช่นนั้นจริงหรือไม่ และหากต่อมา นาย ก. ได้มาร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนว่าถูก นาย ข. ทำร้ายร่างกายเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายแก่กาย พนักงานสอบสวนก็จะต้องทำการสืบสวนจนเชื่อว่า มีการกระทำความผิดอาญาดังกล่าวเกิดขึ้น แล้วจึงตั้งข้อหาเริ่มดำเนินการสอบสวนต่อไป

การสืบสวนของพนักงานสอบสวน หลังจากได้รับทราบข้อเท็จจริงจากคำร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ การชันสูตรพลิกศพ และการรู้เอง พนักงานสอบสวนจะทำการสอบถามผู้ร้องทุกข์หรือผู้กล่าวโทษ และส่ง เอกภิกษยาทำทางของผู้ร้องทุกข์หรือผู้กล่าวโทษ หรือออกไปทำการตรวจสถานที่เกิดเหตุ และสอบถามบุคคลที่อยู่ใกล้เคียงกับสถานที่เกิดเหตุ นั้น รวมทั้งการจับเจ้าพนักงานตำรวจอื่น ไปทำการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน อันจะทำให้เชื่อได้ว่ามีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นหรือไม่ หากพนักงานสอบสวน เชื่อว่ามีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นพนักงานสอบสวนต้องตั้งข้อหาและ เริ่มดำเนินการสอบสวน

การตั้งข้อหา มีวัตถุประสงค์ที่จะทราบว่าข้อเท็จจริงที่เจ้าพนักงานเชื่อว่าเกิดขึ้นนั้นนำมาปรับเข้ากับข้อกฎหมายที่บัญญัติไว้ เป็นความผิดทางอาญาหรือไม่ โดยพิจารณาจากข้อเท็จจริงเป็นเรื่อง ๆ ไป ว่ามีการกระทำความผิดประกอบความผิดที่กฎหมายบัญญัติไว้หรือไม่ หากข้อเท็จจริงที่เชื่อได้ว่าเกิดขึ้นนั้นนำมาปรับเข้ากับข้อกฎหมายที่บัญญัติเป็นความผิดอาญาได้ ก็ต้องนำข้อเท็จจริงนั้น มาตั้งเป็นข้อหาเป็นคดีอาญาขึ้น อันเป็นจุดเริ่มต้นที่ก่อให้เกิดอำนาจทำการสอบสวนคดีอาญานั้นต่อไป อำนาจในการตั้งข้อหาไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่าต้องตั้ง เมื่อใด และใคร เป็นผู้ตั้ง แต่ความหลักทั่วไป

ข้อเท็จจริงที่นำมาสู่การรู้ของเจ้าพนักงาน อันจะนำไปสู่การสอบสวนนั้น ก็มี คำร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ การชันสูตรพลิกศพและการรู้เองก็จะต้อง เกิดแก่ เจ้าพนักงานซึ่งเป็นพนักงานสอบสวน และแม้กฎหมายจะให้มีการร้องทุกข์หรือ กล่าวโทษต่อเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ซึ่งมีตำแหน่งรองหรือเหนือ พนักงานสอบสวน และเป็นผู้ซึ่งมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยความกฎหมาย ได้ก็ตาม แต่เจ้าพนักงานดังกล่าวต้องมีหน้าที่รับจัดการให้คำร้องทุกข์ หรือ กล่าวโทษ ถูกนำไปสู่การรับรู้ของพนักงานสอบสวน ประกอบด้วยประมวล- กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 121 วรรคแรก บัญญัติให้พนักงาน สอบสวน มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาทั้งปวง กล่าวคือ กฎหมาย ได้กำหนดให้ อำนาจแก่พนักงานสอบสวนเท่านั้นที่จะทำการสอบสวนคดีอาญา ดังนั้น จึงต้อง ถือว่ากฎหมาย ให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวน ใช้ดุลพินิจที่จะ เชื่อว่ามีข้อเท็จจริง อันใดเกิดขึ้น และข้อเท็จจริงนั้น นำมาปรับเข้ากับข้อกฎหมายที่บัญญัติไว้ เป็น ความผิดอาญาได้ ฉะนั้น อำนาจในการตั้งข้อหา จึงต้อง เป็นของพนักงาน สอบสวนเท่านั้น เจ้าพนักงานอื่นหรือบุคคลอื่น เช่น ผู้ร้องทุกข์หรือผู้กล่าวโทษ หากมีอำนาจตั้งข้อหาเพื่อให้เป็นคดีอาญาไม่

เนื่องจากพนักงานสอบสวน เป็นเจ้าพนักงาน ที่มีอำนาจตั้งข้อหา อันก่อให้เกิดอำนาจทำการสอบสวนคดีอาญานั้น จึงจำเป็นต้องพิจารณาว่า พนักงานสอบสวน หมายถึง เจ้าพนักงานประเภทใด

พนักงานสอบสวน หมายความว่า เจ้าพนักงาน ซึ่งกฎหมายให้มี และหน้าที่ทำการสอบสวน ๘7 ตามความหมายดังกล่าว พนักงานสอบสวน มีความหมายถึง ตัวบุคคลหรือตัวเจ้าพนักงานที่มีอำนาจทำการสอบสวน แต่มี นักวิชาการบางท่านมีความเห็นว่า นอกจากหมายถึงตัวบุคคลแล้ว ยังมีความ

หมายอีกนัยหนึ่ง คือ องค์การค้าเนคคิอาญา ๘๘ กฎหมายได้กำหนดตัว
เจ้าพนักงานที่มีอำนาจทำการสอบสวนคดีอาญาไว้ คือ

1. จังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี (กรุงเทพมหานคร)
ข้าราชการตำรวจ ซึ่งมียศตั้งแต่นายร้อยตำรวจตรี หรือเทียบเท่า นายร้อย
ตำรวจตรีขึ้นไป มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญา ซึ่งได้เกิดหรืออ้าง หรือเชื่อ
ว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจของตน หรือผู้ต้องหาที่มีที่อยู่ หรือถูกจับภายในเขต
อำนาจของตนได้ ๘๘

2. จังหวัดอื่นนอกจากจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี พนักงาน
ฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ปลัดอำเภอ และข้าราชการตำรวจ ซึ่งมียศ
ตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรี หรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป มีอำนาจ
สอบสวนความผิดอาญาซึ่งได้เกิดหรืออ้างหรือเชื่อว่า ได้เกิดภายในเขตอำนาจ
ของตน หรือผู้ต้องหาที่มีอยู่ หรือถูกจับภายในเขตอำนาจของตนได้ 7๐

๘๘ คำว่า "พนักงานสอบสวนที่มีอำนาจและหน้าที่" ในที่นี้ หมายถึง องค์การ
พนักงานสอบสวน ไม่ใช่ตัวเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสอบสวน อำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวน
ไม่ได้ติดกับท้องที่ กล่าวคือ พนักงานสอบสวนทุกท้องที่สามารถทำการสอบสวนคดีอาญาที่อยู่ใน
อำนาจของตน ได้ทั่วราชอาณาจักร บทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วย
อำนาจสอบสวน ตามมาตรา 18 เป็นต้นไป เป็นบทบัญญัติที่บัญญัติขึ้นเพื่อจัดบังคับการเกี่ยว
งอนกัน หรือการแบ่งกันรับผิดชอบของตัวเจ้าหน้าที่ พนักงานสอบสวนเป็นองค์การค้าเนคการ
สอบสวนและเป็นองค์การค้าเดียว (คดีต ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 127-
128 และ "วิธีพิจารณาความอาญาไทย : หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน", วารสาร
นิติศาสตร์, 15 (กันยายน 2528) : 12

๘๘ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 วรรคสอง

70 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 วรรคแรก

3. ความผิด ซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทย ที่ได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรไทย อธิบดีกรมอัยการ หรือผู้รักษาการแทนเป็นพนักงานสอบสวนที่มีอำนาจหน้าที่ทำการสอบสวน หรือจะมอบหมายหน้าที่ในการสอบสวนนั้น ให้พนักงานสอบสวนคนใดก็ได้ และในกรณีจำเป็นในระหว่างรอคำสั่งจากอธิบดีกรมอัยการหรือผู้รักษาการแทน ให้พนักงานสอบสวนซึ่งผู้ต้องหาถูกจับในเขตอำนาจ และพนักงานสอบสวนซึ่งรัฐบาลประเทศอื่น หรือบุคคลที่ได้รับการเสียหายได้ร้องฟ้องให้ทำโทษผู้ต้องหา มีอำนาจสอบสวนความผิดดังกล่าวได้⁷¹

จะเห็นได้ว่าในกรุงเทพมหานคร ข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ นายร้อยตำรวจตรี มีอำนาจสอบสวน ส่วนจังหวัดอื่นเจ้าพนักงานหลายฝ่ายมีอำนาจสอบสวน คือ ฝ่ายปกครองและฝ่ายตำรวจ แต่ทั้งนี้ก็มีได้หมายความว่า เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ซึ่งได้แก่ เจ้าพนักงานคามที่ กำหนดไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (17) ⁷²

⁷¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20

⁷² หมายถึง เจ้าพนักงานดังต่อไปนี้ (ก) ปลัดกระทรวงมหาดไทย (ข) รองปลัดกระทรวงมหาดไทย (ค) ผู้ตรวจราชการกระทรวงมหาดไทย (ค) อธิบดีกรมมหาดไทย (ง) รองอธิบดีกรมมหาดไทย (จ) ผู้อำนวยการส่วนการปกครองภูมิภาค (ฉ) หัวหน้ากองการสอบสวน ส่วนการปกครองภูมิภาคมหาดไทย (ช) หัวหน้าแผนกในกองการสอบสวน ส่วนการปกครองภูมิภาคกรมมหาดไทย (ซ) ผู้ตรวจราชการกรมมหาดไทย (ฌ) ผู้ว่าราชการจังหวัด (ญ) รองผู้ว่าราชการจังหวัด (ฎ) ปลัดจังหวัด (ฏ) นายอำเภอ (ฐ) ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ (ฑ) อธิบดีกรมตำรวจ (ฒ) รองอธิบดีกรมตำรวจ (ณ) ผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ (ด) ผู้บัญชาการตำรวจ (ค) รองผู้บัญชาการตำรวจ (ณ) ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจ (ท) ผู้บังคับการตำรวจ (ธ) รองผู้บังคับการตำรวจ (น) ผู้กำกับการตำรวจ (บ) รองผู้กำกับการตำรวจ (ป) สารวัตรใหญ่ตำรวจ (ผ) สารวัตรตำรวจ (ผ) ผู้บังคับกองตำรวจ (พ) หัวหน้าสถานีตำรวจ ซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป (พ) หัวหน้ากิ่งสถานีตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป

ทั้งนี้ หมายความรวมถึง ผู้รักษาการแทนเจ้าพนักงานดังกล่าวแล้ว แต่ผู้รักษาการแทนเจ้าพนักงานใน (ผ) (พ) และ (พ) ต้องมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรี หรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไปด้วย

ปลัดอำเภอ และข้าราชการตำรวจ ซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรี หรือ เทียบเท่านายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป จะเป็นพนักงานสอบสวนทุกคน เนื่องจาก อานาจพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ในการที่จะปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานี้ต้อง เป็น ไปตามกฎหมายและข้อบังคับ ทั้งหลาย อันว่าด้วยพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ 73 กฎหมายอันเกี่ยวกับ อานาจหน้าที่ ของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ได้แก่ พระราชบัญญัติ ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระราช กฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการกรมตำรวจ และประกาศรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงมหาดไทยกำหนดหน่วยงาน และเขตการรับผิดชอบ และเขตพื้นที่ การปกครอง ซึ่งออกโดยอาศัยอานาจพระราชกฤษฎีกาตั้งกล่าว การที่บท บัญญัตินี้ได้กำหนดอานาจทั่วไปของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในอันที่ จะปฏิบัติหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ว่าให้เป็นไปตาม กฎหมายที่จัดให้มี เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ เพราะประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา เป็น เพียงกฎหมายที่กำหนดวิธีการในการนำตัวผู้กระทำ ผิดมาลงโทษ อานาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในประ- มวลกฎหมายนี้ จึง เป็นอานาจหน้าที่ที่เกี่ยวกับวิธีการตั้งกล่าวเท่านั้น ประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีได้แต่งตั้ง เจ้าพนักงานด้วย 74

แม้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 16 จะมีได้ ระบุคำว่า "พนักงานสอบสวน" ไว้ด้วย แต่โดยทั่วไปพนักงานสอบสวนเป็น พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ดังนั้น จึงต้องมีความหมายรวมถึงพนักงาน สอบสวนด้วย เช่น คำพิพากษาศฎีกาที่ 767/2502 จำเลยคัดค้านว่าการ สอบสวนซึ่งกระทำโดย กองปราบปรามกรมตำรวจ เป็นการสอบสวนที่ไม่ชอบ วินิจฉัยว่า โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 16 พระ- ราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการกรมตำรวจในกระทรวงมหาดไทย พ.ศ.

73 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 16

74 คณิง ภาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, หน้า 61.

2496 มาตรา 5 และประกาศรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เรื่อง กำหนดหน่วยงานและ เขตอำนาจการรับผิดชอบ และ เขตพื้นที่การปกครอง ลง วันที่ 2 มิถุนายน 2496 การสอบสวนกระทำโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว

สำหรับจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร ได้มีข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยที่ 1/2506 ลงวันที่ 7 พฤศจิกายน 2506 ให้โอนอำนาจสอบสวนจากพนักงานฝ่ายปกครอง ไปอยู่กับพนักงานตำรวจแต่ฝ่ายเดียว ต่อมาได้มีข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยที่ 1/2509 ลงวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2509 ยกเลิกข้อบังคับดังกล่าว แต่ยังให้อำนาจสอบสวนอยู่กับพนักงานตำรวจเช่นเดิม และให้ผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอ ซึ่งประสบเหตุความผิดอาญา มีอำนาจจับกุมหรือสั่งให้จับกุมผู้กระทำความผิด และทำการสอบสวนได้เท่าที่จำเป็น แล้วส่งให้พนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจรับดำเนินการต่อไป หลังจากนั้นต่อมา ได้มีข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการสอบสวนคดีอาญาบางประเภทในจังหวัดอื่น นอกจากกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2520 ลงวันที่ 20 กันยายน 2520 กำหนดให้คดีอาญาในความผิดตามกฎหมาย 10 ฉบับ ซึ่งเป็นกฎหมายที่อยู่ในหน้าที่รับผิดชอบของฝ่ายปกครอง เป็นส่วนใหญ่อยู่ในอำนาจของพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองทำการสอบสวนได้แต่ฝ่ายเดียว คือ

1. กฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร ตามพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2499
2. กฎหมายว่าด้วยบัตรประจำตัวประชาชน ตามพระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ. 2505
3. กฎหมายว่าด้วยภาษีบำรุงท้องที่ ตามพระราชบัญญัติภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ. 2508
4. กฎหมายว่าด้วยภาษีป้าย ตามพระราชบัญญัติภาษีป้าย พ.ศ. 2510
5. กฎหมายว่าด้วยภาษีโรงเรือนและที่ดิน ตามพระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พ.ศ. 2475

2. ให้นายการวาง ที่มียศตั้งแต่ร้อยตำรวจตรี หรือเทียบเท่า ร้อยตำรวจตรีขึ้นไป ในสังกัดกองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัด เป็นพนักงานสอบสวน จะให้ผู้ใดมีอำนาจหน้าที่เป็นผู้ทำการสอบสวนเรื่องใด ให้ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัด หรือผู้รักษาการในตำแหน่ง หรือผู้รักษาราชการแทน เป็นผู้พิจารณาสั่ง

3. ให้นายการวาง ที่มียศตั้งแต่ร้อยตำรวจตรี หรือเทียบเท่า ร้อยตำรวจตรีขึ้นไป ในสังกัดกองบังคับการตำรวจภูธร เป็นพนักงานสอบสวน จะให้ผู้ใดมีอำนาจหน้าที่เป็นผู้ทำการสอบสวนเรื่องใด ให้ผู้บังคับการตำรวจภูธรหรือผู้รักษาการในตำแหน่ง หรือผู้รักษาราชการแทน เป็นผู้พิจารณาสั่ง

4. ให้นายการวาง ที่สังกัดในกองบัญชาการตำรวจภูธร ซึ่งมียศตั้งแต่ร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่าร้อยตำรวจตรีขึ้นไป เป็นพนักงานสอบสวน จะให้ผู้ใดมีอำนาจหน้าที่เป็นผู้ทำการสอบสวนเรื่องใด ให้ผู้บัญชาการตำรวจภูธรหรือผู้รักษาการในตำแหน่ง หรือผู้รักษาราชการแทน เป็นผู้พิจารณาสั่ง

นอกจากข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2523 ฉบับดังกล่าวนี้ ได้กำหนดให้อำนาจการสอบสวนคดีอาญาอยู่กับพนักงานตำรวจแล้ว ในบางกรณียังให้อำนาจการสอบสวนคดีอาญาแก่พนักงานฝ่ายปกครอง คือ

1. เมื่อมีเหตุสำคัญหรือกรณีจำเป็น สมควรให้พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองทำการสอบสวนหรือร่วมในการสอบสวนคดีอาญาในท้องที่ใด ก็ให้ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัด หรือผู้รักษาการในตำแหน่งหรือผู้รักษาราชการแทน เสนอเหตุผลต่อผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อสั่งการ 78

2. ในกรณีที่ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือนายอำเภอ ได้ประสบเหตุความผิดอาญา ซึ่งควรจะกระทำการจับกุมได้ ก็ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภอทำการจับกุมแต่ถ้า ไม่อาจจับกุมได้ทันทีก็สั่ง ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือ

78 ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2523 ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา ข้อ 4.3

เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่ทำการจับกุม และเพื่อประโยชน์ในการสอบสวน ค่าเนคคีให้ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือนายอำเภอทำการสืบสวนสอบสวนหรือสั่งให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการ เพื่อรวบรวมหลักฐานต่าง ๆ ที่มีอยู่ในที่เกิดเหตุ หรือดำเนินการทั้งหลายอื่น ๆ เช่น ตรวจตัวบุคคล ตรวจสอบสิ่งของ ค้นเพื่อพบสิ่งของและยึด ไว้ซึ่งสิ่งของที่ค้นพบ ตลอดจนสอบถามปากคำบุคคลและดำเนินการอย่างอื่นเท่าที่จำเป็น เพื่อเป็นหลักฐานในชั้นต้นและบันทึก ไว้แล้วให้ส่งหลักฐานการสืบสวนสอบสวนนั้น และตัวบุคคลที่จับกุมไว้ ไปให้พนักงานสอบสวนท้องที่ดำเนินการต่อไป 77

3. ในกรณีที่มิผู้เสียหาย ผู้ต้องหาหรือผู้กล่าว โทษในคดี เรื่องหนึ่ง เรื่องใด ร้องขอความเป็นธรรมต่อผู้ว่าราชการจังหวัด เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา รวมทั้งการอนุญาต หรือ ไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว หรือในกรณีที่ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นเป็นการสมควร ให้ผู้ว่าราชการจังหวัด เรียกหัวหน้าพนักงานสอบสวนในจังหวัดมาชี้แจง แล้วให้คำแนะนำ เร่งรัดให้ดำเนินการให้เป็นผลดี และเป็น ไปในทางที่ชอบและเหมาะสม ได้ ในกรณีนี้ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจ เรียกสำนวนการสอบสวนมาประกอบการชี้แจงแนะนำได้

ถ้าผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นว่าการดำเนินคดีตามวรรคหนึ่ง จะไม่ ได้ผล ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจเข้าควบคุมการสอบสวน โดยเรียกสำนวนการสอบสวนมาตรวจพิจารณา และสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการตามที่เห็นสมควร รวมทั้งการสั่งอนุญาตหรือ ไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวหรือจะสั่ง ให้เปลี่ยนตัวพนักงานสอบสวน หรือให้พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง เข้าร่วมทำการสอบสวนคดี เรื่องนั้นด้วยก็ได้ กรณีดังกล่าวนี้ ให้ถือว่าผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ

---

77 ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2523 ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา ข้อ 4.4 (แก้ไขเพิ่มเติมโดยข้อ 2 แห่งข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2525

อาญา มาตรา 18 วรรคท้าย และเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 140 มีอำนาจเกี่ยวกับการสอบสวนความผิดอาญาในเขตอำนาจของจังหวัด 78

4. ในกรณีที่มิใช่ผู้เสียหาย ผู้ต้องหาหรือผู้กล่าวโทษในคดีเรื่องหนึ่งเรื่องใด ร้องขอความเป็นธรรม คือนายอำเภอ เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญารวมทั้งการอนุญาต หรือ ไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว หรือ ในกรณีที่ นายอำเภอเห็นสมควร ให้นายอำเภอเรียกหัวหน้าพนักงานสอบสวนในเขตของกิ่งอำเภอหรืออำเภอมาชี้แจง แล้วให้คำแนะนำ และ เร่งรัดให้ดำเนินการให้เป็นผลดี และเป็น ไปในทางที่ชอบและเหมาะสม ได้ ในการนี้นายอำเภอมีอำนาจเรียกสำนักงานการสอบสวนประกอบการชี้แจงแนะนำ ได้

ถ้านายอำเภอเห็นว่า การดำเนินการตามวรรคหนึ่ง จะ ไม่ได้ผล นายอำเภอมีอำนาจเข้าควบคุมการสอบสวน โดยเรียกสำนักงานการสอบสวนมาตรวจพิจารณา และสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการตามที่เห็นสมควรหรือจะสั่ง ให้เปลี่ยนตัวพนักงานสอบสวนหรือ ให้พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง เข้าร่วมทำการสอบสวนคดี เรื่องนั้นด้วยก็ได้ 79 หรือ ในกรณีที่ผู้เสียหาย ผู้ต้องหาหรือผู้กล่าวโทษในคดีเรื่องหนึ่งเรื่องใดร้องขอความเป็นธรรม คือนายอำเภอ ผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา หรือ ในกรณีที่ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอเห็นเป็นการสมควร ให้ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอเรียกหัวหน้าพนักงานสอบสวน ในเขตอำนาจของกิ่งอำเภอมาชี้แจง แล้วให้คำแนะนำ เร่งรัดให้ดำเนินการให้เป็นผลดี และเป็น ไปในทางที่ชอบและเหมาะสม ได้ ในการนี้ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอมีอำนาจเรียกสำนักงานการสอบสวนมาประกอบการชี้แจง และแนะนำได้

78 ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2523 ข้อ 12.4

79 ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2523 ข้อ 12.5

ถ้าปล้คอาเภอผู้ เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอาเภอ เห็นว่าการคาคำเนินการตั้งกล้าวจะ
ไม่ ได้ผล ให้รายงานชี้แจงเหตุผล ไปยังนายอาเภอและ ให้นายอาเภอพิจารณา
คาคำเนินการ โดยนายอาเภอมีอำนาจ เข้าควบคุมการสอบสวน โดยเรียกสำนวน
การสอบสวนมาตรวจพิจารณา และสั่งให้พนักงานสอบสวนคาคำเนินการตามที่
เห็นสมควรหรือจะสั่งให้เปลี่ยนตัวพนักงานสอบสวนหรือสั่งให้พนักงานสอบสวน
ฝ่ายปกครอง เข้าร่วมทำการสอบสวนคดี เรืองนั้นด้วยก็ได้ ๓๐

การที่เจ้าพนักงานผู้ใด เป็นพนักงานสอบสวนตามกฎหมาย ก็มีได้
หมายความว่าเจ้าพนักงานผู้นั้นมีอำนาจทำการสอบสวนความผิดอาญาทุก เรือง
ที่เกิดขึ้น เนื่องจากอำนาจการสอบสวนของพนักงานสอบสวนถูกจำกัด โดยเขต
อำนาจของพนักงานสอบสวน ๓๑ ซึ่งหมายถึง เขตท้องที่ที่เจ้าพนักงานผู้มี
อำนาจสอบสวนมีอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบอยู่ตามกฎหมาย เช่น เขต
จังหวัดย่อม เป็นเขตอำนาจของผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัด แต่ในบางกรณี
โดยลักษณะของการกระทำความผิด อำนาจการสอบสวน ไม่ถูกจำกัด โดยเขต
อำนาจของพนักงานสอบสวนเลย เช่น อำนาจการสอบสวนความผิดที่เกิดขึ้น
นอกราชอาณาจักรของอธิบดีกรมอัยการ หรือผู้รักษาการแทน ๓๒ เป็นต้น

จุดเกาะเกี่ยวที่ความผิดอาญาอยู่ในเขตของพนักงานสอบสวน อัน
จะทำให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวน คือ ที่เกิดเหตุซึ่งความผิดอาญา
ได้เกิด หรืออ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิดขึ้น ที่อยู่ของผู้ต้องหา และที่ผู้ต้องหา
ถูกจับ ๓๓ แต่อย่างไรก็ดี ในบางกรณีอาจมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น
คาบเกี่ยวกันตั้งแต่สองท้องที่ขึ้นไปในลักษณะและสภาพ ดังต่อไปนี้

๓๐ ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการคาคำเนินคดีอาญา พ.ศ.
2523 ข้อ 12.6

๓๑ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18

๓๒ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20

๓๓ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 วรรค 1 และ 2

- (1) เมื่อเป็นการไม่แน่นว่าการกระทำผิดอาญาได้กระทำในท้องที่ใดในระหว่างหลายท้องที่
- (2) เมื่อความผิดส่วนหนึ่งกระทำในท้องที่หนึ่ง แต่อีกส่วนหนึ่งในท้องที่หนึ่ง
- (3) เมื่อความผิดนั้นเป็นความผิดต่อเนื่องและกระทำต่อเนื่องกันในท้องที่ต่าง ๆ เกินกว่าท้องที่หนึ่งขึ้นไป
- (4) เมื่อเป็นความผิดซึ่งมีหลายกรรม กระทำลงในท้องที่ต่าง ๆ กัน
- (5) เมื่อความผิดเกิดขึ้นขณะผู้ต้องหา กำลัง เดินทาง
- (6) เมื่อความผิดเกิดขึ้นขณะผู้เสียหายกำลัง เดินทาง

เมื่อมีการกระทำผิดกรณีใดกรณีหนึ่ง ดังกล่าวข้างต้น พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่เกี่ยวข้องมีอำนาจสอบสวน ได้ ๘4

จุดเกาะเกี่ยวของความผิดอาญา ที่อยู่ในเขตอำนาจของพนักงานสอบสวนดังกล่าวมาแล้วข้างต้น เป็นกรณีที่ความผิดอาญานั้นได้เกิดขึ้นในราชอาณาจักรไทย แต่มีความผิดบางอย่างเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร หรือมีการกระทำหรือพฤติการณ์บางอย่างเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร หรือบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับตัวบางคนกระทำการนอกราชอาณาจักร เช่น ความผิดตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 4 วรรค 2, 5 และ 6 กฎหมายให้ถือว่า กระทำหรือเกิดขึ้นในราชอาณาจักร กรณีดังกล่าวนี้กรมอัยการวินิจฉัยว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับต่างประเทศ กรณีลักษณะพิเศษแตกต่างจากความผิด

ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยโดยแท้ ทั้งไม่อาจปรับเป็นกรณีที่จะยึดถือเขตพื้นที่ของ
พนักงานสอบสวนปกติ เช่น กรณีธรรมคาได้ ๑๕ ดังนั้น แม้ว่าตามประมวล
กฎหมายอาญาถือว่าเป็นความผิดในราชอาณาจักร แต่ในทางวิธีพิจารณาอาญา
ต้องถือว่า เป็นการกระทำความผิดนอกราชอาณาจักร เช่นเดียวกับความผิด
ที่มีโทษตามกฎหมายไทย และได้กระทำความผิดนอกราชอาณาจักร ซึ่งอธิบดีกรม
อัยการหรือผู้รักษาการแทน หรือพนักงานสอบสวนคนใดที่อธิบดีกรมอัยการหรือ
ผู้รักษาการแทนมอบหมาย มีอำนาจสอบสวนได้ และในกรณีจำเป็น ในระหว่าง
รอคำสั่งจากอธิบดีกรมอัยการหรือผู้รักษาการแทน พนักงานสอบสวน ซึ่งผู้ต้อง
หาถูกจับในเขตอำนาจ หรือพนักงานสอบสวนซึ่งรัฐบาลประเทศอื่นหรือบุคคล
ที่ได้รับความเสียหาย ได้ฟ้องร้องให้ทำโทษผู้ต้องหา มีอำนาจสอบสวนได้
ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ในความผิดเรื่องหนึ่ง ๆ นั้น อาจมีพนักงาน
สอบสวนที่มีอำนาจทำการสอบสวนได้หลายคน ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นความผิดที่เกิด
ขึ้นในกรณีปกติ กล่าวคือ ความผิดที่เกิดขึ้นในเขตอำนาจของพนักงานสอบสวน
อันเดียว ซึ่งจะมีพนักงานสอบสวนท้องที่เกิดเหตุ ผู้ต้องหาที่มีที่อยู่และผู้ต้องหา
ถูกจับในเขตอำนาจ เป็นพนักงานสอบสวนที่มีอำนาจสอบสวนเรื่องนั้น หรือใน
ความผิดคาบเกี่ยว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 19
วรรคแรก ให้พนักงานสอบสวนท้องที่ที่เกี่ยวข้องมีอำนาจสอบสวนความผิดเรื่อง
นั้น ๆ ได้ ฉะนั้น กฎหมายจึงต้องกำหนดหน้าที่ให้พนักงานสอบสวนที่มีอำนาจ
สอบสวนดังกล่าว ท้องที่เป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการสอบสวน หรือพนักงาน
สอบสวนผู้รับผิดชอบ ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการรวบรวมพยานหลักฐาน
ขั้นสุดท้ายเข้าสู่สำนวนการสอบสวน แล้วทำความเห็นเสนอพนักงานอัยการว่า
ควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้อง หรือการสอบสวน เป็นต้น พนักงานสอบสวนผู้รับ
ผิดชอบ คือ

(1) ความผิดที่เกิดขึ้นในกรณีปกติ ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 วรรค 1 และ 2 ความผิดอาญา

ได้เกิดขึ้นในเขตอำนาจพนักงานสอบสวนคนใด โดยปกติพนักงานสอบสวนผู้นั้นเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนความผิดนั้น ๆ เว้นแต่เมื่อมีเหตุจำเป็นหรือเพื่อความสะดวก พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ผู้ต้องหาอยู่ที่หรือพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ผู้ต้องหาถูกจับ เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการสอบสวน ๘๖ แต่ถ้าวในเขตท้องที่ใดมีพนักงานสอบสวนหลายคน ซึ่งอาจจะ เป็นพนักงานสอบสวนที่มีตำแหน่งรองสารวัตร สารวัตร สารวัตรใหญ่ เป็นต้น การดำเนินการสอบสวนอยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนผู้เป็นหัวหน้าในท้องที่นั้น หรือผู้รักษาการแทน ๘๗

(2) การกระทำผิดอาญาคาบเกี่ยวกันท้องที่หนึ่ง ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 19 วรรคแรก ถ้าจับผู้ต้องหา ได้แล้ว พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการสอบสวน คือ พนักงานสอบสวนท้องที่ที่จับผู้ต้องหา ได้อยู่ในเขตอำนาจ ๘๘ แต่ถ้าจับผู้ต้องหา ยังไม่ได้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการสอบสวน คือ พนักงานสอบสวนท้องที่ที่พบการกระทำผิดก่อนอยู่ในเขตอำนาจ ๘๘ และในกรณีที่ท้องที่ของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ มีพนักงานสอบสวนหลายคน ซึ่งอาจจะ เป็นพนักงานสอบสวนที่มีตำแหน่งราชการ เท่ากันหรือต่างกันก็ตาม พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ คือ พนักงานสอบสวนผู้เป็นหัวหน้าในท้องที่นั้น หรือผู้รักษาการแทน ๘๙

๘๖ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 วรรคสาม

๘๗ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 วรรคท้าย

๘๘ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 วรรคสอง (ก)

๘๘ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 19 วรรคสอง (ข)

๘๙ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 วรรคท้าย

สำหรับจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร ได้มีการกำหนดตำแหน่ง
ราชการของเจ้าพนักงานที่เป็นพนักงานสอบสวน ให้เป็นหัวหน้าสอบสวนไว้ดัง
ต่อไปนี้

1. ในเขตอำนาจของสถานีตำรวจภูธร สารวัตรใหญ่ หรือ
สารวัตรสถานีตำรวจภูธรอำเภอ สารวัตร หรือหัวหน้าสถานีตำรวจภูธรกิ่ง
อำเภอ สารวัตรสถานีตำรวจภูธรตำบล หรือผู้รักษาการในตำแหน่ง หรือ
ผู้รักษาราชการแทน ที่มียศตั้งแต่ร้อยตำรวจตรี หรือเทียบเท่าร้อยตำรวจตรี
ขึ้นไป เป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวน ๑๑

2. ในเขตอำนาจของกองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัด ผู้กำกับ
การตำรวจภูธรจังหวัด หรือผู้รักษาการในตำแหน่ง หรือผู้รักษาราชการแทน
เป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวน ๑๒

3. ในเขตอำนาจของกองบังคับการตำรวจภูธร ผู้บังคับการ
ตำรวจภูธร หรือผู้รักษาการในตำแหน่ง หรือผู้รักษาราชการแทนเป็นหัวหน้า
พนักงานสอบสวน ๑๓

๑๑ ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินงาน พ.ศ.
2523 ข้อ 2.1

๑๒ ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินงาน พ.ศ.
2523 ข้อ 2.2

๑๓ ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินงาน พ.ศ.
2523 ข้อ 2.3

4. ในเขตอำนาจของกองบัญชาการตำรวจภูธร ผู้บัญชาการ
ตำรวจภูธร หรือรักษาการในตำแหน่ง เป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวน ๑๔

5. ในกรณีที่พนักงานสอบสวนต่างหน่วยสอบสวนร่วมกัน พนักงาน
สอบสวนผู้มีอาวุโสเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวน ๑๕

ส่วนอธิบดีกรมตำรวจหรือผู้รักษาการในตำแหน่ง หรือผู้รักษาราช-
การแทน เป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวนทั้งราชอาณาจักร ๑๖

ดังนั้น หัวหน้าพนักงานสอบสวนคง ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงเป็น
พนักงานสอบสวน ผู้รับผิดชอบในเขตอำนาจการสอบสวนของคนแล้วแต่กรณี

ส่วนความผิดที่มีโทษตามกฎหมาย ไทย ซึ่ง ได้กระทำความผิดราชอา-
ญาจักร พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบคือ อธิบดีกรมอัยการหรือผู้รักษาราชการ
แทน หรือพนักงานสอบสวนคนใด ที่ได้รับมอบหมายจากอธิบดีกรมอัยการหรือ
ผู้รักษาการแทน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20
วรรคแรก ๑๗ แต่ได้มีนักวิชาการบางท่านมีความเห็นว่า การสอบสวนคดี
ความผิด ซึ่งมีโทษตามกฎหมาย ไทย ที่ได้กระทำความผิดราชอาญาจักรไทยนั้น

๑๔ ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ.
2523 ข้อ 2.4

๑๕ ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ.
2523 ข้อ 4.2

๑๖ ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ.
2523 ข้อ 2.5

๑๗ คณิง ภาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, หน้า 71.

อธิบดีกรมอัยการ อาจมอบหมายให้พนักงานสอบสวน (ในฐานะองค์กรณีใช้พนักงานสอบสวนคนใดคนหนึ่ง) หากการสอบสวนแทนได้ พนักงานสอบสวนใดที่ได้รับมอบหมายมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามแต่การดำเนินการสอบสวนของพนักงานสอบสวนที่ได้รับมอบหมายนั้นยังต้องอยู่ในความรับผิดชอบของอธิบดีกรมอัยการ ตามนัยแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 วรรคท้าย๑๑

อย่างไรก็ดี แม้กฎหมาย ได้กำหนดตัวพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบไว้แล้วก็ตาม แต่ในบางกรณีเนื่องจากลักษณะและสภาพของคดีอาญาบางเรื่อง อาจเกิดความยุ่งยากที่จะชี้ได้แน่ชัดว่า พนักงานสอบสวนคนใดเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบทำให้เกิดความไม่แน่ใจว่าพนักงานสอบสวนคนใดควรเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ หากเกิดขึ้นในจังหวัดเดียวกัน ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นผู้มีอำนาจชี้ขาดแต่ในจังหวัดพระนครและธนบุรี (กรุงเทพมหานคร) ผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวน ซึ่งมีตำแหน่งตั้งแต่ รองอธิบดีกรมตำรวจขึ้นไป เป็นผู้ชี้ขาด ๑๑ และในกรณีเกิดความไม่แน่ใจว่าพนักงานสอบสวนคนใดในระหว่างหลายจังหวัด ควรเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ อธิบดีกรมอัยการ หรือผู้ทำการแทนเป็นผู้ชี้ขาด 1๐๐

การกระทำการชี้ขาดของผู้มีอำนาจชี้ขาดดังกล่าว ในกรณีที่ไม่น่าจะแน่ใจว่าพนักงานสอบสวนคนใดควรเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบนั้น ไม่จำเป็นต้องเป็นกรณีที่มีการโต้แย้งกันระหว่างพนักงานสอบสวนคนใดในระหว่างหลายจังหวัด หรือในจังหวัดเดียวกันว่าใครควรเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ เนื่องจากการสอบสวนในส่วนหนึ่ง เป็นการกระทำที่กระทบถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคล และในการดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหาว่านั้น ผู้ถูกกล่าวหาเป็น

๑๑ คณิต ฌ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 129.

๑๑ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 21 วรรคแรก

1๐๐ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 21 วรรคท้าย

ประธานในคดี หากให้พนักงานสอบสวน ที่มีอำนาจและหน้าที่ต่างคนต่างทำ อาจจะเป็นการกระทบต่อหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาข้อหนึ่งว่า "บุคคล จะไม่เดือดร้อนสองครั้งในเรื่องเดียวกัน" (ne bis in idem) หากต้อง ให้มีการโต้แย้งกันระหว่างพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบแล้ว ผู้มีอำนาจที่ขาด แล้วแต่กรณีจึงจะทำการชี้ขาด ฐานะในการเป็นประธานในคดีของผู้ต้องหา ต้องถูกกระทบกระเทือนเป็นอย่างมาก ฝักวิศกประสงค์ของกฎหมายที่ต้องการ จะคุ้มครอง 101 แต่อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติของกรมอัยการ กรณีดังกล่าว จำเป็นต้องมีกรณีโต้แย้งระหว่างพนักงานสอบสวนคนใด ในระหว่างหลายจังหวัด ควรเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ เช่น คำชี้ขาดที่ 3/2524 ข้อเท็จจริงได้ความว่า พนักงานสอบสวนสถานีตำรวจนครบาลชนะสงครามออกหมาย เรียกผู้ต้องหามาดำเนินคดีหมิ่นประมาท โดยการโฆษณา ต่อมาหมายเรียก จากสถานีตำรวจนครบาลคลองตัน และหมายจับจากสถานีตำรวจอื่น ๆ อีก หลายแห่งทั้ง ในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด ในข้อหาเดียวกันและความผิด กรรมเดียวกัน นายประยูรวงศ์ ผู้รับมอบอำนาจของผู้ต้องหา จึงขอให้อธิบดี กรมอัยการชี้ขาดว่าพนักงานสอบสวนท้องที่ใด เป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ อธิบดีกรมอัยการพิจารณาแล้ว เห็นว่าเรื่องนี้ไม่มีกรณีโต้แย้งระหว่างพนักงานสอบสวนคนใดในระหว่างหลายจังหวัด ว่าใครควรเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ดังนั้น จึงไม่ใช่กรณีที่อธิบดีกรมอัยการหรือผู้ทำการแทนจะต้องชี้ขาด ความประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 21 วรรคสอง 102

ความที่ผู้เขียนได้กล่าวมาแล้วว่าผู้มีอำนาจตั้งข้อหาอันเป็นการแสดง ว่ามีความเชื่อว่ามีอาการกระทำผิดอาญา ทั้งนี้ จะรู้ตัวผู้กระทำผิดหรือไม่ก็ตาม คือ พนักงานสอบสวน แต่เนื่องจากพนักงานสอบสวนที่มีอำนาจสอบสวนนั้นอาจ มีหลายคน เช่น พนักงานสอบสวนที่มีอำนาจสอบสวน และพนักงานสอบสวน ผู้รับผิดชอบ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องพิจารณาว่าพนักงานสอบสวนดังกล่าวทุกคน มีอำนาจตั้งข้อหาหรือไม่

101 คณิตา ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 129.

102 คณิง ภาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 72.

โดยทั่วไปการรู้ข้อเท็จจริงว่ามีการกระทำผิดอาญาขึ้น จะเริ่มต้นที่พนักงานสอบสวน ที่มีอำนาจสอบสวนเรื่องนั้น ๆ แม้มีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวน ที่ไม่มีอำนาจสอบสวน (พนักงานสอบสวนซึ่งความผิดอาญาไม่ได้อยู่ในเขตอำนาจของพนักงานสอบสวน) พนักงานสอบสวน ที่ไม่มีอำนาจสอบสวนก็ต้องส่งคำร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ ไปยังพนักงานสอบสวน ไปยังพนักงานสอบสวนที่มีอำนาจสอบสวน พนักงานสอบสวนที่มีอำนาจสอบสวน ก็จะต้องทำการสืบสวนเสียก่อน จนเชื่อว่ามีการกระทำผิดอาญาเกิดขึ้นจริง จึงตั้งข้อหาและเริ่มการสอบสวนต่อไป 103 ในระหว่างดำเนินการสอบสวนนี้ พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ จะเข้ามารวบรวมพยานหลักฐานชั้นสุดท้าย เมื่อเห็นว่าการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ก็จะต้องทำความเข้าใจความเห็นเสนอพนักงานอัยการ คำนวณการสอบสวน สิ่งฟ้อง หรือ สิ่งไม่ฟ้อง 104 กล่าวคือ เมื่อพนักงานสอบสวนที่มีอำนาจสอบสวนได้ทำการสอบสวนแล้ว พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบก็ต้องปฏิบัติตามกระบวนการวิธีพิจารณาความอาญาอันว่าด้วยการสอบสวนเสร็จสิ้น ตลอดจน ส่งสำนวน ไปยังพนักงานอัยการพร้อมด้วยความเห็น 105 หากพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบไม่เชื่อว่ามีการกระทำผิดอาญาเกิดขึ้น หลังจากที่พนักงานสอบสวน ที่มีอำนาจสอบสวนตั้งข้อหาแล้วซึ่งต้องถือว่าเป็นคดีอาญาที่อยู่ในระหว่างการดำเนินการสอบสวนของพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบจะไม่ทำการสอบสวนต่อไป ไม่ได้ เพราะการที่พนักงานสอบสวนจะไม่ทำการสอบสวนคดีอาญาเรื่องนั้นต่อไป มีกรณีที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะตามบทบัญญัติ มาตรา 122 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเท่านั้น ดังนั้น การตั้งข้อหาของพนักงานสอบสวน

103 หนังสือกรมอัยการ ที่ 3557/2504 ลงวันที่ 8 สิงหาคม 2504 เรื่อง การดำเนินการสอบสวนคดีอาญา

104 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 140, 141 และ 142

105 หนังสือกรมอัยการ ที่ 3557/2504 ลงวันที่ 8 สิงหาคม 2504 เรื่อง การดำเนินการสอบสวนคดีอาญา

ที่มีอำนาจสอบสวนย่อมมีผลผูกพันพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ที่จะต้องดำเนินการสอบสวนจนเสร็จสิ้น แต่อย่างไรก็ตามหากพนักงานสอบสวนที่มีอำนาจสอบสวนยังมี ได้ตั้งข้อหา พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบซึ่งเป็นพนักงานสอบสวนที่มีอำนาจสอบสวนด้วยคนหนึ่ง ได้ทำการสืบสวนแล้ว เชื่อว่ามีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นจริง ย่อมมีอำนาจตั้งข้อหาเช่นเดียวกัน

อนึ่ง การที่ผู้เสียหายอาจร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน 108 หรืออาจมีการกล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนก็ได้ 107 นั้น พนักงานสอบสวนนี้ กฎหมาย ไม่ได้บัญญัติว่า จะต้องเป็นพนักงานสอบสวนที่มีอำนาจสอบสวน (พนักงานสอบสวนที่มีเขตอำนาจสอบสวน) เรื่องนั้นหรือไม่ ดังนั้น จึงอาจมีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวน ที่ไม่มีอำนาจสอบสวนเรื่องนั้นก็ได้ จึงเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่ได้รับคำร้องทุกข์หรือกล่าวโทษดังกล่าว ส่งคำร้องทุกข์หรือกล่าวโทษดังกล่าว ไปยังพนักงานสอบสวนที่มีเขตอำนาจสอบสวนเพื่อทำการสืบสวนต่อไป แต่อย่างไรก็ตาม พนักงานสอบสวนซึ่งการกระทำความผิด ไม่อยู่ในเขตอำนาจสอบสวน อาจทำการสืบสวนเพื่อจะทราบว่ามีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นหรือไม่ก็ได้ และรายงานให้พนักงานสอบสวนที่มีอำนาจสอบสวน หรือพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบทราบ อันจะเป็นประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน ที่ทำการสอบสวนเรื่องนั้น แต่พนักงานสอบสวนผู้ทำการสืบสวนนั้น จะตั้งข้อหาเสียเองไม่ได้ เพราะคนไม่มีอำนาจสอบสวนในเรื่องความผิดดังกล่าว

พนักงานอัยการ หมายความว่าถึง เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล ทั้งนี้ จะเป็นข้าราชการในกรมอัยการ หรือเจ้าพนักงานอื่นผู้มีอำนาจ เช่นนั้นก็ได้ 108

108 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 123 วรรคแรก

107 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 123 วรรคแรก

108 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 123 วรรคแรก

พนักงานอัยการในปัจจุบัน แม้จะมีอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวน ทำการสอบสวนเพิ่มเติมหรือสั่งให้พนักงานสอบสวนส่งพยานคนใดมาซักถาม ได้ พนักงานอัยการก็ยังไม่มียอำนาจสอบสวนแต่อย่างใด การที่กฎหมายให้คำย่อว่า "ซักถาม" เนื่องจากต้องการหลีกเลี่ยงไม่ให้คำว่า "สอบสวน" 108 และในกรณีเช่นนี้ ก็จะต้องมีการสอบสวนของพนักงานสอบสวนมาแล้ว จนกระทั่ง พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบเห็นว่าการสอบสวนเสร็จสิ้น และมีความเห็นสั่งฟ้อง หรือสั่งไม่ฟ้อง หรืองดการสอบสวนเสนอ ไปยังพนักงานอัยการแล้ว ดังนั้น พนักงานอัยการจึงยังไม่มียอำนาจตั้งข้อหาได้ ซึ่งแตกต่างกับต่างประเทศบางประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกาให้อำนาจพนักงานอัยการเป็นผู้ใช้ดุลพินิจในการตั้งข้อหา (Charging decision) ได้ 110

3.3 หลักเกณฑ์และวิธีการตั้งข้อหา

ดังได้กล่าวข้างต้นแล้วว่า การตั้งข้อหาเป็นจุดเริ่มต้นของการสอบสวน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง การตั้งข้อหา ก็เพื่อทำการสอบสวนนั่นเอง ดังนั้น การที่จะทราบหลักเกณฑ์และวิธีการตั้งข้อหา จึงต้องทราบเสียก่อนว่าการสอบสวน คือ อะไร

การสอบสวน หมายความว่า การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่น ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวน ได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ 111 การสอบสวนจึง

108 ถวิล สุนทรสารทูล, รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 494-15/2517, หน้า 4.

110 สุรินทร์ ถั่วทอง, "การจับ หมายจับและเสรีภาพในร่างกายของบุคคล", วารสารอัยการ, 5 (มกราคม 2525) : 44

111 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11)

ครอบคลุมเนื้อหา 2 ประการ คือ การรวบรวมพยานหลักฐาน และการใช้มาตรการบังคับ เพื่อที่จะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามขั้นตอนของกระบวนการดำเนินคดีอาญา

สำหรับการสอบสวน ในกรณีที่ความตายเป็นผลแห่งการกระทำผิดอาญา การรวบรวมพยานหลักฐานจะต้องมีการชันสูตรพลิกศพด้วย ซึ่งหมายถึงกรณีที่มีการเริ่มชันสูตรพลิกศพแล้ว จะต้องมีการชันสูตรพลิกศพให้เสร็จ มิฉะนั้น พนักงานอัยการจะนำคดีอาญานั้นมาฟ้องร้องต่อศาลไม่ได้ 112 แต่หาก ไม่มีการชันสูตรพลิกศพเลย หรือชันสูตรพลิกศพไม่สมบูรณ์ตามกฎหมาย ไม่ต้องห้ามมิให้พนักงานอัยการนำคดีอาญานั้นมาฟ้องร้องดังกล่าว เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1299-1300/2481 วินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 129 บัญญัติแต่ว่า เมื่อการชันสูตรพลิกศพทำยังไม่เสร็จ ห้ามมิให้ฟ้องร้อง กรณีที่ไม่ได้มีการชันสูตรพลิกศพหรือการชันสูตรพลิกศพไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายนั้น หาได้อยู่ในตามข้อห้ามมิให้ฟ้องร้องไม่

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการสอบสวน พนักงานสอบสวนอาจใช้อำนาจที่กฎหมายได้ให้ไว้ เพื่อที่จะได้ตัวผู้กระทำความผิดมาสอบปากคำ หรือเพื่อจะได้รวบรวมพยานหลักฐานดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดต่อไป การใช้อำนาจเช่นนี้ เรียกได้ว่าเป็นการใช้มาตรการบังคับ ซึ่งเป็นมาตรการที่พนักงานสอบสวนใช้ในการดำเนินคดี ทั้งนี้ เพื่อให้การสอบสวนดำเนินไปบรรลุผลสัมฤทธิ์ความมุ่งหมาย ที่จะรวบรวมพยานหลักฐานทั้งหลายทั้งปวงที่จะเอาผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมายให้ได้ มาตรการบังคับที่พนักงานสอบสวนจะใช้นั้นมีอยู่หลายวิธีการ เป็นต้นว่า การเรียก การจับ การค้น ซึ่งโดยปกติต้องมีหมาย อันเป็นเครื่องแสดงถึงอำนาจในการใช้มาตรการบังคับ แต่ก็มีบางกรณี การใช้มาตรการบังคับของเจ้าพนักงาน ไม่ต้องมีหมาย เช่น เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ อาจทำการจับบุคคลใด เมื่อมีการกระทำความผิดซึ่งหน้า หรือมีผู้ขอให้จับโดยแจ้งว่า บุคคลนั้นได้กระทำความผิด

และแจ้งด้วยว่า ได้ร้องทุกข์ไว้ตามระเบียบแล้ว 113 ในบางกรณี เพื่อประโยชน์ในการสอบสวน พนักงานสอบสวนอาจจำเป็นต้องควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดไว้ซึ่งก็ถือว่าเป็นการใช้มาตรการบังคับอย่างหนึ่งด้วยเช่นกัน จากที่กล่าวมานี้ แสดงให้เห็นว่า ในบางกรณีการสอบสวนอาจกระทบกระเทือนถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่เกี่ยวข้องได้ ดังนั้น การตั้งข้อหาจึงนับว่ามีความสำคัญมากในการสอบสวนคดีอาญานั้น ๆ เพราะการตั้งข้อหาเป็นจุดเริ่มต้นของการสอบสวน

การตั้งข้อหาเกิดจากการที่พนักงานสอบสวนเชื่อว่า มีข้อเท็จจริงอันใดอันหนึ่งเกิดขึ้น และข้อเท็จจริงนั้น พนักงานสอบสวน ได้ให้ดุลพินิจนำมาปรับเข้ากับข้อกฎหมายที่เป็นความผิดอาญาได้ สิ่งที่จะนำมาใช้ในการตั้งข้อหาของพนักงานสอบสวน ก็คือ ข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย ข้อเท็จจริงที่พนักงานสอบสวน นำมาปรับเข้ากับข้อกฎหมายที่เป็นความผิดอาญาแล้ว จึงเป็นการกระทำที่อ้างว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็เป็นข้อหาตนเองดังที่ผู้เขียน ได้วิเคราะห์มาแล้ว การตั้งข้อหาของพนักงานสอบสวน จึงเป็นการชี้ว่า มีการกระทำที่อ้างว่า ผู้ต้องหาได้กระทำความผิด ทั้งนี้จะรู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่ก็ตาม ฉะนั้น การตั้งข้อหาของพนักงานสอบสวนจะคงมีข้อความซึ่งเป็นข้อเท็จจริง ที่ทราบในขณะนั้นอันอ้างว่า ผู้ต้องหาได้กระทำความผิดเพื่อจะเริ่มทำการสอบสวนต่อไป

การตั้งข้อหาเป็นการกระทำของเจ้าพนักงานฝ่ายเดียว ยังไม่เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม เมื่อพนักงานสอบสวนได้ตั้งข้อหาแล้ว จะต้องเริ่มทำการสอบสวนโดยมิชักช้า และจะทำการสอบสวนในที่ใด เวลาใด แล้วแต่จะเห็นสมควร โดยผู้ต้องหาไม่จำเป็นต้องอยู่ด้วย 114 ฉะนั้น การตั้งข้อหาจึงส่งผลให้เกิดการสอบสวน ซึ่งการสอบสวนดังที่กล่าวแล้วข้างต้นว่า ไม่ได้มีความหมายเฉพาะการสอบปากคำบุคคลที่เกี่ยวข้อง

113 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 78

114 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130

เท่านั้น แต่ยังมีความหมายไปในทางการใช้มาตรการบังคับอีกด้วย ซึ่งการใช้มาตรการบังคับเพื่อให้การสอบสวนบรรลุผลตามที่มุ่งหมายนั้น อาจกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นได้ เช่น อาจจะต้องมีการจับตัวผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดอาจจะมีการค้นเพื่อหาพยานหลักฐานซึ่งการกระทำดังกล่าวสืบเนื่องมาจากการตั้งข้อหาของพนักงานสอบสวนทั้งสิ้น ทั้งการตั้งข้อหาเป็นการกระทำของเจ้าพนักงานที่มีอยู่ในตำแหน่งพนักงานสอบสวน เมื่อมีการตั้งข้อหาของพนักงานสอบสวนแล้ว เจ้าพนักงานผู้ใดที่อยู่ในตำแหน่งพนักงานสอบสวนที่มีอำนาจทำการสอบสวนความผิดเรื่องนั้น ย่อมมีอำนาจทำการสอบสวนความผิดดังกล่าวได้ แม้ว่าจะมีได้เป็นเจ้าพนักงานสอบสวนซึ่งได้ตั้งไว้แล้วนั้น การตั้งข้อหาของพนักงานสอบสวนจึงต้องเป็นการกระทำโดยชัดแจ้ง เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อสะดวกต่อการตรวจสอบอำนาจของพนักงานสอบสวนในการสอบสวนความผิดอาญานั้น ๆ และเป็นการแสดงถึงความสุจริตในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนด้วย

ได้กล่าวมาแล้วว่า การตั้งข้อหาของพนักงานสอบสวนเกิดจากภาระหน้าที่แท้จริงที่พนักงานสอบสวนเชื่อว่าได้เกิดขึ้น มาปรับเข้ากับข้อกฎหมายที่เป็นความผิดอาญา ข้อเท็จจริงที่พนักงานสอบสวนเชื่อว่าจะต้องมีพยานหลักฐานที่ได้จากการสืบสวนของเจ้าพนักงานนั่นเอง ดังนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณาว่า พยานหลักฐานนั้นจะต้องมีน้ำหนักความเชื่ออยู่ในระดับใด อันจะทำให้พนักงานสอบสวนเชื่อว่า มีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นโดยทั่วไป อาจแบ่งระดับความเชื่อของเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ มีเหตุอันควรเชื่อ (Probable cause) เห็นว่าคดีมีมูล (Prima facie case) และเชื่อโดยปราศจากความสงสัย (proof beyond a reasonable doubt) ผู้เขียนขออธิบายโดยสรุป ดังนี้

1. มีเหตุอันควรเชื่อ (Probable cause) ว่าผู้หนึ่งผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิด อาจสรุปได้ว่า ประกอบด้วยสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ และองค์ประกอบของหลักฐานจำนวนรวบยอด ซึ่งมีผลต่อข้อสงสัยอย่างมากว่า ได้มีอาชญากรรมเกิดขึ้นแล้ว เหตุที่เป็นไปได้นี้ ไม่สามารถขึ้นอยู่กับความสงสัยใจ หรือความบังคาลใจเท่านั้น นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ต้องพูดถึงความจริงและพยานหลักฐานอย่างชัดแจ้ง ต้องรู้ขึ้นก่อนก่อนและหลังการจับกุม ซึ่งจะ

ได้เพียงพอเกี่ยวกับ "ข้อสงสัยที่แน่นอน"¹¹⁵ ความเชื่อในระดับ Probable cause มีความหมายไปในทางที่น่าเชื่อได้อย่างมั่นคงว่า ผู้ต้องหาหรือผู้ต้องหาสงสัยน่าจะเป็นผู้กระทำความผิด (belief that there is a substantial likelihood that the individual committed a crime) ในทางคารายังมีการแบ่งระดับเหตุอันควรเชื่อถืออีกระดับหนึ่ง ซึ่งเรียกกันว่า "เหตุอันควรสงสัย" (Reasonable cause) ซึ่งมีความหมายว่า น่าเชื่ออย่าง เป็น ไป ได้ โดยการสังเกตว่า ผู้ต้องหาหรือผู้ต้องสงสัยนั้น ได้กระทำความผิดหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น (belief that there is a significant possibility that individual has committed or is about to commit a crime) ความแตกต่างระหว่าง Probable cause กับ Reasonable cause นั้น จะเห็นได้ว่า Probable cause มีระดับความเชื่อที่สูงกว่า Reasonable cause ¹¹⁶

เหตุอันควรเชื่อ (Probable cause) นี้โดยทั่วไปใช้กับการจับ การค้น และการชั่ง ในบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เช่น มาตรา 59 วรรคสอง ใช้คำว่า "ต้องปรากฏเหตุผลสมควร" มาตรา 66 (1), (2) ใช้คำว่า "มีเหตุอันสมควร" มาตรา 66 (3), 69 (2), 78 (3) และ 93 ใช้คำว่า "มีเหตุอันควรสงสัยว่า" มาตรา 78 (2) ใช้คำว่า "พบโดยมีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่า" มาตรา 92 (3) ใช้คำว่า "มีเหตุแน่นอนเห็นควรสงสัยว่า" เป็นต้น ถ้อยคำที่ใช้ในมาตราดังกล่าว เป็นระดับความเชื่อ ที่ใช้กับการกระทำของเจ้าพนักงาน ซึ่งกระทบกระเทือนต่อ สิทธิเสรีภาพของบุคคล หรือจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคล

¹¹⁵ รจิต แสงสุก, "มาตรการกลั่นกรองมูลคดีอาญาก่อนการพิจารณาคดีของศาล", วิทยานพนธ์ปริณามานันต์นิติ ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529, หน้า 11.

¹¹⁶ Hazel B. Kerper, Introduction to the Criminal Justice System, (West Publishing Co., 1972), p.207.

สำหรับความเชื่อว่า มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นของพนักงานสอบสวน เพื่อเริ่มการสอบสวนนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีได้กำหนดระดับความเชื่อของพนักงานสอบสวนไว้แต่เมื่อพิจารณาถึงการสอบสวนแล้ว ในระหว่างการสอบสวน พนักงานสอบสวนอาจออกหมายเรียก พยาน หรือผู้ต้องหามาให้ปากคำแก่พนักงานสอบสวนได้ การสอบสวนจึงเป็นการกระทำที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลเช่นเดียวกัน ดังนั้น การที่พนักงานสอบสวนจะเริ่มการสอบสวนได้ ก็ควรจะต้องมีความเชื่อเสียก่อนว่ามีเหตุอันควรเชื่อว่า มีการกระทำผิดอาญาเกิดขึ้น ระดับความเชื่อของพนักงานสอบสวนว่ามีการกระทำผิดอาญาเกิดขึ้น ในการตั้งข้อหาจึงต้องใช้เหตุอันควรเชื่อ (Probable cause) เช่นเดียวกัน

2. คดีมีมูล (Prima facie case) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บุคคลที่มีอำนาจนำคดีอาญามาฟ้องร้องต่อศาลได้นั้น คือผู้เสียหายและพนักงานอัยการ คดีอาญาที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องศาลจะต้องไต่สวนมูลฟ้องเสียก่อน ¹¹⁷ และหากคดีมีมูล ศาลจึงจะประทับฟ้องไว้พิจารณา ¹¹⁸ เมื่อพิจารณาถึงความมุ่งหมายในการ ไต่สวนมูลฟ้องดังกล่าวแล้วย่อมเห็นได้ว่าระดับความเชื่อว่คดีมีมูลควรมีหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

2.1 พยานหลักฐานที่โจทก์นำมาสืบ ทำให้ศาลน่าเชื่อว่ามี การกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 1428/2517 คดีอาญาในชั้น ไต่สวนมูลฟ้อง โจทก์ต้องนำเสนอให้ปรากฏข้อเท็จจริง อันเป็นองค์ประกอบความผิดที่ได้ฟ้อง จึงจะทำให้คดี โจทก์มีมูลอันศาลจะพึงประทับฟ้องไว้พิจารณาคือไปได้

2.2 พยานหลักฐานที่โจทก์นำมาสืบ น่าเชื่อว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดตามข้อกล่าวหา แต่ก็ไม่จำเป็นต้องถึงกับฟังว่า จำเลยมีความผิดตามฟ้องหรือไม่ เพราะอยู่ในชั้นพิจารณา

117 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162 (1)

118 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 167

ส่วนในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ศาลจะไม่ได้สวนมูลฟ้องก่อนประทับฟ้องก็ได้ 118 เพราะถือว่าคดีอาญานั้น ได้ผ่านการสอบสวนของพนักงานสอบสวนมาแล้ว การสอบสวนดังกล่าว เท่ากับเป็นการแทนการได้สวนฟ้อง 120 ดังนั้นส่วนการสอบสวนที่พนักงานสอบสวนจะมีความเห็นควรสั่งฟ้องผู้ต้องหาได้นั้น ต้องอยู่ในระดับความเชื่อว่าคุณมีมูลเพื่อพนักงานอัยการจะได้มีคำสั่งฟ้องผู้ต้องหา และนำคดีอาญานั้นฟ้องร้องผู้ต้องหาต่อไป

3. เชื่อโดยปราศจากความสงสัยใด ๆ (proof beyond a reasonable doubt) เป็นระดับความเชื่อในชั้นพิพากษาลงโทษ ซึ่งเป็นชั้นตอนหลังจากพิจารณาคดีแล้ว โดยศาลจะต้องมีความแน่ใจว่า มีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นจริง และจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น 121

จากระดับความเชื่อทั้งหมดดังกล่าวจะเห็นได้ว่า เหตุอันควรเชื่อ (probable cause) มีความเชื่อสูงกว่าการสงสัย (suspicion) แต่ไม่จำเป็นต้องมีหลักฐานพอเพียงสำหรับการพิจารณาความผิดในศาลได้หรือคดีมีมูล (Prima facie case) และไม่ต้องการพยานหลักฐานให้เชื่อโดยปราศจากความสงสัยใด ๆ (proof beyond a reasonable doubt) เหตุอันควรเชื่อ (probable cause) จึงมีความหมายถึงระดับความเชื่อที่มีความเป็นไปได้มากกว่า 50 เปอร์เซ็นต์ ว่ามีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น ทั้งนี้ จะรู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่ก็ตาม

ผู้เขียนใคร่ยกความเห็นของอาจารย์ ดร. เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ ซึ่ง ได้ให้ความเห็น เกี่ยวกับเหตุอันควรสงสัยที่ปรากฏ ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๖๖ ว่าควรมีน้ำหนักความน่าเชื่อถือ 60 เปอร์เซ็นต์และ เมื่อพนักงานสอบสวนมีความเห็นสั่งฟ้องผู้ต้องหาและพนักงานอัยการ

118 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162 (2)

120 จิตติ คิงศภัทย์, "ใครควรสอบสวนคดีอาญา," บทเนติคดี, (2525):119

121 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 วรรคแรก

สิ่งฟ้อง นั้นหนักความสงสัยว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดควรเป็นประมาณ 70-75 เปอร์เซ็นต์ เมื่อคดีขึ้นสู่ศาล นักพยานหลักฐานที่ศาลจะพิพากษา ลงโทษจำเลย ได้ควรเพิ่มขึ้นถึง 90 เปอร์เซ็นต์ แต่ไม่จำเป็นต้องเชื่อได้ถึง 100 เปอร์เซ็นต์¹²²

จากข้อพิจารณาคั่งกล่าวข้างต้น จึงกล่าวได้ว่า นักพยานหลักฐานที่ได้จากการสืบสวน อันจะทำให้พนักงานสอบสวนเชื่อว่า มีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นนั้น จะต้องอยู่ในระดับ เหตุอันควรเชื่อ (Probable cause) หรือพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักทำให้พนักงานสอบสวนเชื่อว่ามีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นเกินกว่า 50 เปอร์เซ็นต์ขึ้นไป

การตั้งข้อหานอกจากทำให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนความผิดที่เชื่อว่าได้เกิดขึ้นแล้ว การตั้งข้อหายังทำให้พนักงานสอบสวนต้องมีหน้าที่เริ่มทำการสอบสวนโดยมิชักช้า เพื่อให้การสอบสวนเสร็จสิ้นอันอาจนำไปสู่การแจ้งข้อหาและการฟ้องร้องผู้ต้องหาหรือผู้ถูกกล่าวหาต่อศาล และเมื่อการพิจารณาคดีเสร็จสิ้น ปรากฏว่าศาลเห็นว่าจำเลย ได้กระทำความผิดและ ไม่มีการยกเว้นโทษตามกฎหมาย ศาลต้องลงโทษแก่จำเลยตามความผิด ¹²³ แต่อย่างไรก็ตาม ศาลจะพิพากษาลงโทษจำเลย นอกเหนือจากความผิดที่กล่าวในคำฟ้องของพนักงานอัยการซึ่งเป็นโจทก์ไม่ได้ เพราะศาลถูกจำกัดตามข้อหาที่ปรากฏในคำฟ้องของพนักงานอัยการที่เป็นโจทก์ ซึ่งต้องผ่านการสอบสวนของพนักงานสอบสวนมาก่อน และข้อหาที่โจทก์ไม่ประสงค์ให้ลงโทษ ศาลก็จะพิพากษาลงโทษไม่ได้¹²⁴ หลักเกณฑ์นี้เป็นสาระสำคัญของวิธีพิจารณาความอาญาในระบบกล่าวหา (Accusatorial System)

¹²² เกียรติขจร วังนะสวัสดิ์, "ระเบียบการดำเนินคดีอาญากับเสรีภาพประชาชน," วารสารทนายความ, ฉบับพิเศษ (กุมภาพันธ์ 2524) : 29.

¹²³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 185 วรรคสอง

¹²⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 192 วรรคแรก

การผูกมัดตามข้อหาของศาลดังกล่าวข้างต้นมี 2 ประการ 125

(1) ศาลพิจารณาคดีพิพากษา ได้เฉพาะจำเลยที่ถูกฟ้องมาตามข้อหาเท่านั้น จะขยายไปพิพากษากับบุคคลที่ยังไม่ถูกฟ้องไม่ได้ กล่าวคือ "เจาะจงตัวบุคคล"

(2) ศาลจะพิจารณาคดีพิพากษา ได้เฉพาะเกี่ยวกับ การกระทำที่โจทก์ได้ฟ้องมาเท่านั้น ศาลจะพิจารณาคดีพิพากษาดังการกระทำอื่นของจำเลยที่ไม่ได้ฟ้อง โดย ไม่มีการแก้ หรือเพิ่มเติมฟ้อง ไม่ได้ กล่าวคือ "เจาะจงความผิด"

โดยทั่วไปลักษณะความผิดอาญาที่เกิดขึ้นแบ่งออก ได้เป็น 2 กรณี

- (1) ความผิดกรรมเดียว
- (2) ความผิดหลายกรรมต่างกัน

ความผิดกรรมเดียว และความผิดหลายกรรม ไม่มีกฎหมายให้คำนิยามไว้ว่ามีความหมายอย่างไร นอกจากประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 90 บัญญัติไว้ว่า " เมื่อการกระทำใดอันเป็นกรรมเดียวเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท ให้ใช้กฎหมายบทที่มีโทษหนักที่สุดลงโทษแก่ผู้กระทำความผิด" และมาตรา 91 บัญญัติว่า " เมื่อปรากฏว่า ผู้ใด ได้กระทำการอันเป็นความผิดหลายกรรมต่างกัน ให้ศาลลงโทษผู้นั้นทุกกรรมเป็นกระทงความผิดไป แต่ไม่ว่าจะมีการเพิ่ม โทษ ลด โทษ หรือลดมาตราส่วนโทษด้วยหรือไม่ก็ตาม เมื่อรวมโทษทุกกระทงแล้ว โทษจากทุกทั้งสิ้นต้องไม่เกินกำหนดดังต่อไปนี้ . . . ."

คำว่า "กรรม" คือ การกระทำ และการกระทำคือการเคลื่อน ไหวอิริยาบถ¹²⁶ แต่การที่จะนำเอาการเคลื่อน ไหวอิริยาบถมาพิจารณาเพียง อย่างเดียว ย่อมไม่สามารถที่จะแบ่งแยกได้ว่า การกระทำความคิดนั้นเป็น กรรมเดียวหรือหลายกรรมต่างกัน จึงต้องนำเจตนาของผู้กระทำมาประกอบ การเคลื่อน ไหวอิริยาบถด้วย เช่น คาพิพากษาฎีกาที่ 939/2481 ก. เป็น นายเรือจับสัตว์น้ำ โดยไม่ได้จดทะเบียนรับอนุญาตตามพระราชบัญญัติว่าด้วย การจดทะเบียน และออกใบอนุญาต สำหรับเรือจับสัตว์น้ำไทย พ.ศ. 2497 มาตรา 12 และ ใช้ลูกเรือเป็นคนต่างค้ำวเกินกว่าร้อยละ 25 ชักต่อพระ ราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิจับสัตว์น้ำในเขตจับสัตว์น้ำไทย พ.ศ. 2477 มาตรา 5, 10 และ ใช้ฉวน โดย ไม่ได้รับอนุญาตตามพระราชบัญญัติอากรค้ำน้ำ ร.ศ. 120 มาตรา 18 ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า " การกระทำของจำเลยแยกออก ได้แก่ละ อย่าง ล้วนแต่กฎหมายบังคับให้กระทำและละเว้นกระทำ และมีบทลงโทษผู้ ละเมิดทุกกระทง กล่าวคือ กฎหมายบังคับให้จดทะเบียนเรือที่ใช้จับสัตว์น้ำ ขออนุญาตใช้ฉวนในการจับสัตว์น้ำ จำเลย ได้ฝ่าฝืนแล้วทั้ง 3 ประการ และ การที่จำเลยทำการจับสัตว์น้ำ ก็เป็นผลแสดงความคิดนั้น ๆ เอง " จำเลย มีความผิดตามกฎหมายดังกล่าว 3 กระทง

ตามคาพิพากษาฎีกานี้ มีข้อเท็จจริงว่า มีคนเอาเรือออกจับปลา มีการกระทำอันเดียวแต่ผิดกฎหมาย คือ ใช้เรือ โดย ไม่ได้รับอนุญาต จับปลา โดยไม่มีอาชญาบัตร เป็นคนต่างค้ำวจับปลาในประเทศไทยไม่ได้ ผิดพระ ราชบัญญัติ เรือไทย, พระราชบัญญัติประมง และพระราชบัญญัติอากรค้ำน้ำ แม้ศาลฎีกาจะได้อินิจฉัยโดยไม่ได้นำเจตนา มาประกอบการกระทำอย่างซัด แจ็ง แต่ก็เป็นที่เห็นได้ว่าเป็นการนำเจตนาเข้ามารวมวินิจฉัยด้วย จึงทำให้ เห็นได้ว่าการกระทำของจำเลยแยกออกจากกันได้แต่ละอย่างทำให้เป็นความ ผิดหลายกรรม

ความหมายของคำว่า กรรมเดียว คือ เริ่มตั้งแต่ลงมือกระทำความ ผิดขึ้นพยายามจนกระทั่งความผิดสำเร็จ 127

126 จิตติ ทิงศกัณท์, "หลายบทหลายกระทง", วารสารกฎหมาย, 2 (พฤษภาคม 2519) : 147.

127 เรื่องเดียวกัน, หน้า 148.

เนื่องจากความผิดกรรมเดียวและความผิดหลายกรรมนั้น มีปัญหาในการพิจารณามาก เพราะไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง แม้กรณีความผิดกรรมเดียวก็ยังแบ่งออกได้เป็น 2 กรณี คือกรรมเดียวผิดกฎหมายบทเดียว และกรรมเดียวผิดกฎหมายหลายบท ผู้เขียนจึงขอนามากล่าวไว้พอสังเขป

1.1 การกระทำอันเป็นกรรมเดียวผิดกฎหมายบทเดียว คือ การกระทำที่ผู้กระทำความผิดคนเดียวตั้งแต่เริ่มลงมือกระทำความผิดขึ้นพยายามจนกระทั่งความผิดสำเร็จและเลิกกระทำผิด กล่าวคือ แม้ความผิดจะสำเร็จแล้วอาจมีการผิดความผิดออกไปจนเลิกก็ได้ ทั้ง ๆ ที่ไม่เป็นความผิดต่อเนื่องแต่ความผิดที่ยึดออกไปนั้นจะต้องเป็นความผิดฐานเดียวกัน เช่น ลักทรัพย์ซึ่งเริ่มตั้งแต่ลงมือพยายามลักทรัพย์จนกระทั่งเอาทรัพย์ชิ้นนั้นเคลื่อนที่ ก็เป็นความผิดสำเร็จแต่สำเร็จแล้วอาจจะลักหลาย ๆ ชิ้นจนเลิกและกลับไปก็ได้

1.2 การกระทำกรรมเดียวผิดกฎหมายหลายบท คือ การกระทำที่ผู้กระทำความผิดคนเดียว ตั้งแต่เริ่มลงมือกระทำความผิดขึ้นพยายามจนกระทั่งความผิดสำเร็จ และการกระทำนั้นเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท เช่น ก. ตั้งใจจะฆ่า ข. จึงยิงปืนเข้าไปในท้องกระเจก กระสุนปืนทำให้กระเจกแตกและกระสุนถูกนาย ข. ทำให้นาย ข. ถึงแก่ความตาย เช่นนี้ นาย ก. มีความผิดฐานทำให้เสียชีวิตและฆ่าคนตาย การกระทำของนาย ก. เป็นความผิดกรรมเดียว เพราะมีเจตนาเดียวที่ต้องการฆ่า นาย ข. แต่ทำให้เกิดผล 2 ประการ คือ กระเจกแตกและคนตาย ซึ่งเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท

1.3 การกระทำความผิดหลายกรรมต่างกัน หมายถึง

1.3.1 การกระทำความผิดที่ผู้กระทำความผิดหลายเจตนา ตั้งแต่เริ่มลงมือกระทำความผิดขึ้นพยายามจนกระทั่งความผิดสำเร็จในวาระเดียวกัน หรือต่างวาระกัน เช่น มีไม้แปรรูปและไม้ไม่แปรรูป ซึ่งเป็นไม้ต้องห้ามอยู่ในความครอบครองมีความผิด 2 กรรม ทั้ง ๆ ที่อยู่ในวาระเดียวกัน แต่เนื่องจากการกระทำนี้แยกออกจากกันเป็นความผิดในตัวเองเป็นส่วนๆ ได้ ส่วนการกระทำที่ผู้กระทำความผิดหลายเจตนา แต่ต่างวาระกัน เช่น นาย ก. ใช้อาวุธปืนยิงนาย ข. ตาย และได้พบนาย ค. ห่างจากที่เกิดเหตุ 20 เมตร จึงเกรงว่า นาย ค. จะรู้ว่าคนเป็นคนฆ่า นาย ข. จึงใช้อาวุธปืน

ยึงนาย ค. ถึงแก่ความตาย เป็นต้น

1.3.2 การกระทำที่ผู้กระทำความผิดมีเจตนาเดียวกันแต่เริ่มลงมือกระทำความผิดขึ้นพยายามจนถึงความผิดสำเร็จ และยึดการกระทำออกไปซึ่งเป็นความผิดต่างฐานความผิดกัน เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 888/2479 วินิจฉัยว่า ผู้คร่ำหาญแล้วเลขวังราวทรัพย์ของผู้หญิงนั้น เป็นความผิด 2 กรรม

สำหรับความผิดตามพระราชบัญญัติต่างๆ จะเป็นความผิดฐานเดียวกันหรือต่างฐานกัน มีหลักว่า ความผิดนั้นเป็นความผิดตามมาตราเดียวกันในพระราชบัญญัติฉบับนั้นหรือไม่ ถ้าเป็นความผิดอยู่ในมาตราเดียวกันก็เป็นฐานเดียวกัน ต่างมาตราก็เป็นความผิดต่างฐานกัน เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 137/2490 วินิจฉัยว่า มีผิด มีมูลผิดเป็นความผิดต่อพระราชบัญญัติฉ้อ พ.ศ. 2472 มาตรา 53 ข้อ 1 ด้วยกัน แสดงว่ากฎหมายต้องการให้เป็นความผิดในลักษณะเดียวกันเป็นวัตถุประสงค์เดียวกัน การที่กฎหมายให้แยกปรับตามน้ำหนักผิดและมูลผิด เป็นแต่วิธีการคำนวณค่าปรับเท่านั้น ยังคงต้องถือเป็นกระหนงเดียวกัน

กรณีที่จะนำการกระทำผิดใดมาพิจารณาว่าเป็นความผิดกรรมเดียวกันผิดกฎหมายหลายบท หรือเป็นความผิดหลายกรรมนั้น ต้องเป็นเรื่องก่อนมีคำพิพากษา ไปแล้ว และถ้าศาลมีคำพิพากษาแล้ว ได้ไปกระทำความผิดขึ้นอีก ก็เป็นเรื่องการกระทำความผิดอีก 128

ในเรื่องลักษณะความผิดอาญาครั้งที่ผู้เขียน ได้กล่าวมาแล้วทำให้เห็นได้ว่า ข้อเท็จจริงที่พนักงานสอบสวนนำมาปรับเข้ากับข้อกฎหมายที่เป็นความผิดอาญานั้นอาจเป็นกรรมเดียวผิดกฎหมายเดียว กรรมเดียวผิดกฎหมายหลายบท หรือความผิดหลายกรรมต่างกัน กรรมก็คือ ข้อหา 128 ดังนั้น หากข้อ

128 เรื่องเดียวกัน, หน้า 145.

128 คณิตา ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 47.

เท็จจริงนั้น เป็นกรรมเดียวผิดกฎหมายบทเดียวหรือหลายบท ก็เป็นข้อหาหนึ่ง แต่ถ้าเป็นความผิดหลายกรรมต่างกัน แต่ละกรรมย่อมเป็นข้อหาหนึ่ง เช่นเดียวกันในข้อเท็จจริงแต่ละเรื่อง เมื่อพนักงานสอบสวนนำมารับเข้ากับข้อกฎหมายที่เป็นความผิดอาญาแล้ว จึงอาจมีข้อหาเดียวหรือหลายข้อหาก็ได้ กรณีที่มีข้อหาเดียว ข้อความในการตั้งข้อหา ก็เป็นข้อเท็จจริงที่ได้ขณะตั้งข้อหาซึ่งผู้เขียนได้กล่าวมาแล้ว แต่ถ้ามีหลายข้อหา ก็ใช้ข้อเท็จจริงที่ได้ในขณะที่ตั้งข้อหาของแต่ละข้อหา มากำหนดเป็นข้อความในการตั้งข้อหาของพนักงานสอบสวน และพนักงานสอบสวนจะต้องตั้งข้อหาไว้ทุกข้อหาในกรณีที่มีหลายข้อหา เพราะการตั้งข้อหา แต่ละข้อหา หมายถึงการแสดงอำนาจของเจ้าพนักงานในการสอบสวนความผิด ในแต่ละข้อหา นั้น และยังนำไปสู่การสอบสวน ได้ครบถ้วน และถูกต้อง เช่น ในกรณีมีหลายข้อหา และบางข้อหา มีพยานบุคคลแค่พนักงานสอบสวน ไม่ตั้งข้อหา คงกล่าวคงตั้งข้อหาอื่นไว้ พนักงานสอบสวนอาจลงลิ้มสอบสวนข้อหาที่มี ได้ตั้ง ไว้ได้ เนื่องจาก ไม่มีพยานเอกสารหรือพยานวัตถุในข้อหา นั้นที่จะ เป็นสิ่ง เตือนพนักงานสอบสวนให้ทำการสอบสวนในข้อหา นั้น และพยานบุคคลที่มีอยู่ก็ยังไม่ ได้สอบสวนไว้ หรือในกรณีมีการ เปลี่ยนตัวพนักงานสอบสวน ในคดีนั้น จึงอาจทำให้ ไม่มีการสอบสวน ในข้อหาที่มี ได้ตั้ง ไว้

แต่อย่างไรก็ตาม ข้อหาที่พนักงานสอบสวนตั้ง ไว้ นั้น ยัง ไม่แน่นอน เนื่องจากหากการสอบสวนปรากฏว่า ข้อเท็จจริง ในข้อหา นั้น ไม่ถูกต้อง หรือมีการแก้ไข เพิ่มเติม พนักงานสอบสวนย่อมทำการสอบสวนข้อหาที่ถูกต้อง และมีการแก้ไข เพิ่มเติม ไป ได้ เลย หรือในกรณีที่พนักงานสอบสวน ได้ทำการสอบสวน แล้วพบว่า มีผู้กระทำความผิดร่วมกับผู้ต้องหา ที่ได้ทำการสอบสวน ไว้ เดิม พนักงานสอบสวน ก็ทำการสอบสวนผู้ร่วมกระทำความผิด ไป ได้ เพราะการสอบสวนต้องรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิด เท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา และเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิด และพิสูจน์ให้เห็นความผิด 130 แต่ถ้าการสอบสวนพบการกระทำผิดต่างกรรมกันกับการกระทำความผิดที่ได้ตั้งข้อหา ไว้ เช่นนี้พนักงานสอบสวน จะทำการสอบสวนการกระทำความผิด ในข้อหา ใหม่ ไป เลย ไม่ ได้ แต่ต้อง

ตั้งข้อหาใหม่นั้นไว้แล้วจึงเริ่มการสอบสวนในข้อหาใหม่ต่อไป เพราะเป็นการสอบสวนนอกขอบเขตการสอบสวนในข้อหาที่ตั้งไว้เดิม 131 เช่น เมื่อสามปีมาแล้ว ผู้ต้องหากระทำความผิดฐานรับของโจร ถ้าไม่ได้ตั้งข้อหาไว้พนักงานสอบสวนจะทำการสอบสวนไม่ได้

ในทางปฏิบัติของพนักงานสอบสวนมีระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีลักษณะที่ 8 บทที่ 1 ข้อ 210 กำหนดไว้ว่า "ก่อนลงมือสอบสวน ควรตั้งรูปคดีและประเด็นของเรื่องเสียก่อน แล้วดำเนินการสอบสวนไปตามประเด็นที่ตั้งโดยครบถ้วน" ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่า น่าจะเป็นระเบียบที่กำหนดให้พนักงานสอบสวนตั้งข้อหาไว้ก่อนเริ่มทำการสอบสวน และทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนส่วนมาก ยังขาดความชัดเจนในการตั้งข้อหา ก่อนเริ่มทำการสอบสวน กล่าวคือ เมื่อมีคำร้องทุกข์หรือกล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวน และพนักงานสอบสวนเชื่อว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้น จะรับคำร้องทุกข์และกล่าวโทษไว้ดำเนินคดี โดยลงในสมุดบันทึกประจำวันเกี่ยวกับคดีที่ถือเสมือนหนึ่งว่าเป็นการตั้งข้อหา ตามที่ได้รับคำร้องทุกข์ หรือกล่าวโทษนั้น ไว้โดยปริยาย และในกรณีที่มีการสอบสวนพบการกระทำผิด ต่างกรรมกันกับข้อมูลที่ตั้งไว้ พนักงานสอบสวนก็จะทำการสอบสวนการกระทำผิดที่พบนั้นไปเลย ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าน่าจะไม่ต้อง เพราะเป็นการสอบสวนนอกขอบเขตของข้อหาที่ได้ตั้งไว้ และทำให้ไม่ทราบว่า ผู้ต้องหาที่ถูกกล่าวหาไว้ในข้อหาเดิมเป็นผู้ต้องหาในข้อหาใหม่เมื่อใด เพราะมีผลต่อการที่จะแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบ ซึ่งผู้เขียนจะได้กล่าวในหัวข้อต่อไป

คามที่ผู้เขียน ได้กล่าวมาแล้วเห็นได้ว่า การสอบสวนการกระทำผิดอาญาของพนักงานสอบสวน มีเหตุมาจากความเชื่อของพนักงานสอบสวนว่ามีการกระทำผิดอาญาเกิดขึ้น แต่ก็ไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายหรือระเบียบกำหนดไว้โดยชัดเจน ต้องอาศัยการตีความของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 121 วรรคแรก ซึ่งแตกต่างกับต่างประเทศเช่น

131 ทยศ แสงอุทัย, รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 482-3/2517, หน้า 2.

ญี่ปุ่น 132 และเกาหลีใต้ 133 เป็นต้น กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดไว้โดยชัดเจนว่า เมื่อพนักงานสอบสวนเชื่อว่า ความผิดอย่างหนึ่งอย่างใด ได้เกิดขึ้น ให้พนักงานสอบสวน สอบสวนการกระทำความผิดนั้น

การที่พนักงานสอบสวนเริ่มทำการสอบสวน โดยมี ได้มีการสืบสวนและเมื่อ เชื่อว่ามีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นก็มี ได้ตั้งข้อหา ไว้พนักงานสอบสวนนั้นอาจ ได้รับการลงทัณฑ์จากผู้บังคับบัญชา เพราะฝ่าฝืน ไม่กระทำความระ เบียดการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 8 บทที่ 1 ข้อ 210 ที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่ในทางวิธีพิจารณาความอาญายัง ไม่มีบทลง โทษ (Sanction) ไว้โดยตรง เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ไม่ได้บัญญัติ ไว้โดยชัดแจ้ง ให้พนักงานสอบสวนตั้งข้อหา ไว้ก่อนเริ่มทำการสอบสวน แต่หากการสอบสวน โดยมี ได้ตั้งข้อหา ไว้ก่อนนั้น เกิดความเสียหายขึ้นแก่รัฐหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ย่อมอาจถือได้ว่า พนักงานสอบสวนได้ใช้ดุลพินิจในการสอบสวนโดยไม่สุจริต ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 และมาตรา 200 เช่น ได้ทำการสอบสวนและแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบแล้ว ปรากฏว่าการกระทำความผิดนั้น ไม่เป็นความผิดอาญาหรือ ไม่มีความผิดอาญาเกิดขึ้น พนักงานสอบสวนอาจต้อง ได้รับโทษอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 200 วรรคสอง เป็นต้น

132 Dando Shigemitsu, Japanese Criminal Procedure, translate by B.J. George, Jr. (Fred. B. Rothman & Co., New Jersey, South Hackensack, 1965), p. 304.

133 คำแปลประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเกาหลีใต้ มาตรา 195 "เมื่อพนักงานอัยการ เชื่อว่าความผิดอย่างหนึ่งอย่างใด ได้เกิดขึ้น ให้พนักงานอัยการทำการสอบสวนถึงผู้ต้องหา ว่ากระทำความผิด ข้อเท็จจริงของการกระทำความผิด และพยานหลักฐาน"

3.4 บุคคลที่มีอำนาจแจ้งข้อหา

การตั้งข้อหาของพนักงานสอบสวน เป็นจุดเริ่มต้นในการสอบสวน การกระทำความผิดอาญา โดยไม่จำเป็นต้องทราบตัวผู้กระทำความผิด และในระหว่างการสอบสวนก็อาจปรากฏตัวผู้กระทำความผิดขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม อาจปรากฏตัวผู้กระทำความผิดขึ้นตั้งแต่เริ่มการสอบสวนก็ได้ เช่น กรณีที่มีผู้เสียหายมาร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนว่า นาย ก. ได้กระทำความผิดอาญา เกิดความเสียหายแก่ตน เป็นต้น ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดในชั้นสอบสวนนี้ มี 2 ประเภท คือ ผู้ต้องหา และ ผู้ถูกจับ

ผู้ต้องหา หมายความว่า บุคคลผู้ถูกหาว่า ได้กระทำความผิดแต่ยังมีได้ถูกฟ้องต่อศาล 134 ตามความหมายของคำว่า "ผู้ต้องหา" ดังกล่าว ไม่ปรากฏว่า ผู้ที่ถูกกล่าวหาเป็นใคร การหาว่าบุคคลกระทำความผิดนั้นกระทำความผิดต่อใคร และบุคคลผู้ถูกหาว่ากระทำความผิดจะตั้งรกรากกล่าวหาหรือไม่นั้น อันจะทำให้บุคคลนั้นตกเป็นผู้ต้องหา คำว่า "ผู้ต้องหา" นี้ จึงยังมีความหมายที่ยังไม่ชัดเจน ก่อให้เกิดการตีความของนักกฎหมาย ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 แนวความคิด คือ

แนวความคิดแรก ให้ความเห็น ไว้ในแนวทางที่กว้าง โดยแปลตามความหมายของคานียามคำว่า "ผู้ต้องหา" ซึ่ง เป็นการแปลอย่างตรงตัว กล่าวคือ เมื่อบุคคลใดถูกหาว่ากระทำความผิด บุคคลนั้นย่อมตกเป็นผู้ต้องหาทันที โดย ไม่คำนึงว่าใครจะเป็นผู้กล่าวหา และผู้ถูกกล่าวหาจะทราบกล่าวหาหรือไม่นั้นหรือไม่ และจะไม่พิจารณาว่า มีพยานหลักฐานอย่างไร หรือไม่

ความเห็นฝ่ายนี้ได้อ้างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1341/2509 (ประชุมใหญ่) 135 ขึ้นสนับสนุน และโดยนัยความเห็นของฝ่ายนี้ เมื่อมีคำร้องทุกข์หรือกล่าวโทษต่อเจ้าพนักงาน โดยผู้ร้องทุกข์หรือผู้กล่าวโทษสงสัยว่าบุคคลใด เป็นผู้กระทำความผิดและกล่าวหาผู้นั้น บุคคลที่ถูกกล่าวหาย่อมตกเป็นผู้ต้องหาทันที 136

แนวความคิดที่สอง เห็นว่าบุคคลที่จะตกเป็นผู้ต้องหา คำนั้นจะต้องมีหมายเรียกหรือหมายจับมาเพื่อทำการสอบสวน และที่ว่า "ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิด" นั้น ต้องเป็นการกล่าวหาต่อผู้กระทำความผิดนั้นเอง โดยต้องแจ้งให้เขารวมก่อนว่าเขาได้กระทำความผิดเรื่องอะไร ส่วนวิธีการแจ้งนั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง จึงเห็นว่าเป็นการจำเป็นที่จะต้องให้ผู้ต้องหารู้ตัวก่อน คำนั้นเมื่อมีหมายเรียกหรือหมายจับแล้ว ผู้นั้นก็ตกเป็นผู้ต้องหาทันทีที่แจ้งข้อหาให้ทราบ 137

135 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1341/2509 (ประชุมใหญ่) วินิจฉัยว่า เมื่อมีผู้ไม่แจ้งความต่อพนักงานสอบสวนกล่าวหาว่าจาเลยบุกรุกที่ดิน จาเลยย่อมตกอยู่ในฐานะเป็นผู้ต้องหาคตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (2) แล้ว ซึ่งในชั้นสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 184 พนักงานสอบสวนจะบังคับให้ผู้ต้องหาให้ถ้อยคำใด ๆ ไม่ได้ และมาตรา 135 ก็บัญญัติห้ามมิให้พนักงานสอบสวนล่อลวงหรือขู่เข็ญผู้ต้องหาให้การอีกด้วย จึงเห็นได้ว่า หมายเรียกของพนักงานสอบสวนที่ให้ผู้ต้องหามาเพื่อให้การไม่เข้าลักษณะคำสั่งคามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 168

กรณีผู้ต้องหาชี้ขึ้นไม่ให้การตามหมายเรียก โดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควรนั้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66(3) บัญญัติทางแก้ไขให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจออกหมายจับตัวมาได้เป็นการลงโทษอยู่แล้ว จึงเห็นได้ว่า เจตนารมณ์ของประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 167 หาได้มุ่งหมายจะใช้บังคับกับผู้ต้องหาที่ชี้ขึ้นไม่มาให้การต่อพนักงานสอบสวนตามหมายเรียกด้วยไม่

136 ทวี เจริญพิทักษ์ และ อนุมิติ ใจสมุทร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, (พระนคร : โรงพิมพ์อักษรสาสน์, 2508), หน้า 7.

แนวความคิดที่สาม เห็นว่าผู้ต้องหาจะต้องถูก เจ้าพนักงานจับกุม
เข้ามาในฐานะผู้กระทำความผิด คือ ต้องถูกจับกุมก่อน จึงตกเป็นผู้ต้องหา 138

แนวความคิดสุดท้าย เห็นว่าการที่บุคคลใดจะอยู่ในฐานะ เป็นผู้ต้อง
หานั้น จะต้อง เป็นผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำความผิดเสียก่อนและจากการสืบสวน
สอบสวนเบื้องต้นของพนักงานสอบสวน บปรากฏว่ามีมูลหรือมีเหตุผลพอที่จะ เชื่อ
ว่า ผู้ถูกกล่าวหา นั้นกระทำความผิดจริงแล้ว เขาจึงจะกลายเป็นผู้ต้องหา กล่าวคือ
เมื่อพนักงานสอบสวน ได้รับคำร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ หรือคำแจ้งความจาก
บุคคลใดกล่าวหาว่ามีผู้กระทำความผิดขึ้นพนักงานสอบสวนจะต้องทำการสืบสวนเพื่อ
ให้ได้หลักฐานมาประกอบการพิจารณาว่าผู้ถูกกล่าวหา นั้น จะเป็นผู้กระทำความผิด
หรือไม่ การพิจารณาคำกล่าวหา นั้น พนักงานสอบสวนอาจทำการสืบสวนและ
สอบสวนโดยบันทึกคำให้การผู้กล่าวหาในเบื้องต้น 139

การสืบสวนและสอบสวนข้อเท็จจริง เบื้องต้นจากพยานหลักฐานอื่น
ซึ่งอาจรวมถึงการ เปิด โอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหา ได้แสดงพยานหลักฐานหรือ ให้ข้อ
เท็จจริง เพื่อแสดงความบริสุทธิ์ของตนด้วย จากการศึกษาถึงกล่าวหาของพนักงาน
สอบสวนถ้าปรากฏพยานหลักฐานหรือมีมูลเพียงพอที่จะ เชื่อว่าผู้ถูกกล่าวหา
กระทำความผิดแล้ว พนักงานสอบสวนจึงควรทำการสอบสวนผู้ถูกกล่าวหาใน
ฐานะผู้ต้องหาตามหน้าที่ต่อไป และในระหว่างที่ยัง เป็นผู้ถูกกล่าวหาอยู่ พนักงาน
สอบสวนจะปฏิบัติต่อผู้ถูกกล่าวหาเช่นผู้ต้องหา ไม่ได้ เช่น ควบคุมหรือขัง
ไม่ได้ แนวความคิดนี้ เป็นการป้องกันสิทธิเสรีภาพ ความเป็นธรรม และคุ้มครอง
ผู้บริสุทธิ์ที่ถูกสงสัยว่าเป็นผู้กระทำความผิดอันจะต้อง เสียเวลาในการถูกนำตัว
มาสอบสวน ซึ่งบางครั้งอาจต้องถูกควบคุมตัว และถ้าภายหลังจากการสอบสวน
ปรากฏว่าผู้ นั้นมิได้กระทำความผิด ก็ยังไม่มีมาตรการใด ๆ ที่จะทดแทน
ผู้บริสุทธิ์ ทางแก้สำหรับเรื่องนี้ คือ การกำหนดให้ผู้ต้องสงสัยทุกคนตกอยู่ใน
ฐานะผู้ถูกกล่าวหาเสียก่อน 140

138 เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

139 สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, "สิทธิของผู้ต้องหาระหว่างการสืบสวนและสอบสวน,"
วิทยานพนธ์ปริณฎฎามหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2518 หน้า 24

140 เรื่องเดียวกัน.

สำหรับผู้เขียนมีความเห็นว่า การที่บุคคลใดจะตกอยู่ในฐานะผู้ต้องหา นั้น นอกจากจะต้องมีการกล่าวหาว่าบุคคลนั้นกระทำความผิดแล้ว พนักงานสอบสวนต้องใช้ดุลพินิจทำการสอบสวนความผิดนั้น ๆ ด้วย กล่าวคือ มีการตั้งข้อหาเสียก่อน ในระหว่างทำการสืบสวนเพื่อตั้งข้อหา ยังไม่ถึงว่าบุคคลใดตกอยู่ในฐานะผู้ต้องหา เพราะการเป็นผู้ต้องหานั้นก็เพื่อประโยชน์เอาตัวมาสอบสวน¹⁴¹ ฐานะของผู้ต้องหาจะเริ่มก็ต่อเมื่อมีการสอบสวน โดยมีสิทธิต่าง ๆ ตามที่กฎหมายให้ความคุ้มครองไว้¹⁴² ดังนั้น หากยังไม่มี การสอบสวน การที่จะให้บุคคลใดตกเป็นผู้ต้องหาจึงหา มีผลตามกฎหมายอันใดไม่ เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 313/2480 "ผู้ใดรับหมายเกณฑ์ให้ไปตรวจคัดเลือกเพื่อรับราชการทหาร แต่ป่วยจึง โทรเลขแจ้งให้คณะกรรมการทราบ คณะกรรมการ ไม่พอใจหลักฐาน จึงแห่งบัญชีว่า "ขาด" ทั้งนี้ เจ้าพนักงานยังมี ได้ดำเนินการสอบสวน ยัง ไม่เรียกว่าผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาว่ากระทำความผิด

ผู้ที่ช่วยเหลือ ให้บุคคลผู้ได้รับหมายเกณฑ์ทหาร และมี ได้ไปรับการคัดเลือก แต่ยังไม่อยู่ในฐานะเป็นผู้ต้องหากระทำความผิด ออก ไปต่างประเทศเพื่อศึกษาวิชานั้น ยัง ไม่ผิดกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา 154 (ข้อ 2)"

ข้อความที่ว่า "บุคคลผู้ถูกหาว่า ได้กระทำความผิด" ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (2) จึงต้องหมายความว่า ต้องมีการกล่าวหาว่า บุคคลนั้น ได้กระทำความผิดอาญาซึ่งจะต้อง เป็นการกล่าวหาต่อเจ้าพนักงานที่มีอำนาจรับคำร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ หรือเจ้าพนักงานสอบสวนกล่าวหาเองก็ได้ เช่น ในระหว่างทำการสอบสวนพบว่าบุคคลใดเป็นผู้กระทำความผิดอาญานั้น พนักงานสอบสวนอาจออกหมายเรียกหรือหมายจับบุคคลนั้นย่อมตก เป็นผู้ต้องหาทันทีที่ออกหมายเรียกหรือหมายจับ

141 สุพาสน์ จีรพันธ์, รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 623-8/2520 หน้า 3.

142 เรื่องเดียวกัน, หน้า 5.

บุคคลที่ถูกหาว่ากระทำความผิดจะรู้ถึงความผิดที่ถูกกล่าวหาหรือไม่
ไม่เป็นข้อสำคัญ เพราะการสอบสวนแม้จะทำให้บุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องหา อาจ
ถูกพนักงานสอบสวนออกหมายเรียกมาทำการสอบสวน¹⁴³ และอาจถูกควบคุม
ตัวไว้ในระหว่างทำการสอบสวนก็ตาม¹⁴⁴ ก็อยู่ในดุลพินิจของพนักงานสอบสวน
ที่ควรจะใช้อำนาจดังกล่าวด้วยความชอบธรรมหรือไม่ เช่น คดีอาญานั้น
ยังไม่มีพยานหลักฐานในระดับมีเหตุอันควรเชื่อว่า ผู้ต้องหาได้กระทำความ
ผิด แม้พนักงานสอบสวนออกหมายเรียกผู้ต้องหาทำการสอบสวนแล้ว ก็ควร
ใช้ดุลพินิจปล่อยตัวผู้ต้องหาไป แต่อย่างไรก็ตาม กฎหมายได้กำหนดให้
สิทธิต่าง ๆ เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้ต้องหามิให้ตกเป็นกรรมในคดี เช่น สิทธิที่
จะได้รับแจ้งข้อหา สิทธิที่จะได้รับค่าเตือน และสิทธิที่จะไม่ให้การใด ๆ
เป็นต้น¹⁴⁵

ส่วนคำว่า "ผู้ถูกจับ" ไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายให้คำนิยามไว้ แต่
เป็นคำที่มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(21)
83, 84, 86, และ 87 ผู้ถูกจับจึงหมายความว่า บุคคลที่อยู่ในฐานะเป็น
เพียงผู้ถูกจับมาหาเจ้าพนักงาน โดยอาจเป็นผู้ต้องหาแล้วหรือไม่ก็ได้¹⁴⁶ ผู้
ถูกจับเป็นการจับตามข้อเท็จจริง แต่ผู้ต้องหาอาจถูกกล่าวหาจากที่อื่นแล้ว
ก็ได้ เช่น เป็นการจับผู้ต้องหาตามหมายจับ คือ เป็นทั้งผู้ถูกจับและผู้ต้องหาด้วย
แต่ในบางกรณีผู้ถูกจับอาจยังไม่เป็นผู้ต้องหาก็คได้ เช่น การจับผู้กระทำความ
ผิดซึ่งหน้า ซึ่งจะต้องมีการกล่าวหาผู้นั้นว่า กระทำความผิดอาญาต่อเจ้าพนักงาน
สอบสวนเสียก่อน และเมื่อพนักงานสอบสวนตั้งข้อหาเพื่อทำการสอบสวน ผู้นั้น
จึงจะตกเป็นผู้ต้องหา ดังนั้น ผู้ถูกจับอาจยังไม่เป็นผู้ต้องหาก็คได้ และกลับกัน
ผู้ต้องหาอาจยังไม่ถูกจับก็ ได้

143 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133

144 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 136

145 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134

146 สันญา ธรรมศักดิ์ และ ประภาศน์ อวยชัย, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธี
พิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 5, (กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานคร, 2527 หน้า 15

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 บัญญัติว่า "เมื่อผู้ต้องหาถูก เรียกหรือส่งตัวมา หรือ เข้าหาพนักงานสอบสวนเองหรือปรากฏว่าผู้ใดซึ่งมาอยู่ต่อหน้าเจ้าพนักงานเป็นผู้ต้องหา ให้ถามชื่อตัว นามสกุล ชาติ บังคับบิดามารดา อายุ อาชีพ ที่อยู่ ที่เกิด และแจ้งข้อหาให้ทราบและบอกให้ทราบก่อนว่า ถ้อยคำที่ผู้ต้องหากล่าวานั้น อาจใช้เป็นพยานหลักฐาน ยืนยันเขาในการพิจารณาได้ เมื่อผู้ต้องหาเต็มใจให้การอย่างใด ก็ให้จดคำให้การไว้ ถ้าผู้ต้องหา ไม่เต็มใจให้การเลย ก็ให้บันทึกไว้" จากบทบัญญัติดังกล่าว ผู้เขียนจะ ได้แบ่งการพิจารณาออกเป็น 2 กรณี ได้แก่

1. มูลเหตุในการแจ้งข้อหา เมื่อ ได้มีการตั้งข้อหาและเริ่มทำการสอบสวนแล้ว อาจปรากฏตัวบุคคลซึ่งอยู่ในฐานะผู้ต้องหาเกิดขึ้น และหากผู้ต้องหาถูก เรียกให้มาพบ หรือผู้ต้องหาถูกจับโดยพนักงานสอบสวน¹⁴⁷ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ¹⁴⁸ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่¹⁴⁹หรือราษฎร¹⁵⁰ หากการจับและส่งตัวมา หรือผู้ต้องหาเข้าหาพนักงานสอบสวนเอง หรือปรากฏว่าบุคคลใดที่มาอยู่ต่อหน้าเจ้าพนักงานเป็นผู้ต้องหา จะต้องแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบ และต้องบอกให้ทราบก่อนว่า ถ้อยคำที่ผู้ต้องหากล่าวานั้น อาจใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันเขาในการพิจารณาได้ หากผู้ต้องหาเต็มใจให้การอย่างใด เจ้าพนักงานก็จะต้องจดคำให้การนั้นไว้ การแจ้งข้อหาในกรณีดังกล่าว จึงถูกกำหนดให้กระทำเฉพาะเมื่อผู้ต้องหากมาอยู่ต่อหน้าพนักงานสอบสวนเท่านั้น เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1549/2525 วินิจฉัยว่า "การแจ้งข้อหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 กำหนดให้กระทำเฉพาะ เมื่อผู้ต้องหา มาอยู่ต่อหน้าพนักงานสอบสวน และ ไม่จำต้องแจ้งข้อหาทุกกระหนัง ดังนั้น การที่พนักงานสอบสวนเต็มคำว่า บุกรุก

147 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 136

148 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 78 วรรคแรก

149 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 78 วรรคท้าย

150 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 79

ลงในบันทึกการจับกุมที่ผู้จับหาขึ้น จึงหาทำให้การสอบสวนเป็นการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่"

2. เจ้าพนักงานที่มีหน้าที่แจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 ใช้คำว่า "พนักงานสอบสวน" และ "เจ้าพนักงาน" จึงมีปัญหว่าเจ้าพนักงานที่มีหน้าที่แจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบนี้ เป็นเจ้าพนักงานประเภทใด เมื่อพิจารณาถ้อยคำในบทบัญญัติดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่า การที่ผู้ต้องหาทราบข้อหาจากเจ้าพนักงานแล้ว และได้รับคำเตือนว่า ถ้อยคำที่ผู้ต้องหากล่าวนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันเขาในการพิจารณาได้ หากผู้ต้องหาประสงค์จะให้การแก้ข้อกล่าวหาหรืออาจแสดงข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับข้อหา นั้น ก็ย่อมมีสิทธิที่จะกระทำได้ และคำให้การของผู้ต้องหากล่าวก็ย่อมใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันผู้ต้องหาในชั้นศาลได้ การสอบถามผู้ต้องหาของเจ้าพนักงานดังกล่าว จึงเป็นการรวบรวมพยานหลักฐาน ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อจะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ อันอยู่ในความหมายของคำว่า "สอบสวน" นั้นเอง เพียงแต่มีวิธีการที่กฎหมายบังคับให้เจ้าพนักงานต้องให้คำเตือนแก่ผู้ต้องหา ถึงถ้อยคำของเขาที่อาจให้ยืนยันเขาในการพิจารณาได้ และการกระทำใด ๆ ซึ่งเป็นการล่อลวง หรือขู่เข็ญ หรือให้สัญญากับผู้ต้องหากจะกระทำมิได้¹⁵¹ ทั้งการสอบสวน จะกระทำได้อีกแต่เฉพาะ โดยพนักงานสอบสวนเท่านั้น ดังนั้นการแจ้งข้อหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 จึงต้องกระทำโดยพนักงานสอบสวน

อนึ่ง พนักงานสอบสวนจะต้องแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบ และต้องบอกให้ทราบก่อนว่า ถ้อยคำที่ผู้ต้องหากล่าวนั้น อาจใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันตัวเขาในการพิจารณาได้ก่อนทำการสอบถามผู้ต้องหาก่อนจากต้องกระทำเฉพาะการสอบถามผู้ต้องหาในครั้งแรกเท่านั้น เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 89/2489 วินิจฉัยว่า "การสอบถามคำให้การของผู้ต้องหาครั้งแรก เจ้าพนักงานได้ทำตามวิธีการที่กฎหมายกำหนดไว้ให้ปฏิบัติก่อนถามคำให้การผู้ต้องหาโดยถูกต้องแล้ว ทั้งนี้ เมื่อมีการสอบถามคำให้การผู้ต้องหาเพิ่มเติม เจ้าพนักงานไม่จำต้องปฏิบัติตามวิธีการก่อนถามคำให้การนั้นอีก"

151 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 135

แต่อย่างไรก็ตาม ก่อนที่จะมีเหตุที่ผู้ต้องหาจะได้รับแจ้งข้อหาจาก พนักงานสอบสวนดังกล่าวข้างต้น ผู้ต้องหานั้นอาจตกอยู่ในฐานะ เป็นผู้ถูกจับ มาก่อนซึ่ง เวลาที่ทำการจับผู้ถูกจับกับเวลาที่ ได้รับแจ้งข้อหา ในฐานะ เป็นผู้ต้อง หาจากพนักงานสอบสวนอาจห่างกันมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะสถานที่ทำการ จับผู้ถูกจับอยู่ห่างไกลจากที่ทำการของพนักงานสอบสวน หรือถนนที่ใช้ เดินทาง มีสภาพทุรกันดาร ทำให้การเดินทางไม่สะดวก หรือบางกรณีทำการจับผู้กระ ทำความผิดต่อส่วนตัวซึ่งหน้า และยังไม่มีการร้องทุกข์ของผู้เสียหาย และ พนักงานสอบสวนอาจทำการควบคุมตัวผู้ถูกจับไว้ โดยที่ยัง ไม่มีการสอบสวน ความผิดนั้น เพราะมีเหตุจำเป็นอย่างอื่น เนื่องจากต้องรอผู้เสียหายมาร้อง ทุกข์ เสียก่อนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 วรรค สาม ได้ 152 แต่ในการจับผู้ถูกจับนั้นผู้ทำการจับต้องแจ้ง ให้แก่ผู้จะถูกจับว่า เขาต้องถูกจับ แล้วสั่งให้ผู้ถูกจับ ไปยังที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือ ตำรวจพร้อมด้วยผู้ถูกจับ แต่ถ้าจำเป็นก็ให้จับตัว ไป 153 แล้วให้ผู้ทำการจับ เอาตัวผู้ถูกจับ ไปยังที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจโดยทันที และ เมื่อถึงที่แล้วถ้ามีหมายจับก็ให้เอาออกอ่านให้ผู้ถูกจับฟังทั้ง ให้แจ้ง เหตุที่จับ นั้นด้วย 154 และคำว่า "เหตุถูกจับ" นั้น มิได้มีความหมายว่า เป็นข้อหา เพราะการจับในข้อหาอะไร ย่อมปรากฏอยู่ในหมายจับแล้ว 155 แต่อาจเป็น เหตุที่ต้องจับ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 78 156

152 ประกอบ ทูตสิงห์ และ มนูญ บริสุทธิ์, รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 448-14/2516, หน้า 2.

153 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 วรรคแรก

154 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 84 วรรคแรก

155 พุค แสงอุทัย, รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 459-25/2516, หน้า 2.

156 พุค แสงอุทัย, รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 145-3/2509, หน้า 7.

หรือเหตุที่ต้องใช้เครื่องพันธนาการในการจับ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา-
 ณาความอาญา มาตรา 83 วรรค 2157 ทั้งเหตุที่จับนั้นผู้ทำการจับต้องแจ้ง
 คอพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจผู้รับตัวไว้ มิใช่แจ้งต่อผู้ถูกจับ¹⁵⁸ จึง
 เห็นได้ว่า ในการจับนั้น ผู้ทำการจับไม่จำเป็นต้องแจ้งข้อหาให้ผู้ถูกจับทราบ ไม่ว่า
 การจับนั้นผู้ทำการจับจะเป็นเจ้าพนักงานหรือราษฎรก็ตาม เช่น คำพิพากษา
 ฎีกาที่ 1549/2525 วินิจฉัยว่า "ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
 มาตรา 83 บัญญัติแต่เพียงให้เจ้าพนักงานแจ้งแก่ผู้ที่จะถูกจับว่าเขาจะต้องถูก
 จับเท่านั้นมิได้กำหนดให้มีการแจ้งข้อหาหรือการบันทึกการจับกุมแก่ประการใด"

มีประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ 3 บทที่ 1 ข้อ
 13 กำหนดไว้ว่า " การจับกุม คือ การที่เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือ
 ตำรวจหรือราษฎร ใช้อำนาจตามกฎหมายจับบุคคลผู้กระทำความผิด หรือสงสัยว่า
 กระทำความผิดในทางอาญา หรือจับตามหมายจับ เพื่อนำตัวผู้ถูกจับไปจัดการตาม
 กฎหมาย การจับนี้ แม้ผู้จับเพียงแต่แจ้งแก่ผู้ที่จะถูกจับนั้นให้ทราบว่า เขาต้อง
 ถูกจับแล้วสั่งให้ผู้ถูกจับ ไปยังที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ
 พร้อมด้วยผู้จับ ทั้งนี้ก็อยู่ในการจับเช่นกัน" แต่ในทางปฏิบัติของเจ้าพนักงาน
 ตำรวจ ในการจับผู้ถูกจับ มักแจ้งข้อหาให้ผู้ถูกจับนั้น ทราบพร้อมกับทำการ
 บันทึกการจับและสอบถามผู้ถูกจับว่า จะให้การอย่างไร จึงมีปัญหว่า ในการ
 จับผู้ถูกจับ ผู้จับควรจะต้องแจ้งข้อหาแก่ผู้ถูกจับด้วยหรือไม่ เพื่อประกอบ
 การพิจารณาในปัญหาดังกล่าว ผู้เขียนจึงขอนำกฎหมายของต่างประเทศบาง
 ประเทศในส่วนที่เกี่ยวข้องมากล่าวไว้พอสังเขป เช่น ประเทศญี่ปุ่น ประเทศ
 สหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ คือ

¹⁵⁷ หยุด แสงอุทัย, รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 459-25/2516, หน้า 3.

¹⁵⁸ พระมุนเวยหิมลนาท และ อรรถสิทธิ์ สิทธิสุนทร, รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 459-25/2516, หน้า 2

1. ประเทศญี่ปุ่น มีกฎหมายรัฐธรรมนูญญี่ปุ่น (The Constitution of Japan) ค.ศ. 1946 ซึ่งเริ่มบังคับใช้ในปี ค.ศ. 1947 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน มาตรา 34 บัญญัติว่า "บุคคลใดจะถูกจับหรือควบคุมตัวโดยมิได้รับการแจ้งข้อหาในทันทีไม่ได้ หรือโดยไม่ให้สิทธิในการมีทนายความทันทีไม่ได้ บุคคลนั้นจะถูกควบคุมตัวโดยไม่มีสาเหตุเพียงพอก็ได้ และถ้าบุคคลนั้นเรียกร้อง ก็จะต้องแสดงสาเหตุของการจับกุมดังกล่าวในศาลโดยเปิดเผยต่อหน้าบุคคลนั้นและทนายความของเขา"¹⁵⁸ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น มาตรา 203 บัญญัติว่า "ให้นายตำรวจซึ่ง ได้จับผู้ต้องสงสัยโดยมีหมายจับ หรือรับผู้ต้องสงสัยซึ่งถูกจับโดยมีหมายจับไว้ แจ้งให้ผู้ต้องสงสัยทราบถึงข้อเท็จจริง ประกอบความผิดและสิทธิแต่งตั้งทนายและให้โอกาสอธิบายเรื่องดังกล่าว....." (A police official shall, when arrested the suspect under a warrant for arrest, or received the suspect arrested under a warrant for arrest, forthwith inform him of the gist of facts constituting the offence and the right to appoint a counsel, and shall give an opportunity for the explanation thereof ; and....) และมาตรา 204 บัญญัติว่า "ให้พนักงานอัยการ ซึ่ง ได้จับกุมผู้ต้องสงสัย โดยมีหมายจับหรือรับผู้ต้องสงสัยซึ่งถูกจับโดยมีหมายจับไว้ (ยกเว้น ผู้ต้องสงสัยซึ่งถูกส่งภายใต้บัญญัติ ของมาตราก่อน) แจ้งให้ผู้ต้องสงสัยทราบถึงข้อเท็จจริงประกอบความผิด และสิทธิแต่งตั้งทนายและให้โอกาสอธิบายเรื่องดังกล่าว....." (A public procurator shall, when arrested the suspect under a warrant for arrest or received the suspect excluding the suspect sent in accordance with the provisions of preceding Article arrested under a warrant for arrest, forthwith

¹⁵⁸ คำขบขันคดีภาษาอังกฤษมีข้อความว่า "Article 34 : No person shall be arrested or detained without being at once informed of the charges against him or without the immediate privilege of counsel; nor shall he be detained without adequate cause; and upon demand of any person such cause presence of his counsel."

inform him of the gist of facts constituting the offence and the right to appoint a counsel and shall give an opportunity for explanation thereof; and.....) บัญญัติของรัฐธรรมนูญญี่ปุ่นดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า รัฐ ได้มีหลักประกันในการคุ้มครองประชาชนในประเทศญี่ปุ่นว่า บุคคลใดก็ตามจะไม่ถูกจับกุมโดยปราศจากข้อหา หากบุคคลใดถูกจับกุมจะต้อง ได้รับการแจ้งข้อหาให้ทราบ แต่ก็มี ใ้บัญญัติว่า ผู้ถูกจับกุมจะต้อง ได้รับการแจ้งข้อหาจากผู้จับก่อน หรือขณะทำการจับกุม หรือในทันทีหลังจากมีการจับกุมนั้น และมีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น มาตรา 203 และ มาตรา 204 ให้นายตำรวจหรือพนักงานอัยการที่ทำการจับกุมผู้ต้องสงสัย โดยมีหมายจับแจ้ง ให้ผู้ต้องสงสัยทราบ ถึงข้อเท็จจริงประกอบความผิดก็มีได้บังคับให้แจ้งในทันทีก่อนหรือหลังการจับกุม เช่นเดียวกัน ดังนั้น ในประเทศญี่ปุ่น ในการจับกุมผู้จับจึง ไม่จำเป็นต้องแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องสงสัยทราบก่อนที่จะทำการจับกุม แต่อย่างไรก็ตามจะต้องมีการแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องสงสัยทราบหลังจากที่มีการจับกุมผู้ต้องสงสัยนั้น

2. ในประเทศสหรัฐอเมริกา แต่เดิมนั้นมีหลักเกณฑ์ที่ถือปฏิบัติกันมาว่า ผู้จับ ไม่จำเป็นต้องเอาหมายจับออกให้ดู แต่หลักเกณฑ์นี้ในภายหลัง ได้มีกฎหมายแก้ไขแล้วในบางมลรัฐ กล่าวคือผู้จับต้องแสดงหมายให้ดู เมื่อทำการจับกุมสำเร็จลงแล้ว ในบางมลรัฐก็ยังถือปฏิบัติตามหลักเกณฑ์เดิมอยู่ คือ ผู้จับ ไม่จำเป็นต้องแสดงหมายจับเว้นแต่ผู้ถูกจับเรียกร้อง ผู้จับ ไม่จำเป็นต้องแสดงหมายจับให้ดูถ้าหากว่าเหตุการณ์ในขณะนั้นจะทำให้เขาอยู่ในฐานะ เสี่ยงภัย หรือหาไม่ได้ ผู้จับ ไม่จำเป็นต้องส่งหมายจับ ให้กับมือผู้ถูกจับ¹⁸⁰

การจับอาจกระทำโดยเจ้าพนักงาน ผู้มีหน้าที่รักษาความสงบสุข (Peace Officer) เจ้าหน้าที่ตำแหน่ง Sheriff และบุคคลธรรมดาที่ได้การจับโดยมีหมายจับหรือไม่มีก็ตามอาจทำได้ไม่ว่าเวลาใดกลางคืนหรือกลางวัน ไม่ว่าจะ เป็นเวลาใดถ้าอยู่ในฐานะที่จะกระทำได้ ผู้ถูกจับจะต้อง ได้รับคำบอกกล่าวว่ เขาถูกจับข้อหาว่าอะไร ในการจับตามหมายจับหรือ ไม่มี

180 อมร อินทรกำแหง, "การดำเนินคดีอาญา ในสหรัฐอเมริกา, "อัยการนิเทศน์, เล่มที่ 19, ฉบับที่ 3 (2500), หน้า 183.

หมายจับ ผู้จับอาจใช้กำลังตามความจำเป็นเพื่อให้เหมาะกับเหตุการณ์ ผู้จับไม่จำเป็นต้องถอยหนีเมื่อปรากฏว่า จะมีการใช้กำลังต่อสู้หรือขัดขืนการจับกุม ผู้จับไม่มีอำนาจใช้ศาสตราวุธ (Deadly Weapon) เพื่อป้องกันมิให้บุคคลซึ่งต้องหาในคดีลหุโทษหลบหนี¹⁸¹

ตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ในการจับกุม ไม่ว่าจะเป็นการจับตามหมายจับหรือไม่มีหมายจับ ผู้จับต้องแจ้งข้อหาให้ผู้ถูกจับทราบถ้าอยู่ในฐานะที่จะกระทำได้

3. ประเทศอังกฤษ มีหลักวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศอังกฤษวางหลัก ไว้ว่า บุคคลผู้ถูกจับจะต้อง ได้รับการแจ้งว่าเขาถูกจับในข้อหาใด ไม่ว่าจะการจับนั้นจะเป็นการจับโดยเจ้าพนักงานตำรวจหรือประชาชนก็ตาม โดยจะถือว่า เป็นการจับที่ถูกต้องก็ต่อเมื่อ ได้มีการแจ้งแก่ผู้ถูกจับให้ทราบว่า เขาต้องถูกจับในข้อหาใด และถือเป็นสิทธิโดยชอบธรรมที่บุคคลทุกคนจะต้องได้รับทราบข้อหาเมื่อ เขาถูกควบคุมตัว การที่สิทธิดังกล่าวมิได้รับการปฏิบัติ และการปฏิบัติหน้าที่นั้น เกิดความผิดพลาดของผู้จับกุม อาจนำไปสู่ความรับผิดชอบที่มีต่อผู้ถูกจับกุมได้ อย่างไรก็ตาม ผู้ถูกจับอาจจะอ้างสิทธิดังกล่าวไม่ได้ หากผู้ถูกจับ ได้กระทำให้ตกอยู่ในสภาพที่ผู้จับ ไม่อาจแจ้งข้อหาให้ผู้ถูกจับทราบได้ เช่น คอส์ซัคขวางการจับของผู้จับ เป็นต้น¹⁸²

จากกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาทั้งสามประเทศดังกล่าว เห็นได้ว่า ในเรื่องการจับนี้ โดยหลักแล้วผู้ทำการจับ ไม่ว่าจะ เป็นเจ้าพนักงานของรัฐหรือบุคคลธรรมดา จะต้องแจ้งข้อหาที่จับให้ผู้ถูกจับทราบ เว้นแต่จะมีเหตุอันเป็นพฤติการณ์ที่ทำให้ผู้จับ ไม่สามารถแจ้งข้อหาให้ผู้ถูกจับทราบได้ โดยเฉพาะประเทศญี่ปุ่น ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ ประเทศไทย ก็มีรัฐธรรมนูญซึ่งบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการจับ

¹⁸¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 184.

¹⁸² สุเมธ ลิขิตนันทน์, "เหตุในการจับกุม," วิทยานินธ์ปริณามทนายนิติภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529, หน้า 148.

ไว้เช่นเดียวกัน คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 มาตรา 33 วรรค 1 และ 2 บัญญัติว่า " บุคคลย่อมมีเสรีภาพในร่างกาย การจับกุมหรือตรวจค้นตัวบุคคลไม่ว่าในกรณีใด ๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย แต่ผู้ถูกจับหรือถูกจับกุมหรือถูกตรวจค้น จะต้องได้รับแจ้งข้อหา หรือเหตุ และรายละเอียดตามสมควรในการที่ถูกจับกุม หรือถูกตรวจค้น โดยไม่ชักช้า และผู้ถูกจับกุมคุมขังมีสิทธิที่จะพบ และปรึกษาทนายความเป็นการเฉพาะตัวได้ " ทั้งเคยมีคำพิพากษากฎีกาที่วินิจฉัย ยืนยันหลักดังกล่าวไว้เช่นเดียวกัน

สำหรับผู้เขียนมีความเห็นว่า รัฐที่มีการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย โดยนั้น ประชาชนย่อมมีเสรีภาพในการเคลื่อน ไหวร่างกาย ซึ่งรัฐจะต้อง มีหลักประกันการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพทางร่างกายของบุคคล การที่บุคคลมี สิทธิเสรีภาพในการ เคลื่อน ไหวร่างกาย และการต้องถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพ ดังกล่าว ก็ควรที่จะต้องกระทำด้วยความจำเป็นของรัฐ ในการรักษาความ สงบเรียบร้อย การจับกุมนอกจากมีวัตถุประสงค์ที่จะรักษาความสงบเรียบร้อย แล้ว ยังมีความประสงค์จะดำเนินคดีอาญากับบุคคลผู้ถูกจับกุม การดำเนินคดี อาญากับบุคคลใดก็จะต้องมีกฎหมายบัญญัติว่า บุคคลนั้น ได้กระทำความผิดกฎหมาย การจับกุม เป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพ ในการเคลื่อน ไหวของบุคคลแล้วยัง เป็น การกล่าวหาว่า บุคคลผู้ถูกจับกุม ได้กระทำความผิดกฎหมายอาญาคด้วย ดังนั้น การ จับกุมบุคคลใด ผู้จับกุมจึงต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่า บุคคลที่จะถูกจับกุมนั้น ได้ กระทำความผิดแล้ว หรือกำลังกระทำความผิด นั่นคือ การจับกุมบุคคลใดผู้จับ กุมจะต้องมีข้อเท็จจริง ซึ่งเป็นพฤติการณ์ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาของ บุคคลซึ่งจะถูกจับกุมเสียก่อน การจับกุมนอกจาก เป็นการกล่าวหา โดยทางการ กระหาว่า บุคคลที่ถูกจับนั้นกระทำความผิด ผู้จับกุมชอบที่จะต้องยืนยันโดยชัดแจ้งอีกด้วยว่า เขากระทำความผิดอย่างไร เพราะผู้ถูกจับอาจ ไม่รู้ว่าเป็นการ กล่าวหาว่าตนกระทำความผิด นั่นคือ ในการจับกุมผู้จับกุมจึงต้องแจ้งข้อเท็จ-จริงซึ่งเป็นพฤติการณ์ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาให้ผู้ถูกจับทราบและ เมื่อมี การสอบสวนผู้ต้องหา หรือผู้ถูกจับก็จะต้องมีการแจ้งข้อหาให้ผู้ถูกจับนั้นทราบ เพื่อให้ผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะแก้ข้อกล่าวหาและให้ข้อเท็จจริง เกี่ยวกับเรื่องที่ถูกกล่าว หานั้น ดังนั้นการแจ้งข้อเท็จจริงซึ่งเป็นพฤติการณ์ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความ ผิดอาญาในการจับกุมแก่ผู้ถูกจับย่อมจะทำให้ผู้ถูกจับเตรียมหาพยานหลักฐานใน เบื้องต้นเสียก่อน. เพราะหาก เน้นเข้า ไปพยานหลักฐานนั้นอาจเสียหายหรือสูญ

หายไปได้ ฉะนั้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า ในการจับกุมนอกจากผู้จับจะต้อง
แจ้งแก่ผู้ที่จะถูกจับว่า เขาต้องถูกจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
อาญา มาตรา 83 วรรคแรกแล้ว ผู้ทำการจับยังต้องแจ้งข้อเท็จจริงซึ่งเป็น
พฤติการณ์ที่เขาถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาด้วย แต่การแจ้งดังกล่าว มิได้
มีความหมายนัยเกี่ยวกับการแจ้งข้อหา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
อาญา มาตรา 134 เพราะเป็นการแจ้งของผู้จับแก่ผู้ถูกจับเบื้องต้นเท่านั้น¹⁸³
ผู้ทำการจับกุม ต้องแจ้งข้อเท็จจริงซึ่งเป็นพฤติการณ์ที่กล่าวหาว่ากระทำความ
ผิดอาญาให้ผู้ถูกจับทราบ เว้นแต่จะมีเหตุอันเป็นพฤติการณ์ที่ทำให้ผู้จับ ไม่สามารถ
แจ้งข้อเท็จจริงซึ่งเป็นพฤติการณ์ที่กล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาแก่ผู้ถูกจับได้โดย
เทียบเคียงกับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 319-320/2521 ซึ่งวินิจฉัยว่า "นายสิม-
การจวบผู้ที่กำลังยิงคนผู้นั้น ไม่ยอมให้จับ เกิดปล้ำกัน เป็นกรณีจับผู้กระทำความ
ผิดซึ่งหน้า ไม่อยู่ในบังคับที่จะต้องแจ้งว่าจะจับ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
ความอาญา มาตรา 83 วรรคแรก การต่อสู้เป็นความผิดตามประมวลกฎหมาย
อาญา มาตรา 140"

183 ประเด็นนี้หาก เปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์ของกฎหมายที่ถือปฏิบัติกันในประ
เทศสหรัฐอเมริกา นั้นจะเห็นได้ว่า ในการจับกุม ไม่ว่าจะเป็นการจับตามหมายจับ หรือ ไม่มี
หมายจับ ผู้จับต้องแจ้งข้อหาให้ผู้ถูกจับทราบถ้าอยู่ในฐานะที่จะกระทำได้ ในทางอน เกี่ยวกัน
กับความเห็นของผู้เขียน และจากการที่ศาลฎีกาของสหรัฐอเมริกา ได้วางหลัก ไว้ในคดี
Miranda V. Arizona, 384 U.S. 436 (1966) ว่าก่อนเริ่มการสอบสวน พนักงาน
สอบสวนจะต้องแจ้ง ให้ผู้ต้องหาทราบ ว่า

- (1) ผู้ต้องหาสิทธิที่จะ ไม่ให้การใด ๆ เลยก็ได้
- (2) ถ้อยคำที่ผู้ต้องหา กล่าวออกมาอาจ ใช้ เป็นพยานยืนยันแก่ผู้ต้องหา ในชั้นศาล ได้
- (3) ผู้ต้องหาสิทธิที่จะ มีทนายความอยู่ร่วมด้วย ในระหว่างการสอบสวน
- (4) หากผู้ต้องหา ไม่สามารถจัดหาทนายความ ได้เอง จะมีการแต่งตั้งทนาย

ความ ให้แก่ผู้ต้องหาก่อน เริ่มการสอบสวนถ้าผู้ต้องหา มีความประสงค์ เช่นนั้น

ทำให้มีการถือ เป็นหลักปฏิบัติของ เจ้าหน้าที่ตำรวจ ในประเทศสหรัฐอเมริกาที่จะ
ต้องแจ้งสิทธิทั้งสี่ประการนี้ ให้ผู้ถูกจับ ได้ทราบก่อน เริ่มทำการสอบสวน มิฉะนั้นจะทำให้การ
สอบสวน เป็น ไปโดย ไม่ชอบด้วยกฎหมาย พยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้มาจะ ใช้รับฟัง ไม่ได้

แสดงให้เห็น ได้ว่า ในการจับกุม ในประเทศสหรัฐอเมริกา นอกจากผู้ถูกจับจะ
ต้อง ได้รับการแจ้งข้อหาแล้ว ยัง ได้รับการแจ้งสิทธิต่าง ๆ ตามคดี Miranda อีกด้วย

แต่อย่างไรก็ตาม ความเห็นของผู้เขียนดังกล่าวข้างต้นนี้ อาจจะมีผู้ไม่เห็นด้วย ซึ่งผู้ที่ไม่เห็นด้วยนั้น ได้ให้ความเห็นในทานองว่าการแจ้งข้อเท็จจริงซึ่งเป็นพฤติการณ์ซึ่งกล่าวหาว่ากระทำผิดอาญาแก่ผู้ถูกจับ ก็มีลักษณะคล้ายกันกับการแจ้งข้อหาซึ่งมาจากหลักการฟังความทุกฝ่ายหรือฟังความอีกฝ่ายหนึ่ง (audi alteram partem) ควรจะใช้เมื่อเริ่มมีการสอบสวนผู้ต้องหา เพื่อให้ผู้ต้องหาทราบว่าตนถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดในเรื่องใด และแก้ข้อกล่าวหาหรือรับสารภาพตามข้อกล่าวหาที่การแจ้งข้อเท็จจริงในชั้นจับกุมจึงไม่จำเป็นการจับผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหา ก็เพื่อนำผู้ต้องหาไปทำการสอบสวนและการแจ้งข้อเท็จจริงดังกล่าวในขณะจับกุมอาจทำให้ญาติ หรือพรรคพวกของผู้ถูกจับเกิดความไม่พอใจและก่อเหตุร้ายขึ้นได้ทำให้การควบคุมผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนไม่ได้รับความสะดวก

3.5 หลักเกณฑ์และวิธีการแจ้งข้อหา

จากการที่พนักงานสอบสวน ได้ตั้งข้อหาอันเป็นจุดเริ่มต้นในการสอบสวนความผิดอาญานั้น และในระหว่างการสอบสวนปรากฏว่าผู้ต้องหาได้มาอยู่ต่อหน้าพนักงานสอบสวน โดยปกติย่อมเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหานั้นทราบ แต่เนื่องจากวิธีการแจ้งข้อหาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 มิได้กำหนดไว้ว่า จะต้องแจ้ง โดยวิธีใด โดยทั่วไปวิธีการแจ้งข้อหา มี 3 วิธี ได้แก่

- (1) โดยวาจา คือ การแสดงเจตนาให้ผู้ต้องหาทราบข้อหาด้วยคำพูด
- (2) โดยลายลักษณ์อักษร คือ การแสดงเจตนาให้ผู้ต้องหาทราบด้วยการเขียน หรือพิมพ์เป็นลายลักษณ์อักษร
- (3) โดยการกระทำ คือ การแสดงเจตนาให้ผู้ต้องหาทราบข้อหาด้วยการแสดงท่าทาง เพราะในบางกรณีผู้ต้องหาไม่สามารถรับรู้โดยทางคำพูด เช่นคนหูหนวกและไม่สามารถอ่านหนังสือเข้าใจได้ ก็จะต้องแจ้งข้อหาโดยทางการกระทำ เพื่อให้ผู้ต้องหา ได้ทราบข้อหา

การที่พนักงานสอบสวนจะแจ้งข้อหา ให้ผู้ต้องหาทราบโดยวิธีใด
 ดังกล่าวข้างต้น จึงต้องอยู่ที่ผู้ต้องหาว่าในขณะที่แจ้งข้อหา นั้นผู้ต้องหา มีสภาพ
 อย่างไร มิฉะนั้นแม้พนักงานสอบสวน ได้แจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหาแล้วก็ตาม แต่
 ผู้ต้องหาอาจไม่ทราบข้อหา ก็ได้ เช่น ผู้ต้องหาเป็นคนหูหนวกพนักงานสอบสวน
 ก็อาจแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหานั้นด้วยวิธีการกระทำ หรือลายลักษณ์อักษร เป็นต้น
 ในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนจะใช้วิธีการแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหาด้วยวาจาและ
 ลายลักษณ์อักษร เว้นแต่ในบางกรณีความจำเป็นก็อาจใช้วิธีการกระทำก็ได้

การแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหา ก็มีวัตถุประสงค์จะให้ผู้ต้องหาได้ทราบ
 และเข้าใจข้อกล่าวหาตนเอง ทั้งนี้ เป็นไปตามหลักในเรื่องการเคารพศักดิ์
 อธิปไตยในระบบกล่าวหา ซึ่งผู้ถูกกล่าวหา มีสิทธิที่จะแก้ข้อกล่าวหาตนเอง ดังนั้น
 พนักงานสอบสวนจึงมีหน้าที่ที่จะต้องแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหา ได้เข้าใจข้อกล่าวหา
 นั้น ทำให้เกิดปัญหาว่าข้อความสำหรับการแจ้งข้อหา นั้นควรมีอย่างไร เพื่อ
 เป็นการประกอบข้อพิจารณาในปัญหาดังกล่าว ผู้เขียนขอฝากกฎหมายเฉพาะที่
 เกี่ยวข้องกับการแจ้งข้อหาของต่างประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ
 เยอรมันตะวันตก และญี่ปุ่น มากล่าวไว้พอสังเขป

(1) ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นประเทศที่มีการปกครองแบบ
 สหพันธรัฐ กล่าวคือ มีระบบรัฐบาลคู่ ซึ่งอำนาจในการปกครองถูกแบ่งกัน
 ในระหว่างรัฐบาลกลาง(ชาติ) กับรัฐบาลท้องถิ่น(มลรัฐ) อำนาจของรัฐบาล
 กลางมีเฉพาะเท่าที่รัฐธรรมนูญของสหรัฐ (United States Constitu-
 tion) ได้บัญญัติให้ไว้ ไม่ว่าโดยชัดแจ้งหรือปริมาณ นอกเหนือจากนั้นถือ
 ว่าเป็นอำนาจของรัฐบาลมลรัฐ ในระบบรัฐบาลคู่ นั้น แต่ละมลรัฐมีอำนาจ
 บริหารกิจการภายในมลรัฐ มีรัฐธรรมนูญ ระบบกฎหมาย และศาลของตนเอง
 ซึ่งอาจจะไม่เหมือนกันทุกมลรัฐ ส่วนรัฐบาลกลางก็มีระบบกฎหมายและระบบ
 ศาลของตนเอง เช่นกัน ฉะนั้น ระบบกฎหมายในประเทศสหรัฐจึง ไม่มีความ
 เป็นเอกรูป โดยแต่ละมลรัฐจะตรากฎหมายออกมาใช้บังคับตามความจำเป็น
 ทางเศรษฐกิจและสังคม แต่รัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายของแต่ละมลรัฐ
 และกฎหมายของรัฐบาลกลาง จะขัดต่อรัฐธรรมนูญของสหรัฐไม่ได้ การชี้ขาด
 ในปัญหานี้เป็นอำนาจของศาลมลรัฐ หรือ ศาลรัฐบาลกลางแล้วแต่กรณี

และศาลฎีกาของสหรัฐเป็นสถาบันสุดท้ายที่จะวินิจฉัยว่า กฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่¹⁸⁴

ส่วนวิธีพิจารณาความอาญาของมลรัฐได้รับความสนใจจากศาลฎีกาอย่างจริงจัง ในสมัยที่ Earl Warren ดำรงตำแหน่งประธานศาลฎีกาของสหรัฐ โดยศาลฎีกา ได้ตีความขยายบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ ไปบังคับแก่วิธีพิจารณาความอาญาของมลรัฐอย่างกว้างขวาง และทำให้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาถูก เรียกอีกชื่อว่ากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแนวรัฐธรรมนูญ¹⁸⁵ (Constitutional Criminal Procedure)

รัฐธรรมนูญของสหรัฐได้ประกาศใช้เมื่อ พ.ศ. 2330 (ค.ศ. 1787) และมีบทแก้ไขเพิ่มเติม (Amendments) ต่อมาอีกรวม 25 ฉบับ บทแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 1 ถึง ฉบับที่ 10 ประกาศใช้บังคับเมื่อ พ.ศ. 2334 และเนื่องจากบทแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 1 ถึงฉบับที่ 10 นี้ ได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ ของบุคคลที่เกี่ยวกับวิธีพิจารณาความอาญา คือ บทแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4 (Fourth Amendment), ฉบับที่ 5 (Fifth Amendment), ฉบับที่ 6 (Sixth Amendment) และ ฉบับที่ 8 (Eighth Amendment)¹⁸⁶

Fifth Amendment บัญญัติคุ้มครองสิทธิของบุคคล ดังนี้

1. ในคดีอาญาที่มีระวางโทษประหารชีวิต หรือ คดีอุกฉกรรจ์ จะต้องได้รับแจ้ง เป็นลายลักษณ์อักษรให้พิจารณาคดีจากคณะลูกขุนใหญ่ (Grand Jury) ก่อน

¹⁸⁴ วิจารณ์ พันธนะ, "วิธีพิจารณาความอาญาในสหรัฐอเมริกา", กฎหมาย, 25 (กันยายน-ตุลาคม 2521) : 39 - 40.

¹⁸⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 40-41.

¹⁸⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 41.

2. ห้ามลงโทษบุคคลซ้ำในการกระทำผิดครั้งเดียว
3. ห้ามบังคับบุคคลให้การรับทราบตนเอง
4. ห้ามกระทำการใด ๆ อันเป็นการจำกัดสิทธิในชีวิต เสรีภาพ และทรัพย์สินของบุคคล โดยไม่ผ่านกระบวนการยุติธรรมแห่งกฎหมาย (Due process of Law)

Sixth Amendment ให้สิทธิแก่ผู้ต้องหา หรือจำเลย ในคดีอาญา ได้แก่

1. ได้รับการพิจารณาโดย รวดเร็ว เปิดเผย และ โดยลูกขุนที่ปราศจากความลำเอียงของรัฐ หรือท้องถิ่น ซึ่งการกระทำผิดได้เกิดขึ้น
2. ได้รับแจ้งถึงลักษณะและ เหตุแห่งข้อกล่าวหา
3. เเชิญหน้ากับพยานที่เป็นปฏิปักษ์
4. เรียกพยานซึ่งเป็นประโยชน์แก่ตัวเองมาให้การ
5. ได้รับความช่วยเหลือจากทนายในการต่อสู้คดี

ในสหรัฐอเมริกา การสอบสวนคดีอาญาเป็นการแสวงหาข้อเท็จจริง โดยการสอบสวนผู้ต้องสงสัยจะเริ่มเมื่อใดนั้น ต้องถือเอาตามความเข้าใจของผู้ต้องสงสัยว่าเขาเข้าใจอย่างมีเหตุผลหรือไม่ว่า เขากำลังถูกสอบสวน มิได้ถือเอาตามความประสงค์ของผู้บังคับใช้กฎหมาย อนึ่ง มีหลักที่ยึดถือกันว่าการสอบสวนโดยการ ใช้กำลัง หรือการทารุณโหดร้ายต่าง ๆ และการปฏิเสธสิทธิของผู้ต้องหาตามรัฐธรรมนูญของสหรัฐแม้ว่าผู้ต้องหาจะให้การรับสารภาพ ก็ถือเป็นการรับสารภาพโดยไม่สมัครใจ ทำให้ไม่สามารถรับฟังคำรับสารภาพดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานได้ และตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1966 เป็นต้นมา ศาลได้ให้ความสำคัญกับการสอบสวน เพื่อให้ได้มาซึ่งคำรับสารภาพโดยสมัครใจ โดยศาลได้กำหนด Miranda Rules เป็นหลักในการปฏิบัติว่า ผู้ต้องสงสัยจะต้อง ได้รับการเตือนถึงสิทธิตามรัฐธรรมนูญก่อนการสอบสวนในระหว่างการควบคุม (Custodial Interrogation) มิฉะนั้น คำรับสารภาพที่ได้รับมา จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานไม่ได้ (Miranda V. Arizona, 1966) 187

187. ก่อเกียรติ เอี่ยมบุตรสมบัติ, "หลักการรับฟังคำรับสารภาพของผู้ต้องหา" วิทยานิพนธ์ปริณฎมทนายนิติท ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527, หน้า 113.

Miranda Rules นี้ มีผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติของตำรวจ โดยก่อนทำการสอบสวนผู้ต้องสงสัย เจ้าพนักงานจะต้องปฏิบัติดังต่อไปนี้¹⁶⁸

1. เจ้าพนักงานต้องแสดงความบริสุทธิ์ก่อนและแสดงตนเป็นเจ้าพนักงานต่อผู้ต้องสงสัย
2. อธิบายข้อกล่าวหาหรือลักษณะของความผิด ให้แก่ผู้ต้องสงสัยทราบ
3. แจ้งให้ผู้ต้องสงสัยทราบว่า เจ้าพนักงานผู้ทำการสอบสวนจะทำการถามคำถามที่เกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา
4. แนะนำผู้ต้องสงสัยถึงสิทธิของเขาตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งปรากฏรายละเอียดตาม
5. ภายหลังจากให้คำเตือนตาม Miranda Rules แล้ว เจ้าพนักงานต้องถามผู้ต้องสงสัยว่า เข้าใจสิทธิทั้งหมดหรือไม่ และต้องการสละสิทธิที่จะไม่ให้การ หรือสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากทนายหรือไม่ พร้อมกับบันทึกคำเตือนและคำตอบของผู้ต้องสงสัย ไว้ในคำให้การ

จาก Sixth Amendment จะเห็นได้ว่า เป็นบทบัญญัติที่เป็นหลักประกันคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องสงสัย หรือจำเลยในการดำเนินคดีอาญา โดยให้สิทธิแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ซึ่งจะต้องได้รับแจ้งถึงลักษณะและเหตุแห่งข้อกล่าวหา¹⁶⁹ และในทางปฏิบัติของเจ้าพนักงานตำรวจในการ

¹⁶⁸ ก่อเกียรติ เอี่ยมบุตรลพ, "หลักการรับฟังคำรับสารภาพของผู้ต้องหา" วิทยานพนธ์ปริณามหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527, หน้า 114-115.

¹⁶⁹ บทบัญญัติภาษาอังกฤษ มีข้อความว่า "Amendment VI : In all Criminal Prosecutions, the accused shall enjoy the right to a speedy and public Trial, by an impartial jury and to be informed of the nature and cause of the accusation; to be confronted with the witness against him; to have compulsory process for obtaining witnesses in his favor, and to have the assistance of counsel of his defense."

สอบสวนผู้ต้องหาหรือผู้ต้องสงสัย ก่อนทำการสอบถามคำให้การจะต้องแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหาหรือผู้ต้องสงสัย กล่าวคือ อธิบายข้อกล่าวหาหรือลักษณะของความผิดให้แก่ผู้ต้องหา หรือผู้ต้องสงสัยทราบ และต้องแนะนำถึงสิทธิของผู้ต้องหาหรือผู้ต้องสงสัยตามรัฐธรรมนูญ ดังปรากฏตาม Miranda Rules

(2) ประเทศอังกฤษ การดำเนินคดีอาญาในประเทศอังกฤษเป็นระบบกล่าวหา (Accusatorial System) และถือหลักว่าประชาชนทุกคนมีสิทธิฟ้องคดีอาญาได้ทั้ง ๆ ที่ตนมิได้รับความกระทบกระเทือนจากความผิดอาญาที่เกิดขึ้นนั้น เว้นแต่ความผิดบางประเภท ซึ่งกฎหมายบัญญัติไว้ให้ฟ้องได้โดย Director of Public Prosecution เท่านั้น เช่นความผิดตาม Official Secrets Act เป็นต้นและหากบุคคลอื่นประสงค์จะฟ้องในความผิดดังกล่าวจะต้องได้รับอนุญาตจาก Attorney General หรือ Secretary of States เสียก่อน¹⁷⁰ ดังนั้น โดยทั่วไปเจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจหน้าที่สืบสวนสอบสวนและฟ้องร้องคดีอาญาต่อศาล เอกชน เจ้าพนักงานอื่นของรัฐบาล หรือ เจ้าพนักงานส่วนการปกครองท้องถิ่น ชอบที่จะฟ้องร้องคดีอาญาได้เช่นเดียวกัน

เมื่อมีการกระทำผิดอาญาเกิดขึ้น เจ้าพนักงานตำรวจมีหน้าที่แสวงหาข้อเท็จจริง และรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดนั้น เจ้าพนักงานตำรวจมีสิทธิที่จะสอบถามปากคำบุคคลใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดหรือไม่ และเมื่อตัดสินใจที่จะกล่าวหาบุคคลใดบุคคลหนึ่งว่ากระทำผิดอาญา เจ้าพนักงานตำรวจจะต้องแจ้งข้อหา ให้บุคคลนั้นทราบ¹⁷¹ และให้คำเตือนแก่บุคคลนั้นก่อนที่จะตั้งคำถาม คำเตือนควรเป็น

¹⁷⁰ ประเทือง กิริติบุตร, ความเป็นธรรมในการฟ้องคดีอาญา, เอกสารวิจัยส่วนบุคคล นักศึกษาวิทยาลัยบ็องกันราชอาณาจักร รุ่น 15, 2516, หน้า 16.

¹⁷¹ คณิง ภาไชย, "วิธีพิจารณาความอาญาตามกฎหมายอังกฤษ", วารสารอัยการ, 10(มกราคม 2530) : 21.

ดังนี้ "ท่านประสงค์ที่จะแก้ข้อหาประการใดบ้างหรือไม่ ท่านไม่จำเป็นต้องกล่าวข้อความใดจนกว่าท่านประสงค์เช่นนั้น แต่เมื่อท่านกล่าวออกมาแล้วจะจดลงไว้และนำไปใช้เป็นพยานหลักฐานได้" (Do you wish to say anything? You are not obliged to say anything unless you wish to do so but whatever you say will be taken down in writing and may be given in evidence)¹⁷²

การแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องสงสัยหรือผู้ต้องหาทราบนั้น เจ้าพนักงานตำรวจต้องแจ้งเรื่องราว หรือเหตุการณ์ที่กล่าวหาผู้ต้องสงสัย หรือผู้ต้องหา กระทำขึ้นอันเป็นความผิด (...to inform him of the grounds on which the proposed to act.....) ¹⁷³ ทั้งนี้ โดยเทียบเคียงกับคดี Ridge V. Baldwin and Others (1964) ¹⁷⁴

(3) ประเทศเยอรมันตะวันตก การสอบสวนคดีอาญาเป็นอำนาจของพนักงานอัยการ ซึ่งสังกัดกระทรวงยุติธรรม และมีตำรวจฝ่ายคดีอาชญากรรม (Kriminal Polizei) เป็นเจ้าพนักงานมีหน้าที่ช่วยเหลือพนักงานอัยการทำการสอบสวนคดีอาญา โดยต้องปฏิบัติตามคำร้องขอของพนักงานอัยการ เช่น ทำหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐาน สอบสวนพยาน เป็นต้น

¹⁷² Judges' Rules III (a) Judges' Rules นี้ ไม่มีอำนาจบังคับตามกฎหมาย แต่เป็นการบริหารการใช้ดุลพินิจในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจผู้มีอำนาจบังคับใช้กฎหมายต่อผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ซึ่งทำให้คำรับสารภาพที่ได้จากการปฏิบัติตาม Judges' Rules สามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้

¹⁷³ S.H. Bailey, C.A. Cross and J.F. Garner, *Supra* note 7, p.367.

¹⁷⁴ คู่มือกฎหมายอาญาไทย ฉบับที่ 2, หน้า 12.

ตำรวจอาจสอบสวนผู้ต้องหาและพยานได้ ในทางปฏิบัติคดีที่พนักงานอัยการสอบสวนมีจำนวนเล็กน้อย เพราะพนักงานอัยการมีจำนวนจำกัด ผู้ที่สอบสวนโดยมากเป็นตำรวจ ซึ่งสังกัดกระทรวงมหาดไทย ดังนั้น คดีอาญาส่วนมากตำรวจเป็นผู้สอบสวนเอง แต่จะต้องรายงานไปยังอัยการ ในคดีอาญาที่สำคัญ ๆ เช่น คดีที่มีปัญหายุ่งยาก คดีเกี่ยวกับความผิดทางเพศ คดีฉ้อโกงรายใหญ่ ๆ และในคดีอุกฉกรรจ์ เมื่อมีการกระทำความผิดเหล่านี้เกิดขึ้น ตำรวจจะรายงานให้พนักงานอัยการทราบ ซึ่งพนักงานอัยการอาจเข้าทำการสอบสวนเองได้ แต่ในคดีอาญาธรรมดาโดยทั่วไป ตำรวจจะทำการสอบสวนเอง แล้วส่งสำนวนไปยังพนักงานอัยการ เพื่อสั่งว่าควรจะสอบสวนเพิ่มเติมอย่างไรหรือไม่สำหรับคดีอาญาที่ร้ายแรงดังกล่าวข้างต้นมีระเบียบให้พนักงานอัยการต้องไปสอบสวนผู้ต้องหาและพยานสำคัญ ๆ เอง แต่ทั้งนี้ ไม่มีข้อห้ามตำรวจที่จะสอบสวนผู้ต้องหาและพยานสำคัญ ๆ ก่อนเพราะตำรวจในเขอรมันมีฐานะสองฐานะ คือ ฐานะที่เป็นผู้ช่วยพนักงานอัยการ และฐานะตำรวจซึ่งมีหน้าที่สืบสวนการกระทำผิดอาญาและดำเนินการต่าง ๆ ได้ทุกอย่างเท่าที่จะป้องกันมิให้พยานในคดีสูญหาย¹⁷⁵

พนักงานอัยการมีหน้าที่รักษากฎหมาย แต่ในเวลาเดียวกันก็มีหน้าที่คุ้มครองผู้ต้องหาด้วย ผู้เสียหายอาจร้องทุกข์ต่อพนักงานอัยการได้ และนอกจากนั้นหากพนักงานอัยการเชื่อว่ามีกรกระทำผิดเกิดขึ้นแต่ตำรวจยังไม่ทำการสืบสวนสอบสวนก็อาจขอให้ตำรวจ ทำการสืบสวนสอบสวนหรือรายงานได้หรือ ถ้าพนักงานอัยการเห็นสมควร จะทำการสอบสวนเสียเองก็ได้โดยมีตำรวจเป็นผู้ช่วยเหลือ¹⁷⁶

¹⁷⁵ หนุค แสงอุทัย, "ตำรวจและการสอบสวนคดี" เอกสารประกอบการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 6-5/2505, หน้า 1.

¹⁷⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 2.

การสอบสวนผู้ต้องหา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
เยอรมัน มาตรา 136¹⁷⁷ กำหนดให้เจ้าพนักงานผู้ทำการสอบปากคำผู้ต้อง
หาคาเนินการ ดังต่อไปนี้

1. เมื่อเริ่มการสอบปากคำผู้ต้องหาครั้งแรก จะต้องมีการแจ้ง
ให้ผู้ต้องหาทราบว่า เขาถูกกล่าวหาว่า ได้กระทำความผิดอะไร และการกระทำของ
เขานั้น เป็นความผิดตามบทกฎหมายมาตราใด และจะต้องมีการชี้แจงให้เขา
ทราบต่อไปด้วยว่า ตามกฎหมายเขามีอิสระที่จะให้การแก้ข้อกล่าวหาหรือจะ
ไม่ให้การก็ได้ และก่อนการสอบปากคำเขาทุกครั้ง จะต้องถามเขาดังทนาย
ที่เขาเลือกเอง นอกจากนี้จะต้องแจ้งให้เขาทราบด้วยว่า เขามีสิทธิที่จะขอให้
สอบสวนพยานหลักฐานที่เป็นผลดีต่อเขา โดยเฉพาะกรณีจะต้องแจ้งให้ผู้ต้อง
หาทราบด้วยว่า เขาอาจให้การเป็นหนังสือได้

¹⁷⁷ วิทยุบัญญัติที่เป็นภาษาอังกฤษ มีข้อความว่า Section 136 : First
Examination

I. At the commencement of the first examination the
accused shall be informed of the act with which he is charged and
of the applicable penal provisions. It shall be pointed out to him
that the law grants him the right to respond to the accusation, or
not to answer regarding the charge, and at all times, even before
his examination, to consult with defense counsel of his choice.
In appropriate cases the accused shall be informed that he may
respond in writing.

II. The examination is to afford the accused an opportu-
nity to remove the grounds for suspicion existing against him and
to present the facts which are favorable to him.

III. During the first examination of the accused atten-
tion shall also be given to the ascertainment of his personal
circumstances.

2. ในการสอบปากคำผู้ต้องหาจะต้อง เปิดโอกาสให้เขาที่จะขจัดข้อที่กล่าวหา นั้น และนำข้อเท็จจริงที่เป็นผลดีมาสืบแสดงได้

3. ในการสอบปากคำผู้ต้องหาครั้งแรก จะต้องสอบสวนถึงฐานะในทางส่วนตัวของเขาคด้วย

(4) ประเทศญี่ปุ่น การดำเนินคดีอาญาในประเทศญี่ปุ่น พนักงานอัยการเป็นผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาลเท่านั้น เอกชนจะฟ้องคดีอาญาโดยตนเองไม่ได้ การสอบสวนคดีอาญานั้น มีพนักงานอัยการเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวน และมีเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีเป็นผู้ทำการสอบสวนเช่นเดียวกันแต่อยู่ในฐานะเป็นผู้ช่วยเหลือพนักงานอัยการ พนักงานอัยการมีอำนาจทำการสอบสวนด้วยตนเองทั้งหมด หรือจะสั่งให้พนักงานตำรวจช่วยสอบสวนแทน หรือจะทำการสอบสวนร่วมกันก็ได้¹⁷⁸

การสอบสวนผู้ต้องสงสัย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่นกำหนดให้เจ้าพนักงานที่ทำการสอบสวนผู้ต้องสงสัยดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1. เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีซึ่งได้จับผู้ต้องสงสัยโดยมีหมายจับหรือรับผู้ต้องสงสัย ซึ่งถูกจับโดยมีหมายจับไว้ ต้องแจ้งให้ผู้ต้องสงสัยทราบถึงข้อเท็จจริงประกอบความผิด และสิทธิแห่งกฎหมายและให้โอกาสอธิบายเรื่องดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตามหากผู้ต้องสงสัยแสดงให้เห็นว่าเขามีทนายแล้ว จะไม่แจ้งให้ผู้ต้องสงสัยทราบถึงสิทธิที่จะมีทนายก็ได้¹⁷⁹ (... , he must first inform him immediately of the nature of the crime charged and of his right to obtain counsel and must

¹⁷⁸ สักยา อรรถธาริ, "อำนาจพนักงานอัยการเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญา" วิทยานิพนธ์ปริณามทานันตพิท ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520, หน้า 107.

¹⁷⁹ Dandeo Shigemitsu, *Supra* note 2, p. 314-315.

then give him an opportunity to make any explanation he wish. However, if the suspect indicates upon inquiry that he has already retained counsel, no notification of that right is necessary.

2. พนักงานอัยการซึ่งได้จับผู้ต้องสงสัย โดยมีหมายจับ หรือรับผู้ต้องสงสัย ซึ่งจับโดยมีหมายจับไว้ (ยกเว้นผู้ต้องสงสัยที่เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีได้ส่งตัวมายังพนักงานอัยการ) ต้องแจ้งให้ผู้ต้องสงสัยทราบถึงข้อเท็จจริงประกอบความผิด และสิทธิแต่งตั้งทนาย และให้โอกาสอธิบายเรื่องดังกล่าว¹⁸⁰ (...., he must immediately inform him of the nature of the offence charges, and if he has no counsel, of his right to select counsel, and must thereafter give him an opportunity to make any explanation he wish)

ในประเทศญี่ปุ่น จึงเห็นได้ว่า การสอบสวนปากคำผู้ต้องสงสัย เจ้าพนักงานผู้ทำการสอบสวนจะต้องแจ้งให้ผู้ต้องสงสัยทราบถึงข้อเท็จจริงอันเป็นความผิดและสิทธิที่จะแต่งตั้งทนาย และต้องให้โอกาสแก่ผู้ต้องสงสัยที่จะอธิบายในสิ่งที่เขาต้องการ

การสอบปากคำผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนนี้ จากกฎหมายทั้งสี่ประเทศที่ผู้เขียน ได้กล่าวมาแล้ว มีประเทศที่ใช้กฎหมายในระบบ Civil Law คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศอังกฤษ ทุกประเทศเจ้าพนักงานผู้ทำการสอบปากคำผู้ต้องหา จะต้องเริ่มต้น โดยการแจ้งข้อเท็จจริง ที่กล่าวหาว่าผู้ต้องหาหรือผู้ต้องสงสัยนั้น ได้กระทำความผิดกฎหมายอย่างไร โดยเฉพาะประเทศเยอรมันตะวันตกยังต้องยืนยันด้วยว่า การกระทำของผู้ต้องหาหรือผู้ต้องสงสัย เข้าข่ายเป็นความผิดกฎหมายมาตราใด กล่าวคือ ต้องแจ้งทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่ผู้ต้องหาผู้นั้นถูกกล่าวหา

¹⁸⁰ Dando Shigemitzu, *Supra* note 2, p. 315.

สำหรับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 ซึ่งได้บัญญัติไว้ โดยเฉพาะในเรื่องการสอบปากคำผู้ต้องหา อันเป็นการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนประการหนึ่ง ว่าจะต้องมีการแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบก่อนทำการสอบสวนปากคำผู้ต้องหานั้น แต่ก็มิได้บัญญัติว่าจะต้องแจ้งอย่างไร และ ได้มีนักวิชาการหลายท่าน ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ในแนวเดียวกัน ซึ่งผู้เขียนขอเสนอความเห็นของนักวิชาการท่านหนึ่งมากล่าวไว้ คือ

ศาสตราจารย์คณิง ภาไชย ได้ให้ความเห็นว่า การแจ้งข้อหาจะต้องแจ้งรายละเอียดของความผิดที่กล่าวหาและฐานความผิดนั้น เช่น เมื่อมีการแจ้งข้อหาว่าลักทรัพย์ เจ้าพนักงานย่อมจะแจ้งให้ทราบด้วยว่า ผู้ต้องหาถูกกล่าวหาว่าลักทรัพย์อะไร ทรัพย์ของใคร ที่ไหน เมื่อใด และเอาไปโดยพฤติการณ์อย่างใด เป็นต้น¹⁸¹ และสาระสำคัญของ การแจ้งข้อหา มิได้อยู่ที่ฐานความผิดที่แจ้ง หรือชื่อพระราชบัญญัติที่บัญญัติความผิดเท่านั้น แต่อยู่ที่พฤติการณ์อันเป็นเนื้อหาของความผิดที่กล่าวหา รวมทั้งสภาพของข้อหาด้วยว่าพอที่จะทำให้ผู้ต้องหาทราบหรือไม่ว่า คนถูกกล่าวหาว่ากระทำการอันเป็นความผิดในเรื่องใด อย่างไร ทั้งนี้ ก็เพื่อให้ผู้ต้องหาทราบว่า คนถูกกล่าวหาว่า ได้กระทำความผิดในเรื่องใด คนจะได้ให้การตอบโต้ หรือตอบรับข้อหา นั้นได้¹⁸²

มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ได้อิงวินิจฉัยในแนวเดียวกับความเห็นดังกล่าว คือ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 890/2494 "พนักงานสอบสวนสอบสวนผู้ต้องหาเฉพาะในความผิดฐานลักทรัพย์ และพนักงานอัยการก็ฟ้องจำเลยฐานลักทรัพย์ แต่ครั้งเมื่อสืบพยานโจทก์ได้ 2 ปาก โจทก์ขอแก้ไขฟ้อง เป็นปล้นทรัพย์ วินิจฉัยว่าเมื่อไม่ปรากฏว่า ผู้สอบสวนได้แจ้งข้อหา บรรยายข้อเท็จจริงแห่งความผิดแก่ผู้ต้องหา เข้าลักษณะปล้นทรัพย์แต่ประการใด ย่อมถือว่า ไม่มีการสอบสวนความผิดฐานปล้นทรัพย์"

181 คณิง ภาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, หน้า 292.

182 เรื่องเดียวกัน, หน้า 293.

ในทางปฏิบัติการอัยการ เคยมีหนังสือตอบการหาหรือของพนักงานอัยการว่า "การแจ้งข้อหา นั้น คือ การแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบว่า ผู้ต้องหาถูกกล่าวหาว่า กระทำการอันใด ซึ่งเป็นความผิด" 183

ผู้เขียนมีความเห็นว่า การแจ้งข้อหา ก่อนเริ่มสอบปากคำผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 มาจากหลักฟังความทุกฝ่าย กล่าวคือ ในการสอบสวนคดีอาญา พนักงานสอบสวนจะต้องฟังข้อเท็จจริงจากฝ่ายผู้กล่าวหาและผู้ถูกกล่าวหา การที่ผู้ถูกกล่าวหาจะให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องที่ถูกล่ามทาได้ถูกต้องนั้น ผู้ถูกกล่าวหาจะต้องทราบและเข้าใจว่า ตนถูกล่ามทาว่ากระทำการใด ๆ ซึ่งเป็นความผิด ดังนั้น เจ้าพนักงานผู้สอบปากคำผู้ถูกกล่าวหาจึงต้องแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ และเข้าใจว่าเขากระทำการอันใด ซึ่งเจ้าพนักงานเห็นว่า เป็นความผิดอาญา และเมื่อเปรียบเทียบกับข้อหาในคำฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (5) ซึ่งบัญญัติว่า "การกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลย ได้กระทำความผิด ข้อเท็จจริงและรายละเอียดที่เกี่ยวกับเวลาและสถานที่ซึ่ง เกิดการกระทำนั้นว่าอีกทั้งบุคคลหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องด้วยพอสมควร เท่าที่จะทำให้จำเลยเข้าใจข้อหา ได้ดี" ในชั้นฟ้องร้องต่อศาล ศาลจะต้องส่งสำเนาคำฟ้องแก่จำเลยทุกคน ทั้งศาลยังต้องอ่านและอธิบายคำฟ้องนั้นให้จำเลยฟัง แล้วจึงถามว่าได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ จะให้การต่อสู้อย่างไรบ้าง ค่าให้การของจำเลยให้จกไว้ ถ้าจำเลย ไม่ยอมให้การ ก็ให้ศาลจกรายงานไว้¹⁸⁴ ห่อมเห็นได้ว่า ในชั้นฟ้องร้อง ศาลจะต้องแจ้งข้อหาในคำฟ้องนั้น ให้จำเลยทราบ โดยการอ่านและอธิบายคำฟ้อง จึงเป็นหลักการ เช่นเดียวกันกับชั้นสอบสวนที่จะต้องแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบนั่นเอง ทั้งการสอบสวนฟ้องร้องก็เป็นกระบวนการเดียวกัน¹⁸⁵ การแจ้งข้อหาในชั้นสอบสวนจึงควรมีข้อความทวนอง เช่นเดียวกันกับการ

183 อัยการนิเทศ, เล่ม 7, ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2484, หน้า 148.

184 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165 วรรคแรก

185 Dando Shigemitsu, Supra note 2, p.

แจ้งข้อหาในชั้นฟ้องร้อง แต่เนื่องจากข้อหาในชั้นสอบสวนยังไม่มีความแน่นอน อาจมีการแก้ไขเพิ่มเติมในเวลาต่อมาได้ และในเวลาที่เขาพนักงานจะต้องแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบนั้น เจ้าพนักงานอาจยังไม่ทราบข้อเท็จจริงในข้อหา นั้นอย่างครบถ้วน ข้อหาที่พนักงานสอบสวนจะต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบ จึง ต้อง เป็นข้อเท็จจริงที่ได้ความในขณะที่ยื่นฟ้องซึ่ง เป็นความผิด และการเป็นผู้ ต้องหาว่ากระทำความผิดมีผลไปถึง เรื่องการควบคุมและการขังที่มีระยะเวลา แยกต่างหากตามชนิดของความผิดอาญา และอัตราโทษของความผิดอาญา^{๑๘๖} พนักงานสอบสวนจึงชอบที่จะต้องยืนยันให้ผู้ต้องหาทราบว่า การกระทำความผิดกล่าวหาว่านั้น เข้าข่ายเป็นความผิดฐานใด เพื่อให้ผู้ต้องหา มีโอกาสคัดค้านและดำเนินการหามาตรการในการคุ้มครองตนเองได้ เช่น การร้องขอ ต่อศาลให้สั่งปล่อยตัวผู้ต้องหา ที่เกิดจากการขังที่มีชอบด้วยกฎหมาย ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 90^{๑๘๗} ฉะนั้น การแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบ จึงต้อง เป็นการแจ้งข้อเท็จจริงที่กล่าวหาว่า ผู้ต้องหา กระทำความผิดและฐานความผิดนั้น ๆ

แต่อย่างไรก็ตาม ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า การแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบเป็นการแจ้งฐานความผิด^{๑๘๘} ซึ่ง ไม่ตรงกับ หลักเกณฑ์ดังกล่าว ด้วยความเคารพ ผู้เขียน ไม่เห็นฟ้องด้วย เพราะการที่ให้แจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหา ก็เพื่อให้ผู้ต้องหาทราบว่า เขาถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ในเรื่องใด เขาจะ ได้ให้การตอบโต้หรือตอบรับในข้อหา นั้น ได้ การแจ้งฐานความผิดตามกฎหมาย ใดๆ ย่อม ไม่อาจทำให้ผู้ต้องหา เข้าใจข้อหา ในเรื่องนั้น ได้

^{๑๘๖} ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87

^{๑๘๗} คณิต อนุสร, "การแจ้งข้อหากับเสรีภาพของบุคคล, "วารสารอัยการ, 2(มกราคม 2522) : 23

^{๑๘๘} คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1250/2521 (ประชุมใหญ่) "หุ้นส่วนผู้จัดการแยกออก ทรัพย์สินของห้างหุ้นส่วนจำกัด หุ้นส่วนคนใดคนหนึ่ง เป็นผู้เสียหายมอบอำนาจ ให้ผู้อื่นร้องทุกข์ ได้ พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหาแก่จำเลยฐานแยกออก ไม่ได้แจ้งข้อหาตามพระราชบัญญัติกำหนด ความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนฯ พ.ศ. 2499 มาตรา 46 ฐานทางบุคคลเท็จ ถือไม่ได้ว่ามี การสอบสวนความผิดฐานนี้แล้ว อัยการฟ้องฐานนี้ไม่ได้"

ปัญหาที่ควรพิจารณาเกี่ยวกับ เรื่องการแจ้งข้อหาในการสอบสวน ผู้ต้องหาซึ่งบทบัญญัติ ความมาตรา 134 ได้วางหลักเกณฑ์ไว้ว่า จะต้องมีการ แจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบก่อนเริ่มทำการสอบสวนปากคำผู้ต้องหานั้น มีปัญหา ว่า การเริ่มทำการสอบสวนปากคำผู้ต้องหาจะถือว่าเริ่มที่จุดใด เนื่องจาก ก่อนที่พนักงานสอบสวนจะต้องแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบนั้น บทบัญญัติมาตรา ดังกล่าวให้ถาม ชื่อตัว นามสกุล ชาติ บังคับบิดามารดา อายุ อาชีพ ที่อยู่ ที่เกิด และในการให้การของผู้ต้องหานั้น ผู้ต้องหาจะให้การอย่างไรหรือไม่ ให้การก็ได้ และการถามชื่อและที่อยู่ของผู้ต้องหาโดยพนักงานสอบสวน ก็เพื่อ จะปฏิบัติตามกฎหมาย ดังนั้น หากผู้ต้องหา ไม่ยอมบอก หรือแกล้งบอกชื่อหรือที่อยู่ อันเป็นเท็จ จะมีความผิดฐาน ไม่ยอมบอก หรือแกล้งบอกชื่อหรือที่อยู่อันเป็น เท็จ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 367 หรือไม่ ซึ่งหากถือว่าการ สอบสวนผู้ต้องหาเริ่มตั้งแต่พนักงานสอบสวนถามชื่อตัว นามสกุล ฯลฯ การที่ ผู้ต้องหาไม่ยอมบอกชื่อ หรือแกล้งบอกชื่อหรือที่อยู่อันเป็นเท็จ ผู้ต้องหาย่อมไม่ มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 367 แต่ถ้าถือว่า สอบสวนผู้- ต้องหาเริ่มตั้งแต่แจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบ ผู้ต้องหาก็คือมีความผิดตามประมวล กฎหมายอาญา มาตรา 367 ในปัญหาดังกล่าวมีแง่คิดออกเป็น 2 แนวทางคือ

(1) แนวทางแรกเห็นว่า การสอบสวนผู้ต้องหาเริ่มที่พนักงาน สอบสวนถามชื่อตัว นามสกุล ชาติ บังคับบิดามารดา อายุ อาชีพ ที่อยู่ ที่เกิด และแจ้งข้อหาให้ทราบ ตามที่บัญญัติ ไว้ใน มาตรา 134 สิทธิของผู้ต้องหาที่จะ ให้การอย่างไรหรือไม่ให้การ ย่อมนำไปใช้ตั้งแต่เริ่มสอบถาม ชื่อ นามสกุล ชาติ บังคับบิดามารดา อายุ อาชีพ ที่อยู่ ที่เกิด ซึ่งเป็นข้อมูลส่วนตัว จนถึง เนื้อหาของคดี

(2) แนวทางที่สองเห็นว่า การสอบสวนผู้ต้องหาเริ่มที่พนักงาน สอบสวนแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบ สิทธิของผู้ต้องหา ที่จะให้การอย่างไร หรือไม่ให้การ จึงนำไปใช้ได้เฉพาะใน เนื้อหาของคดีเท่านั้น ก่อนการแจ้ง ข้อหาของพนักงานสอบสวนซึ่งจะต้องถามชื่อ นามสกุล ชาติ บังคับบิดามารดา อายุ อาชีพ ที่อยู่ ที่เกิด นั้น เป็นข้อมูลส่วนตัวของผู้ต้องหา เพื่อป้องกันการ สอบสวนผู้ต้องหาผิดตัว

สำหรับผู้เขียนเห็นด้วยกับแนวทางที่สอง เพราะการคาเนินคดีในระบบกล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหา มีฐานะเป็นประธานในคดี มีสิทธิต่าง ๆ เช่น สิทธิที่จะให้การแก้ข้อกล่าวหา สิทธิที่จะ ไม่ให้การเลย ในเรื่องที่ถูกล่าวหา ซึ่งสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาทั้งกล่าว ก็ได้นำมาบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134¹⁸⁸ สิทธิที่จะให้การแก้ข้อกล่าวหาตัวเอง ทำให้ต้องมีการแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบ และผู้ต้องหาจะให้การแก้ข้อกล่าวหาอย่างใดก็ได้ ฉะนั้น การสอบสวนผู้ต้องหา ก็เพื่อต้องการทราบข้อเท็จจริงอันเกี่ยวกับเนื้อหาของคดี การสอบสวนผู้ต้องหา จึงต้องเริ่มที่การแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.6 ผลของการแจ้งข้อหา

3.6.1 การฟ้องคดีอาญาต่อศาลของพนักงานอัยการ ในการสอบสวนความผิดอาญาใด ๆ เมื่อปรากฏผลจากการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนแล้ว ทำให้พนักงานสอบสวนมีเหตุอันควร เชื่อว่ามีข้อเท็จจริงซึ่งมีความผิดเกิดขึ้นจริง และบุคคลที่ตกอยู่ในฐานะผู้ต้องหา เป็นผู้กระทำความผิดนั้น เจ้าพนักงานจะต้องนำข้อเท็จจริง ซึ่งเป็นความผิดดังกล่าว ไปแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบ ทั้งนี้ อาจจะใช้มาตรการต่าง ๆ เช่น การออกหมายเรียกหมายจับ เป็นต้นแล้วแต่กรณี เพื่อให้ได้ตัวผู้ต้องหา และทำการแจ้งข้อเท็จจริงซึ่งเป็นความผิดนั้น หรือข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบก่อนสอบปากคำผู้ต้องหาไว้ อันเป็นไปตามหลักฟังความทุกฝ่าย ซึ่งเป็นสิทธิของผู้ต้องหาในการที่จะต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ในฐานะที่เขาเป็นประธานในคดี หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ "สิทธิที่จะให้การแก้ข้อกล่าวหา" นั่นเอง ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้ ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 หลังจากนั้นอาจมีการรวบรวมพยานหลักฐานอื่น ๆ อีก จนเห็นว่า การสอบสวนเสร็จสิ้น พนักงานสอบสวนจึงจะมีความเห็นในคดีนั้นว่า ควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา และหากพนักงานอัยการเชื่อว่า คดีมีมูลก็จะสั่งฟ้องผู้ต้องหา แล้วฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล จะเห็นได้ว่าการสอบสวนความผิดอาญา ที่พนักงานอัยการจะนำไปฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลไว้นั้น จะต้องประกอบด้วยสองส่วน ส่วนแรกเป็นการรวบรวมพยานหลักฐานและการใช้มาตรการบังคับ ส่วนที่สองเป็นการนำเอาข้อเท็จจริงซึ่งเป็นความผิด โดยได้จากการรวบรวมพยานหลักฐานในส่วนแรกไปแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบ และเตือนให้ผู้ต้องหาทราบว่า ถ้อยคำที่ผู้ต้องหากล่าวานั้น อาจใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันตัวเขาในการพิจารณาได้ เมื่อผู้ต้องหาเต็มใจให้การอย่างใด ก็ให้จดคำให้การไว้ ถ้าผู้ต้องหาไม่เต็มใจให้การเลย ก็บันทึกไว้ตามที่บัญญัติไว้ ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 ซึ่งกฎหมายบังคับให้กระทำ และการสอบปากคำผู้ต้องหาในส่วนที่สองนี้ หากผู้ต้องหาให้การอย่างใด ย่อมใช้เป็นพยานหลักฐานได้ การสอบปากคำผู้ต้องหานี้จึงเป็นการรวบรวมพยานหลักฐานอย่างหนึ่ง การแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบในการสอบสวนจึงเป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวนผู้ต้องหา และเป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวนทั้งหมดในกระบวนการสอบสวนคดีอาญานั้น ๆ ดังนั้น การสอบสวนเสร็จสิ้นก็จะนำไปฟ้องร้องผู้ต้องหาต่อศาลได้ นอกจากนี้การรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนแล้ว จะต้องมีการแจ้งข้อหาในคดี

อาญานั้น ๗ ให้ผู้ต้องหาทราบด้วย การไม่แจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบตาม
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 ย่อมเป็นการฝ่าฝืนหลัก
ทั้งความทุกฝ่าย¹⁸⁰ และมีผลทำให้พนักงานอัยการนำคดีอาญานั้น ไปฟ้องร้อง
ต่อศาล ไม่ได้ แม้การสอบสวนคดีนั้น ได้เสร็จสิ้นแล้ว ประมวลกฎหมายวิธี
พิจารณาความอาญา มาตรา 140 ก็ตาม เพราะการสอบสวนเสร็จสิ้นตาม
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 140 หมายถึง ไม่มีอะไร
จะสอบสวนต่อไปแล้ว ความในคัมภีร์ภาษาอังกฤษใช้คำว่า "The inquiry
is complete" และคำว่า "เสร็จ" ก็มีสองความหมาย คือ เสร็จโดย
ฟ้อง ได้ และเสร็จฟ้อง ไม่ได้¹⁸¹ ทั้งคำว่า "เสร็จ" ตามมาตรานี้ ยัง
ครอบคลุมถึงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 149¹⁸² และ
มาตรา 142 ด้วย¹⁸³

จากเหตุผลดังกล่าวการแจ้งข้อหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
ความอาญา มาตรา 134 จึงมีความสัมพันธ์กับการฟ้องคดีของพนักงานอัยการ
ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 ซึ่งห้ามมิให้พนักงาน
อัยการยื่นฟ้องคดีใดต่อศาล โดยมี ได้มีการสอบสวนความผิดนั้นก่อน เพราะ
"การสอบสวนความผิด" นี้ นอกจากจะหมายถึงการรวบรวมพยานหลักฐาน
ของพนักงานสอบสวนแล้ว ต้องรวมทั้งการสอบสวนผู้ต้องหาโดยการแจ้งข้อหา
ให้ผู้ต้องหาทราบด้วย ผลของการฝ่าฝืนไม่แจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบ ย่อม
ทำให้พนักงานอัยการนำข้อหาที่นั้นมาฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล ไม่ได้ เช่นคำพิพากษา
ฎีกาที่ 99/2481 วินิจฉัยว่า "โจทก์ฟ้องจาเลขฐานกระทำอนาจาร

¹⁸⁰ คณิตา ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 46.

¹⁸¹ พุศุค แสงอุทัย, รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุง
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 489-10/2517, หน้า 4.

¹⁸² กวีธร พันธุลาภ, รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุง
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 489-10/2517, หน้า 4.

¹⁸³ มนูญ บริสุทธิ์, รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุง
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 489-10/2517, หน้า 4.

เป็นความผิดที่พนักงานสอบสวน แจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหาไว้แต่เดิม ภายหลังปรากฏจากการพิจารณาของศาลว่า จำเลยกระทำความผิดฐานพยายามชิงทรัพย์ด้วย ใจทงจึงฟ้องเพิ่มเติมฐานพยายามชิงทรัพย์อีกกระทงหนึ่ง วินิจฉัยว่า พนักงานอัยการ ไม่มีอำนาจฟ้องเพิ่มเติม เพราะความผิดฐานพยายามชิงทรัพย์ ยังมี ได้มีการสอบสวน"

การที่กฎหมายบังคับให้พนักงานสอบสวน ต้องแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบก่อนสอบปากคำผู้ต้องหา ก็เพื่อให้ผู้ต้องหาเข้าใจข้อหาและมีสิทธิแก้ข้อกล่าวหา และเสนอข้อเท็จจริงอันเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ได้ ซึ่งผู้ต้องหาจะต้องอยู่ในสภาพที่เข้าใจข้อหาและสามารถต่อสู้คดีได้ ดังนั้น หากผู้ต้องหาไม่อยู่ในสภาพที่จะเข้าใจข้อหาและแก้ข้อหา นั้น ได้ เช่น ผู้ต้องหาเจ็บป่วยมาก พนักงานสอบสวนจะแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหานั้น ไม่ได้ จนกว่าผู้ต้องหาจะมีสภาพที่จะเข้าใจข้อหาและสามารถให้การแก้ข้อหา นั้น ได้ ส่วนการสอบสวนพยานอื่น ๆ พนักงานสอบสวนย่อมกระทำได้ เพราะการสอบสวนไม่จำเป็นต้องมีผู้ต้องหาด้วย¹⁸⁴ และหากการสอบสวนเสร็จสิ้น พนักงานสอบสวนย่อมมีความเห็นความท้ายสำนวนว่า ควรสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องผู้ต้องหา แม้พนักงานอัยการจะมีคำสั่งฟ้องผู้ต้องหานั้นก็ยังไม่อาจฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลได้ จนกว่าจะ ได้มีการสอบสวนผู้ต้องหาที่เจ็บป่วยนั้นเสียก่อน ซึ่งรวมถึงการแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบ และถ้าหาก ได้มีการสอบปากคำผู้ต้องหาที่อยู่ในสภาพที่สามารถเข้าใจข้อหาและให้การได้ พนักงานอัยการอาจสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหานั้นก็ได้ ส่วนกรณีที่พนักงานสอบสวนมีเหตุควรเชื่อว่า ผู้ต้องหาเป็นบุคคลวิกลจริตและไม่สามารถต่อสู้คดีได้ พนักงานสอบสวนต้องสั่งให้แพทย์ตรวจผู้ต้องหานั้น หากพนักงานสอบสวนเห็นว่า ผู้ต้องหาเป็นผู้วิกลจริต และ ไม่สามารถต่อสู้คดีได้ พนักงานสอบสวนจะต้องงดการสอบสวนผู้ต้องหา ไว้จนกว่าจะหาย เป็นปกติ¹⁸⁵ และหากการสอบสวนคดีนั้นข้อ ไป ได้ หากการสอบสวนเสร็จสิ้นก็ย่อมมีความเห็นสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องผู้ต้องหานั้น ได้ ในกรณีที่พนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องจะสั่งให้พนักงานสอบสวนหากการสอบสวนผู้ต้องหา เสียก่อน ซึ่งก็จะต้องรอให้

184 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130

185 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 14 วรรคสอง

ผู้ต้องหาหายจากการ เป็นผู้วิกลจริตและสามารถต่อสู้คดีได้ พนักงานอัยการจึงจะฟ้องผู้ต้องหาที่ศาลได้

ในกรณีที่นิติบุคคลเป็นผู้ต้องหา นิติบุคคลเป็นบุคคลตามกฎหมายที่กฎหมายรับรองให้มีสภาพเสมือนบุคคลธรรมดาที่มีสิทธิและหน้าที่^{1๑๖} นิติบุคคลจึงอาจกระทำความผิดอาญา ได้โดยผู้แทนของนิติบุคคลนั้น เมื่อนิติบุคคลไม่ว่าจะเป็นทบวงการเมือง วัตถุประสงค์ที่จดทะเบียนแล้ว บริษัท-จำกัด สมาคม และมูลนิธิได้รับอำนาจแล้ว กระทำความผิดอาญาจะต้องดำเนินคดีโดยกระทำต่อผู้แทนนิติบุคคลนั้น ๗ การสอบสวนนิติบุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องหาจะต้องออกหมายเรียกผู้จัดการหรือผู้แทนของนิติบุคคลนั้นมาแจ้งข้อหาให้ทราบและสอบปากคำไว้ แล้วปล่อยตัวไป จะควบคุมหรือขังผู้แทนนิติบุคคล ไม่ได้^{1๑๗} และหากการสอบสวนเสร็จสิ้น และพนักงานสอบสวนมีความเห็นสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้อง ก็ส่งแต่สำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการ โดยถือว่าเป็นกรณีรู้ตัวผู้กระทำความผิด แต่เรียกหรือจับตัวยังไม่ได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 141^{1๑๘} ในกรณีที่พนักงานอัยการสั่งฟ้องนิติบุคคลที่ เป็นผู้ต้องหาต่อศาล ศาลก็จะออกหมายเรียกผู้จัดการหรือผู้แทนนิติบุคคลไปรับการดำเนินคดีแทนนิติบุคคลต่อไป แต่จะขังจำคุกผู้จัดการหรือผู้แทนนิติบุคคล ไม่ได้ แม้จะเป็นการออกหมายจับในกรณีที่ผู้จัดการหรือผู้แทนนิติบุคคลไม่มาตามหมายเรียกก็ตาม^{1๑๙}

^{1๑๖} สมทบ สุวรรณสุทธิ, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2504, หน้า 220.

^{1๑๗} ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 7 วรรคสอง

^{1๑๘} วัฒนา รัตนวิจิตร, รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 489-10/2517, หน้า 5.

^{1๑๙} ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 7 วรรคสอง

ตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 ทำให้เห็นได้ว่าการสอบสวนผู้ต้องหาว่าเป็นต้องกระทำในกรณีที่ฟ้องคดีนั้นต่อศาลพนักงานสอบสวน จึงต้องทำการสอบสวนผู้ต้องหา ก่อนฟ้อง เสมอ แต่อย่างไรก็ตามในกรณีที่คดีนั้นจะยุติโดยการไม่ฟ้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีมีเงื่อนไข ไซระงับคดี 200 จะ ไม่สอบสวนผู้ต้องหา ก็ 201 ฉะนั้นพนักงานสอบสวนอาจไม่ต้องแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบก็ได้ โดยมีความเห็นสั่ง ไม่ฟ้องผู้ต้องหาและ เสนอ ไปยังพนักงานอัยการต่อไป หากพนักงานอัยการเห็นชอบด้วยก็จะสั่ง ไม่ฟ้องผู้ต้องหานั้น

นอกจากพนักงานสอบสวนจะต้องแจ้งข้อหา ให้ผู้ต้องหาทราบก่อน สอบปากคำผู้ต้องหาแล้ว ยังจะต้องบอกให้ผู้ต้องหาทราบว่า ถ้อยคำที่ผู้ต้องหากล่าวานั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันเขาในการพิจารณาได้ ซึ่งเป็น "สิทธิที่จะ ได้รับการแนะนำคดี" ของผู้ต้องหาในการดำเนินคดีระบบ กล่าวหา ในฐานะที่เขาเป็นประธานในคดี 202 เมื่อผู้ต้องหาให้การอย่าง ใด พนักงานสอบสวนก็ต้องจดคำให้การไว้ ถ้าผู้ต้องหาไม่เต็มใจให้การ เลยก้ให้บันทึกไว้ คำให้การของผู้ต้องหากลับกล่าวย่อมมิใช่เป็นพยานหลักฐานยืนยันผู้ต้องหานั้นได้ และหากมีการสอบปากคำผู้ต้องหาเพิ่มเติม ซึ่ง ไม่ต้องมีการ แจ้งข้อหาอันเต็มนั้นอีก พนักงานสอบสวนก็ต้องเตือนผู้ต้องหาด้วยถ้อยคำ ดังกล่าวทุกครั้งไป ผลของการฝ่าฝืนโดยการไม่เตือนให้ผู้ต้องหาทราบ คือ จะใช้คำให้การของผู้ต้องหายันผู้ต้องหาไม่ได้ เพราะถือว่าเป็นพยานหลักฐาน ที่ได้มาโดยมิชอบ เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1304/2482 "โจทก์ฟ้องจำเลย

200 เงื่อนไข ไซระงับคดี คือ "เหตุการณ์ใด ๆ ที่สักระหว่างการชี้ขาดเนื้อหาคดีและทันทีที่เกิดเหตุการณ์นั้น ๆ ขึ้น การดำเนินการในคดีที่มีเป้าหมายเพื่อการชี้ขาดเนื้อหาคดีจะกระทำมิได้" เงื่อนไข ไซระงับคดีมีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39, 121 และ 147 (คดี ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 40.)

201 เรื่องเดียวกัน, หน้า 8.

202 เรื่องเดียวกัน, หน้า 46.

ว่ารับของโจร (กระบือ) ไว้โดยรู้ว่า เป็นของคนร้ายได้มา โดยกระทำผิดกฎหมาย จำเลยให้การว่า คนเข้ากระบือของกลางมาจากบุคคลผู้หนึ่ง โดยไม่รู้ว่า เป็นของร้าย ศาลชั้นต้นยกฟ้อง เพราะไม่เชื่อคำพยานโจทก์ ศาลอุทธรณ์เห็นว่าพยานจำเลยเบิกความแตกต่างกัน และในชั้นสอบสวนจำเลยก็ให้การ ไม่อยู่แก่ร่องแก่รอย ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า คำให้การชั้นสอบสวนของจำเลยที่ให้การสองครั้งที่ศาลอุทธรณ์ว่า กลับไปกลับมานั้น พนักงานสอบสวนมิได้เตือนจำเลยก่อน คำให้การเพิ่มเติมจึงฟัง เป็นหลักฐานยืนยันจำเลย ไม่ได้"

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 57/2498 " เคิมผู้ต้องหาให้ถ้อยคำซึ่งปฏิเสธความผิดแก่ผลตำรวจซึ่งมิใช่พนักงานสอบสวน ต่อมาพนักงานสอบสวนไปสอบสวนปากคำผู้ต้องหาเอง ผู้ต้องหารับสารภาพ แต่พนักงานสอบสวนมิได้กล่าวเตือนผู้ต้องหาเสียก่อนคดีนี้ คำรับของผู้ต้องหารับฟัง ไม่ได้ชักกับมาตรา 134"

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1106/2506 " ในคดีอาญานั้น พยานหลักฐานที่จะฟังลงโทษจำเลย ได้ต้องเป็นพยานหลักฐาน โจทก์ เมื่อจะเอาจำเลยเป็นผู้ต้องหา ก็ต้องสอบสวนในฐานะผู้ต้องหา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 การที่พนักงานสอบสวนสอบจำเลยเป็นพยานในชั้นแรก จึงเป็นพยานที่มีชอบ จะนำคำให้การของจำเลยที่ให้การเป็นพยานในชั้นสอบสวนนั้นมาอ้างพิสูจน์ว่า จำเลยมีความผิดไม่ได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226"

จากคำพิพากษาศาลฎีกาทั้ง 4 ฉบับที่ผู้เขียน ได้อ้างมาข้างต้นย่อมแสดงให้เห็นว่า การสอบสวนปากคำผู้ต้องหานั้น ได้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนแรกพนักงานสอบสวนต้องแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบ(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 99/2481) ส่วนตอนที่สองพนักงานสอบสวนต้องเตือนให้ผู้ต้องหาทราบว่าถ้อยคำที่ผู้ต้องหากล่าวนั้น อาจใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันเขาในการพิจารณาได้(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1304/2482, ที่ 57/2498 และที่ 1106/2506) แล้วจึงจะเริ่มสอบสวนปากคำผู้ต้องหาในเนื้อหาของข้อหาได้ และผลของการฝ่าฝืนตอนแรก กล่าวคือ ไม่แจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบ ย่อมถือว่า การสอบสวนในความผิดนั้นยังไม่เสร็จสิ้น อันมีผลทำให้พนักงานอัยการนำความผิดดังกล่าวมายื่นฟ้องต่อศาลไม่ได้ และ "การสอบสวนในความผิด" ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 จะต้องประกอบด้วย การรวบรวมพยานหลักฐาน

รวมทั้งการใช้มาตรการบังคับ และการนำข้อเท็จจริงซึ่ง เป็นความผิดหรือข้อหาที่ได้จากการรวบรวมพยานหลักฐานนั้น ไปแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบส่วนผู้ต้องหา จะให้การอย่างใดหรือไม่ก็ได้ และในคดีหนึ่ง ๆ อาจมีหลายข้อหา พนักงานสอบสวนก็ต้องแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบทุกข้อหา เพราะคำว่า "ในความผิด" ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 และคำว่า "ในความผิด" ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (4) ย่อมจะต้องมีความหมายเดียวกัน เนื่องจากความผิดซึ่ง ได้ฟ้องของพนักงานอัยการ ก็คือ ความผิดที่ได้ทำการสอบสวนของพนักงานสอบสวน และความผิดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (4) ไม่ได้หมายถึงฐานความผิด แต่หมายถึงการกระทำที่ก่อให้เกิดความผิดนั้น ๆ 203 กล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือ ข้อหาตนเอง

แต่อย่างไรก็ตาม ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า การแจ้งข้อหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 ไม่จำเป็นต้องแจ้งข้อหาทุกข้อหา²⁰⁴ ซึ่ง ไม่ตรงกับหลัก เกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น ด้วยความ

203 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1295/2509 "ที่โจทก์บรรยายฟ้อง ในคดีนี้ว่า จำเลยใช้ปืนสั้นยิงผู้เสียหายหนึ่งนัด อันเป็นความผิดฐานพยายามฆาตกรรม เป็นการกระทำความผิดเดียว วาระเดียวกับการกระทำของจำเลย ซึ่งพนักงานอัยการ โจทก์ฟ้องจำเลยในคดีอื่น โดยกล่าวหาแต่เพียงว่าจำเลยใช้ปืนสั้นยิงผู้อื่น โดยมี ได้รับอนุญาตจาก เจ้าพนักงานให้ใช้อาวุธเป็น ศาลพิพากษาลงโทษคดีถึงที่สุดแล้ว โจทก์จะเอาการกระทำอันเป็นกรรมเดียวกับมาฟ้องอ้างว่า ศาลยังมีคำพิพากษาในความผิดที่เกี่ยวกับชีวิต ซึ่งอัยการอาจฟ้อง ไปในคดีนั้น ได้แต่มิได้ฟ้องนั้น ไม่ได้ เพราะประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (4) ไม่ได้หมายถึงในฐานความผิด แต่หมายถึงการกระทำที่ก่อให้เกิดความผิดนั้น ๆ สิทธิในคดีมาฟ้องของ โจทก์ ระบุไว้แล้ว" (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 999/2512 และที่ 1656/2512 วินิจฉัยในแนวเดียวกัน)

204 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 999/2512 "ตำรวจแจ้งข้อหาแก่จำเลยเมื่อจับและสอบสวนว่าจำเลยมีเฮโรอีน เพื่อจำหน่าย มิได้แจ้งข้อหาว่าจำหน่ายเฮโรอีน เมื่อการสอบสวนปรากฏว่าจำเลยจำหน่ายเฮโรอีนด้วยอีกกรรมหนึ่ง ถือได้ว่ามีการสอบสวนแล้วทั้งสอง กระทั่ง การแจ้งข้อหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 ไม่จำเป็นต้องแจ้งข้อหาทุกกระบวน" (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2433/2421 วินิจฉัยในแนวเดียวกัน)

เคารพผู้เขียนไม่เห็นห้องค้ายเพราะการแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบข้อหาหนึ่ง และสอบปากคำผู้ต้องหาเกินเลย ไปอีกข้อหาหนึ่ง เป็นการสอบสวนที่เกินขอบเขตของข้อหาที่สอบสวน ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 ให้สอบสวนได้เฉพาะเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา และเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิดเท่านั้น เรื่องอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องย่อมสอบสวนไม่ได้ ๒๐๕ จึงต้องถือว่า ไม่ได้มีการสอบสวนในข้อหาที่มีได้แจ้งให้ผู้ต้องหาทราบ

ส่วนผลของการฝ่าฝืนไม่บอกให้ผู้ต้องหาทราบว่าถ้อยคำของผู้ต้องหาที่กล่าวนั้น อาจใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันเขาในการพิจารณาได้นั้น ย่อมทำให้ค่าให้การของผู้ต้องหาซึ่งเป็นพยานหลักฐานอันหนึ่งไม่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันผู้ต้องหาได้ เพราะถือว่าเป็นพยานหลักฐานที่ได้มา โดยมีชอบ โดยประการอื่นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226

การสอบสวนผู้ต้องหา นอกจากพนักงานสอบสวนจะต้องแจ้งข้อหา และให้ค่าเตือนแก่ผู้ต้องหาแล้ว เพื่อมิให้ผู้ต้องหาให้การด้วยความเข้าใจผิด หรือเกิดความหลงผิด โดยการปกปิดความจริงของพนักงานสอบสวนที่ควรบอกกล่าวให้ผู้ต้องหาทราบ ซึ่งถือว่าเป็นการล่อลวงผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 135 อันเป็นข้อห้ามของพนักงานสอบสวนในการสอบสวนผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนอาจต้องแจ้งข้อเท็จจริงบางประการให้ผู้ต้องหาทราบ การไม่แจ้งข้อเท็จจริงดังกล่าว หากทำให้ผู้ต้องหาให้การด้วยความเข้าใจผิดหรือหลงผิด ค่าให้การของผู้หาหานั้นย่อมมิใช่เป็นพยานหลักฐานยืนยันผู้ต้องหาไม่ได้ เพราะเป็นพยานหลักฐานที่ได้มา โดยมีชอบ เช่นเดียวกัน

3.6.2 การสอบสวนซ้ำหลังจากที่ศาลมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้อง ได้กล่าวมาแล้วว่า การสอบสวนคดีอาญาอาจกระทบกระเทือนสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น พยานบุคคล หรือผู้ต้องหา โดยที่จะต้องถูกเรียกมาทำการสอบสวนปากคำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้ต้องหา ทำให้ได้รับความเดือดร้อนถึงสองครั้ง จากข้อหาหรือการกระทำอันเดียวกัน จึงควรพิจารณาว่าพนักงานสอบสวน จะมีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาซ้ำหลังจากที่ศาลได้มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้องหรือไม่ กรณีดังกล่าว ไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายบัญญัติไว้ โดยชัดแจ้ง เหมือนกับชั้นฟ้องร้อง 208

มีหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาข้อหนึ่งว่า "บุคคลจะไม่เดือดร้อนสองครั้งในเรื่องเดียวกัน" (ne bis in idem) และหลักกฎหมายดังกล่าวได้นำมาบัญญัติไว้ใน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (4) ซึ่งบัญญัติว่า "สิทธิฯคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับไป..... เมื่อมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้อง" อันมีความหมายว่า เมื่อโจทก์ฟ้องจำเลยเป็นคดีอาญาต่อศาล และศาลมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดแล้ว โจทก์ย่อมไม่มีอำนาจนำคดีอาญานั้น มาฟ้องจำเลยคนเดียวกันอีกได้ แต่เนื่องจากบทบัญญัติดังกล่าว ยังมีปัญหาในการตีความมาก จึงมีความจำเป็นต้องยึดแนวคำพิพากษาศาลฎีกาเป็นบรรทัดฐานในการตีความ ดังมีหลักเกณฑ์ทั่วไปที่จะถือได้ว่า คดีอาญานั้นมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้องแล้ว คือ

(1) เมื่อจำเลยในคดีหลัง เป็นคน ๗ เดียวกับจำเลยในคดีแรก แม้โจทก์คดีแรกและคดีหลังจะเป็นคนละคนก็ตาม ฟ้องของโจทก์คนหลังก็ต้องห้าม เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 559/2484 "จำเลยเคยถูกฟ้องฐานเบิกความเท็จศาลพิพากษายกฟ้อง คดีถึงที่สุดแล้ว ผู้เสียหายคนอื่นจะกลับมาฟ้องจำเลยหาว่าเบิกความเท็จในเรื่องเดียวกันนั้นอีก ไม่ได้ เป็นฟ้องซ้ำ"

(2) เมื่อความผิดในคดีหลังอาศัยข้อเท็จจริงเดียวกันกับความผิดในคดีแรก ข้อเท็จจริงอันเดียวกัน หมายถึง ข้อเท็จจริงอันเป็นที่มาแห่งการกล่าวหาในคดีทั้งสอง เรื่อง เกิดขึ้นเป็นกรรมเดียวกัน วาระเดียวกัน 207 เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1104/2504 "จำเลยเข้าไปในห้องซึ่งมีทรัพย์สินของคนหลายคนเป็นเจ้าของ แล้วลักเอาทรัพย์สินของคนหลายคนนั้นไปในคราวเดียวกัน ถือว่าการกระทำของจำเลยเป็นกรรมเดียว ไม่ใช่แยกเป็นต่างกรรมต่างวาระกัน เมื่อโจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานลักทรัพย์สินของเจ้าของคนหนึ่ง ศาลลงโทษจำเลยไปแล้ว โจทก์จะมาฟ้องจำเลยฐานลักทรัพย์สินในคราวเดียวกันนั้นของคนอื่น ๆ อีกไม่ได้ ถือว่าเป็นฟ้องซ้ำ"

ในกรณีความผิดที่มีลักษณะ เป็นการสืบเนื่องกันนั้น หากโจทก์ได้ฟ้องจำเลยและศาลมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดแล้ว แม้ภายหลังจากที่จำเลยพ้นแล้ว จำเลยยังไม่หยุดการกระทำนั้น แต่มิได้กระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดขึ้นใหม่ โจทก์จะฟ้องจำเลยเกี่ยวกับการกระทำนั้นอีก ไม่ได้ เพราะถือว่า เป็นข้อเท็จจริงอันเดียวกัน เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 930/2504 "คนต่างค้าวเข้ามาในราชอาณาจักร โดยไม่ได้รับอนุญาตจนถูกฟ้อง ศาลพิพากษาลงโทษไปแล้ว หันโทษแล้วก็ยังคงอยู่ในราชอาณาจักรตลอดมา โจทก์จะฟ้องขอให้ลงโทษฐานเข้ามาในราชอาณาจักรอีก ไม่ได้ เป็นฟ้องซ้ำ และในกรณีเช่นนี้เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่สั่งให้ส่งคนต่างค้าวออกไปนอกราชอาณาจักร ตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2493 มาตรา 66"

ข้อเท็จจริงแห่งความผิด มิได้หมายความว่าเฉพาะข้อเท็จจริงตามพยานหลักฐานเท่านั้น แต่หมายความรวมถึงข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำฟ้องของโจทก์ด้วย เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 687/2502 "ในคดีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องจำเลยหาว่าพยายามฆ่าคน แต่มิได้กล่าวเวลาและสถานที่ซึ่งจำเลยกระทำความผิด ทั้งมิได้บรรยายให้เข้าองค์ประกอบความผิดฐานพยายามฆ่าคน ศาลสั่งให้แก้คำฟ้องเสียให้ถูกต้อง แต่โจทก์ไม่แก้ ศาลจึงพิพากษายกฟ้อง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 161, 185 นั้น ถือว่า"

ได้มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่ง ได้ฟ้องแล้ว พนักงานอัยการจะฟ้องจาเลยในความผิดฐานนั้นอีกไม่ได้"

(3) ศาลมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาด ในความผิดที่ได้ฟ้องนั้นแล้ว ในเรื่องศาลมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาด มีคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัย ไว้เป็น 2 แนว

แนวแรก "คำพิพากษาเสร็จเด็ดขาด" หมายความว่า คดีนั้นถึงที่สุดแล้ว โดยคำพิพากษา ในกรณีที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้วแต่คดียังอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา ถือว่าคดีนั้นยังไม่เสร็จเด็ดขาด เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 299/2507 "สิทธิขาดคืออำนาจอรรถของมระงับไปเมื่อมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่ง ได้ฟ้องแล้ว ถ้าปรากฏแต่เพียงคดีที่จำเลยยกขึ้นอ้างว่า โจทก์ฟ้องคดีมีชำนัน ยังอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ ไม่ถือว่าเป็นคดีที่มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่ง ได้ฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (4)"

แนวที่สอง ถือว่าศาลใดมีคำพิพากษาแล้วถือว่าคดีนั้นมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดแล้ว เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3116/2525 วินิจฉัยว่า "โจทก์เคยฟ้องจาเลยฐานทำร้ายร่างกายผู้เสียหาย ศาลพิพากษาลงโทษจาเลย ต่อมาผู้เสียหายถึงแก่ความตายเพราะบาดแผลที่จาเลยทำร้าย โจทก์จะฟ้องจาเลยฐานฆ่า โดย ไม่เจตนา ซึ่ง เป็นการกระทำผิดกรรมเดียวกัน ในขณะที่คดีก่อนอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์อีก ไม่ได้ เพราะถือได้ว่า มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่ง ได้ฟ้องแล้ว ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (4)"

จากคำพิพากษาศาลฎีกาทั้ง 2 แนวดังกล่าว ผู้เขียนมีความเห็นว่าควรจะมีคดีถือคามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3116/2525 เพราะนอกจากจะเป็นคำพิพากษาศาลฎีกาที่ตรงกับหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอันหนึ่ง คือ "บุคคลจะไม่เดือดร้อนสองครั้งในเรื่องเดียวกัน" (ne bis in idem) แล้วยังเป็นคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับแรกที่เริ่ม เปลี่ยนแนวกลับไปวินิจฉัยโดยที่ประชุมใหญ่อีกด้วย

การที่จะพิจารณาว่า พนักงานสอบสวนจะมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาใด ๆ ได้หรือไม่นั้น นอกจากพิจารณาถึงอำนาจของเจ้าพนักงานตั้งที่กล่าวมาแล้ว สิ่งที่จะต้องคำนึงถึงอีกประการหนึ่ง คือ เงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดี หมายถึงการที่การดำเนินคดีทั้งหมดหรือเฉพาะบางข้อขึ้นอยู่กับการกระทำ เช่นการร้องทุกข์ทำให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนความผิดต่อส่วนตัว²⁰⁸ แต่เมื่อใดที่มีการถอนการร้องทุกข์นั้น ก็จะทำให้เงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดีของเจ้าพนักงานระงับไป หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ มีเงื่อนไขบังคับคดี²⁰⁹ เกิดขึ้น นั่นคือ การไม่มีคำร้องทุกข์ในความผิดต่อส่วนตัวตั้งแต่ก่อนเริ่มคดี หรือมีเงื่อนไขระงับคดี เจ้าพนักงานย่อมไม่มีอำนาจหากการสอบสวนความผิดต่อส่วนตัวนั้น ในคดีอาญา เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้องแล้ว ย่อมทำให้ใจทกไม่มีอำนาจนำคดีอาญานั้นมาฟ้องร้องต่อศาลได้อีก จึงถือได้ว่าเมื่อมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดแล้วทำให้มีเงื่อนไขระงับคดีเกิดขึ้น สำหรับความผิดดังกล่าวแก่บุคคลใด ๆ ก็ตามที่จะดำเนินคดีนั้นแล้ว จึงกล่าวได้ว่า เงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดีแก่เจ้าพนักงาน (พนักงานอัยการ และพนักงานสอบสวน) สำหรับความผิดที่ศาลได้มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดแล้ว ไม่อาจมีได้ เพราะมีเงื่อนไขระงับคดีเกิดขึ้นเสียแล้ว พนักงานสอบสวนจะทำการสอบสวนคดีอาญาใดก็ได้ คดีนั้นต้องเป็นคดีใหม่ หรือ ไม่มีเงื่อนไขระงับคดี ดังนั้นคดีอาญาใดที่ศาลได้มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้องแล้ว พนักงานสอบสวนย่อมไม่มีอำนาจที่จะทำการสอบสวนความผิดอาญานั้นอีกได้ และทำให้เจ้าพนักงานไม่จำเป็นต้องแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบด้วย

ศูนย์วิทยุทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²⁰⁸ คณิต ฒ นคร, "เงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดีกับทางปฏิบัติของพนักงานอัยการและศาล," วารสารอัยการ, 1 (พฤษภาคม 2521) : 43

3.6.3 การควบคุมผู้ต้องหาระหว่างคดีและการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหา เมื่อผู้ต้องหาเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมชั้นสอบสวน จะโดยวิธีเรียกให้มาพบหรือโดยการจับกุมตัวมา หรือเข้ามามอบตัวแก่พนักงานสอบสวนเอง ฉะนั้น เมื่อปรากฏว่าบุคคลใดซึ่งอยู่ต่อหน้าพนักงานสอบสวนเป็นผู้ต้องหา พนักงานสอบสวน จะต้องทำการสอบสวนผู้ต้องหา และพนักงานสอบสวนยังมีอำนาจที่จะควบคุมผู้ต้องหาไว้ หรือปล่อยตัวชั่วคราว โดย ไม่มีประกันเลย หรือมีประกันก็ได้²¹⁰ จึงขอแบ่งการพิจารณาออกเป็น 2 กรณี

3.6.3.1 การควบคุมผู้ต้องหาระหว่างคดี ซึ่งหมายถึงการควบคุมและการขัง

"การควบคุม" หมายความว่า การควบคุมหรือกักขังผู้ถูกจับโดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในระหว่างสืบสวนและสอบสวน²¹¹

"ขัง" หมายความว่า การกักขังจำเลยหรือผู้ต้องหาในศาล²¹²

การควบคุมผู้ต้องหาระหว่างคดีมีจุดมุ่งหมาย 3 ประการคือ²¹³

(1) เพื่อให้การสอบสวนดำเนินไปโดยเรียบร้อย กล่าวคือในการสอบสวนคดีอาญา หากปรากฏว่า ผู้ใดเป็นผู้ต้องหาในคดีนั้น นอกจากพนักงานสอบสวนจะต้องรวบรวมพยานหลักฐานอื่น ๆ แล้ว ยังจะต้องทำการสอบสวนผู้ต้องหาไว้ เพราะหากไม่มีการสอบสวนผู้ต้องหาแล้ว ก็ย่อมไม่อาจ

²¹⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 136

²¹¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (21)

²¹² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (22)

²¹³ คณิต ๗ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 89-90.

ฟ้องร้องผู้ต้องหาได้ พนักงานสอบสวนจึงต้องมีอำนาจในการควบคุมผู้ต้องหาไว้เพื่อทำการสอบสวนผู้ต้องหาคงกล่าว และแม้จะได้มีการสอบสวนผู้ต้องหาแล้ว ก็อาจจะต้องทำการควบคุมผู้ต้องหาไว้มิให้ไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานต่าง ๆ ซึ่งพนักงานสอบสวนยังมีได้รวบรวมไว้ การปล่อยตัวผู้ต้องหาไปอาจทำให้เกิดความเสียหายแก่การสอบสวนคดีนั้น ๆ ได้

(2) เพื่อประกันการมีตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย เนื่องจากกรณีที่พนักงานอัยการจะฟ้องผู้ต้องหาเป็นจำเลยต่อศาลนั้นจะต้องส่งตัวผู้ต้องหาพร้อมกับคำฟ้อง นอกจากผู้ต้องหานั้นจะอยู่ในอำนาจศาลอยู่แล้ว และเมื่อมีการพิจารณาคดี ศาลจะต้องกระทำค้ำหน้าจำเลย เพื่อประกันการมีตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลยในกรณีดังกล่าว จึงอาจมีความจำเป็นต้องควบคุมผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นไว้ ในระหว่างการดำเนินคดี เพราะผู้ต้องหาหรือจำเลยอาจหลบหนีไป ทำให้ไม่สามารถดำเนินคดี หรือเกิดความยากลำบากที่จะนำเอาตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาดำเนินคดีได้

(3) เพื่อประกันการบังคับโทษ ในกรณีที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษายกฟ้อง ศาลอาจสั่งจำเลยไว้ในระหว่างที่คดียังไม่ถึงที่สุดได้ และโดยที่ในชั้นการดำเนินคดีของศาลสูง ไม่จำต้องกระทำค้ำหน้าจำเลย การจำเลยไว้ย่อมเป็นหลักประกันในการบังคับโทษ เพราะหากปล่อยตัวจำเลยไป จำเลยอาจหลบหนี และในที่สุดศาลสูงก็มีคำพิพากษาให้ลงโทษจำเลย ก็อาจไม่ได้ตัวจำเลยมาลงโทษตามคำพิพากษาของศาลสูง หรือได้ตัวจำเลยมาโดยยาก

เมื่อพิจารณาจุดมุ่งหมายดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่า จุดมุ่งหมายหลักของการควบคุม คือ เพื่อให้การสอบสวนเป็นไปโดยเรียบร้อย และเพื่อประกันการมีตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลยส่วนจุดมุ่งหมายเพื่อการบังคับโทษเป็นจุดมุ่งหมายรอง เพราะเมื่อมีคำพิพากษาของศาลถึงที่สุดแล้วอาจไม่มีการบังคับโทษก็ได้ เช่น มีการรอกการลงโทษหรือรอกการกำหนดโทษการควบคุมผู้ต้องหาในระหว่างคดีจึงเป็นข้อยกเว้นโดยหลักแล้ว เจ้าพนักงานหรือศาลจะต้องปล่อยตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไป จะควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ในกรณีที่จำเป็นเท่านั้น²¹⁴

การควบคุมผู้ต้องหาตามกฎหมาย จะเริ่มเมื่อผู้ต้องหามาถึงที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ การควบคุมตัวผู้ต้องหาที่ก่อนหน้านี้ อาจเรียกว่า การควบคุมตัวชั่วคราว²¹⁵ กล่าวคือ ในกรณีที่ผู้ต้องหาถูกจับโดยเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจหรือราษฎรก็ตาม ระยะเวลาการควบคุมตามกฎหมาย จะเริ่มนับเมื่อผู้ต้องหาถึงที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ²¹⁶ และโดยการเป็นผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดมีผลไปถึง เรื่องการควบคุมและการขังซึ่งมีระยะเวลาแตกต่างกันตามชนิดของการกระทำความผิดอาญา และอัตราโทษของความผิดอาญาที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 การควบคุมตามกฎหมายจึงอาจเริ่มมาก่อน หรือหลังการแจ้งข้อหาของพนักงานสอบสวนก็ได้ รวมทั้งการที่พนักงานสอบสวนมีความจำเป็นที่จะต้องแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบ อาจเป็นพฤติการณ์อันหนึ่งที่เป็นซึ่งพนักงานสอบสวนจะต้องควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้และทำการจับผู้ต้องหามาควบคุม ฉะนั้น การแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบ นอกจากผู้ต้องหาจะได้รับทราบข้อเท็จจริงซึ่งเป็นความผิดแล้ว การยืนยันฐานความผิดให้ผู้ต้องหาทราบ ย่อมเป็นการแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบด้วยว่า ผู้ต้องหาอาจถูกควบคุมและขังตามกำหนดเวลาของบทบัญญัติดังกล่าวด้วย

การดำเนินคดีอาญาในแต่ละข้อหา พนักงานสอบสวนจะต้องควบคุมผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาไว้เท่าที่จำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี ซึ่งแล้วแต่ข้อเท็จจริงของการดำเนินคดีเป็นเรื่อง ๆ ไป เช่น ความจำเป็นที่จะต้องสอบสวนผู้ต้องหา ความจำเป็นเพื่อป้องกันการหลบหนี หรือเพื่อป้องกันผู้ต้องหาจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน เป็นต้น²¹⁷ แต่อย่างไรก็ตาม ระยะเวลาการควบคุมและการขังจะต้องไม่เกินกำหนดดังต่อไปนี้

215 คณิต ฅ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 90.

216 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 วรรคสาม

217 คณิต ภาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, หน้า 112.

(1) ข้อหาที่เป็นความผิดลหุโทษ หรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษ จะควบคุมผู้ต้องหาไว้ได้ เท่าเวลาที่จะถามค่าให้การ และที่จะรู้ตัวว่าเป็นใคร และที่อยู่ของ เขาอยู่ที่ไหนเท่านั้น 218

(2) ข้อหาที่เป็นความผิดที่มีอัตราโทษสูงกว่าความผิดลหุโทษ พนักงานสอบสวน จะควบคุมผู้ต้องหาไว้ได้ ไม่เกินสี่สิบแปดชั่วโมง นับแต่เวลาที่ผู้ต้องหามาถึงที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจแต่ไม่ต้องนับเวลาเดินทางตามปกติที่นำตัวผู้ต้องหามาศาล รวมเข้าในกำหนดเวลาสี่สิบแปดชั่วโมงนั้นด้วย ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นเพื่อทำการสอบสวนหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่น จะยึดเวลาเกินกว่าสี่สิบแปดชั่วโมงก็ได้เท่าเหตุจำเป็น แต่ต้องไม่เกินเจ็ดวัน 218

(3) ถ้าเกิดความจำเป็นที่จะควบคุมผู้ต้องหาไว้ เกินกว่ากำหนดเวลาเจ็ดวัน เพื่อให้การสอบสวนเสร็จสิ้นพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ จะต้องส่งผู้ต้องหามาศาล และยื่นคำร้องต่อศาล ขอหมายขังผู้ต้องหานั้นไว้ ศาลอาจสั่งขังผู้ต้องหาไว้ มีกำหนดเวลาตามอัตราโทษของความผิดที่ผู้ต้องหา 220 คือ

(3.1) ความผิดอาญามีอัตราโทษจำคุกอย่างสูง ไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังได้เพียงครั้งเดียว มีกำหนดไม่เกินเจ็ดวัน

218 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 วรรคสอง

218 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 วรรคสาม

220 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 วรรคสี่, วรรคห้า, วรรคหก และวรรคเจ็ด

(3.2) ความผิดอาญามีอัตราโทษจำคุกอย่างสูง เกินกว่าหกเดือน หรือปรับเกินกว่าห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติด ๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกินสิบสองวัน และรวมกันทั้งหมดไม่เกิน สี่สิบแปดวัน

(3.3) ความผิดอาญามีอัตราโทษจำคุกอย่างสูง ตั้งแต่สิบปีขึ้นไป จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติด ๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกินสิบสองวัน และรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกินแปดสิบวัน

ในทางปฏิบัติการควบคุมหรือขังผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนมักจะไม่นำเนืองถึงความจำเป็นตามพหุติกาแห่งคดี โดยจะควบคุมผู้ต้องหาจนครบกำหนดเวลาเจ็ดวัน และหากการสอบสวนยังไม่เสร็จสิ้น พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการจะยื่นคำร้องต่อศาลให้ออกหมายขังไว้จนครบกำหนดเวลาที่กฎหมายให้อำนาจไว้ อันเป็นการกระทำเพื่อความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ซึ่งไม่ตรงกับเจตนารมณ์ของบทบัญญัติดังกล่าว ทำให้กระทบต่อเสรีภาพของผู้ต้องหา และผู้ต้องหาที่ติดคุกเป็นกรรมในคดี อันเป็นการดำเนินคดีในระบบไต่สวน (Inquisitorial System)

3.6.3.2 การปล่อยชั่วคราว คงได้กล่าวมาแล้วว่า ในระหว่างทำการสอบสวน โดยหลักไม่จำต้องควบคุมผู้ต้องหา การควบคุมจะกระทำก็ต่อเมื่อมีความจำเป็นเท่านั้น การควบคุมผู้ต้องหาจึงเป็นข้อยกเว้นในกรณีที่ผู้ต้องหาถูกควบคุมไว้ ผู้ต้องหาได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ไม่มีผิดและก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่า ได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อผู้ต้องหานั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้²²¹ ทางแก้ไข เยียวยาที่ผู้ต้องหาจะพึงกระทำก็คือ การยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราว ซึ่งอาจกระทำโดยผู้ต้องหาหรือจำเลยหรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ หากผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวในระหว่างสอบสวน ก็จะต้องยื่นต่อพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการแล้วแต่กรณีและกรณีที่ผู้ต้องหาต้องขังตามหมายศาลก็ต้องยื่นต่อศาลนั้น²²² ในการสั่งอนุญาต

221 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 มาตรา 27

222 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 106

ให้ปล่อยชั่วคราว หรือ ไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวหรืออนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว โดย ไม่มีประกันหรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกัน ความหนักเบาแห่ง ข้อหาในแต่ละข้อหา ซึ่งพิจารณาตามอัตราโทษของความผิด เป็นหลักเกณฑ์ อันหนึ่งที่ใช้ประกอบการพิจารณา²²³ หากความผิดที่ต้องห้ามมีอัตรา โทษจากคุก อย่างสูง เกินสิบปี การพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราว ศาลจะต้องสอบถาม พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการว่า จะคัดค้านประการใดหรือไม่ ถ้า ไม่ อาจถาม ได้ โดยมี เหตุอันสมควรศาลจะงดถาม เสียก็ได้²²⁴ และความผิดที่ต้อง ห้ามมีอัตรา โทษจากคุกอย่างสูง เกินสามปีขึ้นไป การปล่อยชั่วคราวจะต้องมีประกัน และจะมีหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ได้ ส่วนความผิดอย่างอื่น จะปล่อยชั่วคราว โดย ไม่มีประกันเลย หรือมีประกันและหลักประกันด้วยก็ได้²²⁵

เนื่องจากการปล่อยชั่วคราวเป็นผลสืบเนื่องมาจากควบคุมหรือการ ชังผู้ต้องหา การที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบ จึงอาจมีผล ต่อการปล่อยชั่วคราวของผู้ต้องหาด้วย กล่าวคือ ในกรณีที่พนักงานสอบสวน แจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหาและมีการควบคุมหรือการชัง หาก เป็นข้อหาเบาผู้ต้องหา ย่อมมี โอกาสที่จะ ได้รับการปล่อยชั่วคราวง่ายขึ้น แต่ถ้าเป็นข้อหาหนัก เช่น ความผิดที่มีโทษประหารชีวิตหรือจากคุกตลอดชีวิต โอกาสที่ผู้ต้องหาจะได้รับ อนุญาตปล่อยตัวชั่วคราวยากลำบากยิ่งขึ้น หรือข้อหาในความผิดที่มีอัตรา โทษ จากคุกอย่างสูง เกินสามปีขึ้นไป การปล่อยชั่วคราวจะต้องมีประกันและจะมีหลัก ประกันด้วยหรือไม่ก็ได้ หรือข้อหาในความผิดที่มีอัตรา โทษจากคุกอย่างสูง เกิน สิบปี การพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราว ศาลจะต้องถามการคัดค้านของ พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการเสียก่อน และหาก เป็นข้อหาที่เป็นความ ผิดลหุโทษ หรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษ ก็จะต้อง ปล่อยชั่วคราว โดย ไม่มีประกัน

223 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 (1)

224 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 109

225 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 110

ในทางปฏิบัติ นอกจากข้อหาที่เป็นความผิดลหุโทษ หรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษ เจ้าพนักงานหรือศาลมักจะอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว โดยมีประกันและหลักประกัน ทั้งนี้ จะมีการตีราคาประกันตามความผิดแต่ละฐานความผิดไว้ เพื่อที่จะให้นำเงินสดหรือหลักทรัพย์อย่างอื่นมาประเมินให้มีค่าตามราคาประกันที่กำหนดไว้ เช่น ความผิดฐานคูหมีน เจ้าพนักงาน ตีราคาประกันประมาณ 5,000 บาท ขึ้นไป ความผิดฐานต่อสู้ ชักขวาง เจ้าพนักงานตีราคาประกันประมาณ 10,000 บาทขึ้นไป เป็นต้น²²⁶ ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาแก่ผู้ต้องหาที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี ที่จะไม่ได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว อันก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในแง่ของการดำเนินกระบวนการยุติธรรมชั้นสอบสวนได้

3.7 การเปลี่ยนแปลงและเพิ่มข้อหาของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ

คง ได้กล่าวมาแล้วในข้อ 3.5 ว่า ข้อหาในชั้นสอบสวนยังไม่มี ความแน่นอน เนื่องจากในระหว่างการสอบสวน โดยผลของการสืบสวน และสอบสวนอาจปรากฏว่า ข้อหาที่พนักงานสอบสวน ได้สอบสวน และได้แจ้งให้ ผู้ต้องหาทราบแล้วนั้น ไม่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น และมีเหตุอันควร เชื่อว่า ผู้ต้องหานั้น ได้กระทำความผิดอื่น หรือ เชื่อว่าผู้ต้องหากระทำความผิดอื่น ๆ อีกนอกเหนือจากข้อหาที่ได้สอบสวนอยู่แล้วนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้อง เปลี่ยน หรือเพิ่มข้อหาในการสอบสวนผู้ต้องหาคงกล่าว ในเรื่องการเปลี่ยนข้อหาหรือเพิ่มข้อหา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามิได้ให้คำนิยามไว้ แต่ได้ มีนัยกฎหมายท่านหนึ่ง คือ ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย ได้ให้ความหมายของคำว่า "เปลี่ยนข้อหา" และ "เพิ่มข้อหา" ไว้ดังนี้

"การเปลี่ยนข้อหาภายหลังจากที่ได้มีการแจ้งข้อหาแล้วมี 2 อย่าง คือ ยังเกี่ยวเนื่องกับข้อหาเดิมอยู่ เช่น ลักทรัพย์ เปลี่ยนเป็นชิงทรัพย์ และที่ เปลี่ยนไปเลย เช่น ข้อหาปล้นเปลี่ยนเป็นข้อหาทำร้ายร่างกาย ส่วนการเพิ่ม

²²⁶ บันทึกของกองบัญชาการตำรวจนครบาล ที่ 0618 (ถก.34)/37025
ลงวันที่ 30 ธันวาคม 2526 เรื่อง ระดับการตีราคาประกันตัวผู้ต้องหา

ข้อหานั้น เป็นการเพิ่มความผิดอีกเรื่องหนึ่งต่างหาก ไปเลย . . . . " 227
ผู้เขียนจึงขอแยกการพิจารณาออกเป็น 3 กรณี ดังต่อไปนี้

(1) การเปลี่ยนข้อหา ในลักษณะที่ข้อหาใหม่ยังเกี่ยวเนื่องกับข้อหาเดิมอยู่ เป็นกรณีที่พนักงานสอบสวน ได้ทำการสอบสวนในข้อหาใดข้อหาหนึ่งอยู่ และได้แจ้งข้อหานั้นให้ผู้ต้องหาทราบแล้ว ต่อมาจากการสืบสวนและสอบสวน พนักงานสอบสวนเชื่อว่า ผู้ต้องหา ได้กระทำความผิดอีกข้อหาหนึ่งซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องกับข้อหาเดิม พนักงานสอบสวนย่อมมีอำนาจทำการสอบสวนในข้อหาใหม่ได้ เลย 228 และจะต้องแจ้งข้อหาใหม่นั้นให้ผู้ต้องหาทราบ แล้วสอบถามผู้ต้องหาไว้ 229 เมื่อการสอบสวนเสร็จสิ้นก็เสนอความเห็นสั่งฟ้อง หรือสั่ง ไม่ฟ้องผู้ต้องหาในข้อหาใหม่ ไปยังพนักงานอัยการ ส่วนค่าให้การเดิมของผู้ต้องหา ก็ใช้เป็นพยานหลักฐาน ในการพิจารณาได้ เพราะการที่ข้อหาใหม่มีความเกี่ยวเนื่องกับข้อหาเดิม จึงถือได้ว่าค่าให้การของผู้ต้องหา ในข้อหาเดิม เป็นส่วนหนึ่งของค่าให้การ ในข้อหาใหม่ด้วย

(2) การเปลี่ยนข้อหา ในลักษณะที่ข้อหาใหม่ ไม่เกี่ยวเนื่องกับข้อหาเดิมเลย เป็นกรณีที่พนักงานสอบสวน ได้ทำการสอบสวนในข้อหาใดข้อหาหนึ่งอยู่ และได้แจ้งข้อหานั้นให้ผู้ต้องหาทราบแล้ว เช่นเดียวกัน ต่อมาปรากฏผลการสอบสวนว่าข้อหาคงกล่าว ไม่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแต่เชื่อว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดในข้อหาอื่นพนักงานสอบสวนย่อมมีอำนาจสอบสวนในข้อหาใหม่ได้ และจะต้องแจ้งข้อหาใหม่นั้นให้ผู้ต้องหาทราบ แล้วสอบถามผู้ต้องหาไว้ เมื่อการสอบสวนเสร็จสิ้น ก็เสนอความเห็นสั่งฟ้อง หรือ ไม่ฟ้องผู้ต้องหาในข้อหาใหม่ ไปยังพนักงานอัยการ ส่วนข้อหาเดิมพนักงานสอบสวนก็เสนอความเห็นสั่ง ไม่ฟ้องผู้ต้องหา ไปยังพนักงานอัยการ และค่าให้การของผู้ต้องหา

227 พุค แสงอุทัย, รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 477-43/2516, หน้า 5.

228 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 121 วรรคแรก

229 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134

ในข้อหาเดิม จะนำมาใช้เป็นพยานหลักฐาน ในการสอบสวนข้อหาใหม่ไม่ได้ เพราะถือว่าคำให้การของผู้ต้องหาในข้อหาเดิม เกิดขึ้นเนื่องจากความหลงผิด จึงเป็นคำให้การที่ให้โดยไม่สมัครใจของผู้ต้องหา

แต่อย่างไรก็ตาม หากข้อหาใหม่ที่ได้เปลี่ยน ไปนั้น เป็นความผิดต่อส่วนตัว พนักงานสอบสวนจะทำการสอบสวนในข้อหาใหม่ ได้ต้องมีคำร้องทุกข์ คำนวณระเบียบของผู้เสียหาย เสียก่อน

(3) การเพิ่มข้อหา เป็นเรื่องของการเพิ่มความผิดอีก เรื่องหนึ่งต่างหากจากข้อหาเดิม เมื่อพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนในข้อหาใดข้อหาหนึ่ง และได้แจ้งข้อหาอื่นให้ผู้ต้องหาทราบแล้ว ต่อมาจากการสืบสวนสอบสวน มีเหตุอันควรเชื่อว่า นอกจากผู้ต้องหาจะได้กระทำความผิดในข้อหาเดิมแล้วยังกระทำความผิดในข้อหาอื่นอีก ดังนั้น พนักงานสอบสวนย่อมมีอำนาจทำการสอบสวนในข้อหาใหม่ได้ เว้นแต่ข้อหาใหม่นั้นเป็นความผิดต่อส่วนตัว จะต้องให้ผู้เสียหายร้องทุกข์คำนวณระเบียบเสียก่อน และจะต้องแจ้งข้อหาใหม่นั้นให้ผู้ต้องหาทราบด้วย และสอบปากคำผู้ต้องหาไว้ เมื่อการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว พนักงานสอบสวนก็หาความเห็นทั้งข้อหาเก่าและข้อหาใหม่ว่า ควรสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง ไปยังพนักงานอัยการ

สำหรับพนักงานอัยการ เมื่อได้รับความเห็น และสำนวนการสอบสวนจากพนักงานสอบสวนดังกล่าว พนักงานอัยการจะต้องมีคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องผู้ต้องหาในข้อหาต่าง ๆ ที่พนักงานสอบสวนมีความเห็นไว้ และเพื่อการมีคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง พนักงานอัยการมีอำนาจสั่งตามความเห็นควร ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติม หรือส่งพยานคนใดมาให้ซักถาม 230 ดังนั้น การสั่งสอบสวนเพิ่มเติมของพนักงานอัยการ จึงเป็นการสั่งสอบสวนเพิ่มเติม จากการสอบสวนในข้อหาที่พนักงานสอบสวน ได้เริ่มทำการสอบสวนมาแล้ว

จากการตรวจสอบจำนวนการสอบสวน หรือการสั่งให้พนักงานสอบสวน
ส่งพยานคนใดมาทำการซักถาม ทำให้พนักงานอัยการมีเหตุอันควรเชื่อว่า
ผู้ต้องหา ได้กระทำความผิดในข้อหาอื่น แต่ยังเกี่ยวเนื่องกับข้อหาเดิมอยู่
พนักงานอัยการย่อมมีอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติมใน
ข้อหาใหม่ และแจ้งข้อหาใหม่ให้ผู้ต้องหาทราบด้วย ได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ
สั่งให้พนักงานสอบสวน เปลี่ยนข้อหาในลักษณะที่ข้อหาใหม่ยัง เกี่ยวเนื่องกับ
ข้อหาเดิมอยู่ได้ แต่หากเป็นการเปลี่ยนข้อหาในลักษณะที่ข้อหาใหม่ไม่มีความ
เกี่ยวเนื่องกับข้อหาเดิมเลย หรือเป็นการเพิ่มข้อหาให้กับผู้ต้องหานั้น พนักงาน
อัยการย่อมไม่มีอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวน ทำการสอบสวนเพิ่มเติมได้
เพราะการเปลี่ยนข้อหาในลักษณะดังกล่าว หรือการเพิ่มข้อหาเป็นการเริ่ม
คดีทำการสอบสวน ซึ่งเป็นอำนาจของพนักงานสอบสวนเท่านั้น ซึ่งแตกต่าง
กับกฎหมายของต่างประเทศบางประเทศ เช่น เยอรมันตะวันตก ๒๑๑ ที่ให้
อำนาจพนักงานอัยการ สั่งให้ตำรวจที่ทำการสอบสวนเปลี่ยนหรือเพิ่มข้อหาได้

แต่อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันนี้ รัฐบาลได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการ
พิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คณะกรรมการ
ดังกล่าวประกอบด้วย ผู้แทนของกระทรวงยุติธรรม กรมอัยการ กรมตำรวจ
กรมราชทัณฑ์ กรมพระธรรมนูญ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา และนัก-
วิชาการจากมหาวิทยาลัย คณะกรรมการดังกล่าว ได้จัดประชุมเพื่อพิจารณา
ปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และ
มีมติให้เสนอ ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
ความอาญา(ฉบับที่....) พ.ศ. ....มาตรา 31 ต่อรัฐบาลเพื่อนำเสนอ
ต่อรัฐสภาต่อไป ในร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว มีการเสนอให้ปรับปรุงแก้ไข
กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในหลายเรื่องด้วยกัน เรื่องที่สำคัญเรื่องหนึ่ง
ก็คือการเสนอให้พนักงานอัยการ เข้ามามีอำนาจในการสอบสวนโดยคณะกรรมการ
ดังกล่าว เสนอ "ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นลักษณะ 1 ทวิ อำนาจหน้าที่
ของพนักงานอัยการ มาตรา 129 ทวิ, มาตรา 129 ทรี, มาตรา 129
จัตวา และมาตรา 129 เบญจ ในภาค 2 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา-
ความอาญา" โดยในมาตรา 129 ทรี (4) และ (5) ที่ปรากฏในร่าง

กฎหมายที่แก้ไขใหม่ มีข้อความว่า "ให้พนักงานอัยการมีอำนาจและหน้าที่กำกับและควบคุมโดยทั่วไป ซึ่งการสอบสวนของพนักงานสอบสวน อานาจหน้าที่เช่นว่านี้ ให้รวมถึง ให้คำแนะนำและสั่งการพนักงานสอบสวน เกี่ยวกับ การสอบสวน ในการนี้ พนักงานสอบสวนนำบันทึกแนะนำและสั่งการของพนักงานอัยการรวมเข้าสำนวนไว้ ในระหว่างการสอบสวน หรือเมื่อได้รับสำนวนการสอบสวนจากพนักงานสอบสวนแล้ว ให้พนักงานอัยการมีอำนาจสั่งตามความเห็นสมควร ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติม หรือสอบสวนบุคคลใดซึ่งตามสำนวนปรากฏว่า เป็นผู้กระทำความผิดด้วยเป็นผู้ต้องหาเพิ่มเติม" ซึ่งหากร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ผ่านความเห็นชอบจากรัฐสภา มีผลใช้บังคับเป็นกฎหมายแล้ว โดยนัยของมาตรา 129 ตรี (4) และ (5) พนักงานอัยการย่อมมีอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวนเปลี่ยนข้อหา หรือเพิ่มข้อหาในการสอบสวนได้ทั้งในระหว่างการสอบสวน หรือเมื่อได้รับสำนวนจากพนักงานสอบสวนแล้ว

ในปัจจุบัน เมื่อเกิดปัญหาเรื่องการเปลี่ยนข้อหาหรือการเพิ่มข้อหา ดังกล่าว พนักงานอัยการอาจหาหนังสือแนะนำ ไปยังพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบให้เปลี่ยนข้อหาหรือเพิ่มข้อหา

การสอบสวนผู้ต้องหาถืออาจเป็นการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนอันหนึ่ง เพียงแต่ก่อนสอบสวนผู้ต้องหากฎหมายบังคับให้ต้องแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบ และบอกให้ผู้ต้องหาทราบว่า ถ้อยคำของผู้ต้องหาที่กล่าวนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันเขาในการพิจารณาได้ ผู้ต้องหาที่มีสิทธิที่จะแก้ข้อหา และในขณะเดียวกันผู้ต้องหาถืออาจเสนอข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข้อหา นั้น ดังนั้น ก่อนที่พนักงานอัยการจะมีคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องผู้ต้องหา แต่มีข้อเท็จจริงบางตอนที่ได้สอบสวนมา ยังไม่กระจ่างชัด พนักงานอัยการย่อมมีอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวน สอบสวนผู้ต้องหาได้ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงนั้นกระจ่างชัดได้ โดยไม่ต้องมีคำสั่งฟ้องผู้ต้องหาเสียก่อน เพราะเป็นการสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติม เพื่อมีคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องผู้ต้องหานั่นเอง

ในทางปฏิบัติ เมื่อพนักงานสอบสวนมีความเห็น สิ่งไม่ฟ้องโดย ไม่ทำการสอบสวนผู้ต้องหา และส่งสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการ หากปรากฏว่า ข้อเท็จจริงบางประการในสำนวนการสอบสวน ยังไม่กระจ่าง ชัด ก่อนที่พนักงานอัยการจะมีคำสั่ง ฟ้องหรือไม่ฟ้อง จะสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติม โดยการสอบสวนผู้ต้องหาเพื่อประกอบการ พิจารณาสั่ง ๒๓๒ แต่พนักงานสอบสวน จะไม่ทำการสอบสวนผู้ต้องหาจนกว่า พนักงานอัยการ ได้มีคำสั่งฟ้องผู้ต้องหา นั้น และมีคำสั่งให้พนักงานสอบสวน ส่งตัวผู้ต้องหา ไปยังพนักงานอัยการ เพื่อฟ้องต่อศาล ๒๓๓ ซึ่งผู้เขียน ไม่เห็น ฟ้องด้วยกับการปฏิบัติของพนักงานสอบสวน ที่แย้งคำสั่งของพนักงานอัยการ ความเหตุผลดังกล่าวมาแล้วข้างต้น

๒๓๒ หนังสือกรมอัยการที่ มท 1202/12903 ลงวันที่ 20 พฤศจิกายน 2530 คอบข้อหารือ ของกรมตำรวจ กรณีพนักงานอัยการสั่งให้สอบสวนเพิ่มเติมก่อนสั่งการ ความประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 วรรค 2 (ก)

๒๓๓ หนังสือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ที่ นร 0601/359 ลงวันที่ 22 เมษายน 2531 เรื่อง หารือเกี่ยวกับอำนาจการสั่งให้สอบสวนเพิ่มเติมของพนักงาน อัยการ และหนังสือกรมตำรวจ ที่ 0603.2/4976 ลงวันที่ 2 มิถุนายน 2531 เรื่อง หารือเกี่ยวกับ อำนาจสั่งให้สอบสวนเพิ่มเติมของพนักงานอัยการ